

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ**

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

**ЗБІРНИК ТЕЗ
ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ЛЮДИНА У СВІТІ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ»
17 травня 2017 року**

Національний університет «Острозька академія»

Кафедра культурології та філософії

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Кафедра філософії

Рівненський інститут Київського університету права НАН України

Кафедра гуманітарних дисциплін

**Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя**

Кафедра українознавства і філософії

м. Рівне

УДК 130.122

ББК 87

Людина у світі духовної культури. II Всеукраїнська студентська науково-практична конференція (Рівне, 17 травня 2017 року), – Збірник тез конференції (в електронному вигляді): НУВГП. – Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2017. – 158с.

Збірник містить тези доповідей за матеріалами II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Людина у світі духовної культури», що відбулася 17 травня 2017 року на базі Національного університету водного господарства та природокористування за наступними науковими напрямками: філософія, етика, естетика, етика ділового спілкування, культурологія та релігієзнавство. Висвітлюються актуальні питання проблемності людського буття та морально-ціннісних орієнтацій людини в сучасному світі.

Для викладачів, аспірантів, студентів і всіх небайдужих до світоглядно-філософської та гуманітарно-методологічної думки.

Редакційна колегія: **Наконечна Ольга Павлівна** – співголова програмного комітету, зав. кафедри філософії Національного університету водного господарства та природокористування, д. філос. н., професор, **Залужна Алла Євгенівна** – професор кафедри філософії Національного університету водного господарства та природокористування, д. філос. н., **Коберська Тетяна Ананіївна** – доцент кафедри філософії Національного університету водного господарства та природокористування, канд. філос. наук., **Шадюк Тамара Адамівна** – старший викладач кафедри філософії Національного університету водного господарства та природокористування, канд. філос. наук., **Матюх Тамара Миколаївна** – старший викладач кафедри філософії Національного університету водного господарства та природокористування, канд. філос. наук.

УДК 130

ББК 87

Затверджено вченою радою Національного університету водного господарства та природокористування (протокол № 5 від 31 травня 2017р.)

Матеріали викладено в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори та їх керівники.

ЗМІСТ

1. ВІТАЛЬНЕ СЛОВО док. філос. н., професора Наконечної О.П. ФІЛОСОФІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР.....	7
2. Aboah A.N. AESTHETICS OF LIBERIAN ART.....	10
3. Андрощук А.О. КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА: ЕТИЧНИЙ ЗРІЗ...12	
4. Большой Д.И. ФРИДРИХ НИЦШЕ И ПОСТМОДЕРНИЗМ.....	15
5. Борисенко И.В. ДУХОВНОСТЬ КАК МЕРА ОТВЕТСТВЕННОСТИ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ.....	17
6. Васильцева Т. НАСИЛЬСТВО НАД ЖІНКАМИ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН.....	19
7. Вишневський Р.Р., Якубчик Н.Е. ПРАВА ПРИРОДИ ЯК ЦІННИСНИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОМОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ.....	22
8. Габура Зоряна, Мірошник Соломія ЛЮДИНА У ВИРІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОГРЕСУ: ПОЗИТИВИ Й НЕГАТИВИ.....	24
9. Гавришко М.Ю. ОСНОВНІ МОДЕЛІ СВІТОБУДОВИ: ВІД ПІФАГОРІЙЦІВ ДО В. ВЕРНАДСЬКОГО.....	26
10. Гвоздецька О.А. СИМВОЛІЗМ ПАЛЕОЛІТИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ.....	28
11. Главацька В.О. ВІДОБРАЖЕННЯ ЕТНОКОНЦЕПТУ «ДІМ-ПОЛЕ-ХРАМ» НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ РЕКЛАМИ.....	31
12. Гончарук І. І. БЕСІДИ З СОКРАТОМ.....	33
13. Горбачевська І.В., Прокопчук М.Т. ЦІННИСНЕ ПІДҐРУНТЯ ЕКОМОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ.....	37
14. Греськів О.М. «ФЕНОМЕН АВАТАРКИ»: НОВА ФОРМА САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ЧИ СИМУЛЯКР?.....	39
15. Гурієва Н. М. ПСИХОЕМОЦІЙНІ АСПЕКТИ СОМАТИЧНОГО БУТТЯ ЛЮДИНИ З ТІЕСНИМИ ДЕФЕКТАМИ.....	42
16. Данильців О. МОДИФІКАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ТІЛА.....	44
17. Дашкель М.В. ЛЮДИНОТВОРЧА СУТНІСТЬ МИСТЕЦТВА.....	47
18. Денисенко Д. С. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ.....	49

19. Дідуник О. СКЕТЧ-КОМЕДІЯ ЯК ФОРМА СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ.....	51
20. Дідух Я.Р. ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК НОВА ФОРМА ГЛОБАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ.....	53
21. Древецька О.І. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ.....	56
22. Дручак С.В., Подоляк І.І., Скочиляс М.В. СКАНСЕНИ ЯК ОСЕРЕДКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ САМОБУТНЬОЇ МАТЕРІАЛЬНОЇ ТА ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ.....	58
23. Дуніна А.П. СВІТОСПРИЙНЯТТЯ В КОНТЕКСТІ АРХІТЕКТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ.....	61
24. Дячук О.І. ФІЛОСОФІЯ БЛЕК-МЕТАЛУ.....	63
25. Єфанова Ю.О. РІЗНОВИДИ СТРАХУ І ФОБІЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ.....	65
26. Жайворонко Н.С. ПАРАДИГМА ЗДОРОВ'Я У ФІЛОСОФІЇ.....	68
27. Заклинська А. І. САМОТНІСТЬ У ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ.....	70
28. Козак М. ЖІНОЧА ІДЕНТИЧНІСТЬ В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА.....	73
29. Колеснікова М. М. ПРОБЛЕМА ІСТИНИ В ТЕОРІЇ ПІЗНАННЯ.....	75
30. Колонюк Сергій МАФІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ.....	78
31. Костюк І.О. АСПЕКТИ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ МЕНЕДЖЕРА.....	81
32. Котульська І.І. «СИНДРОМ СЕЛФІ» У КОНТЕКСТІ КРИЗИ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ.....	83
33. Кравчук Л. О. СИЛА НАШИХ ДУМОК.....	85
34. Купчак Т. В. ТВОРЧИСТЬ ЯК ПОКЛИКАННЯ ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ М.БЕРДЯЄВА.....	89
35. Куцеля В.О. ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАЦІЇ У КАРЛА ЯСПЕРСА.....	91
36. Лисовець Наталія ПОСТ-ПРАВДА ЯК ЕЛЕМЕНТ ТВОРЕННЯ КУЛЬТУРИ.....	93
37. Лисюк О.О. ФІЛОСОФ ЯК АРХІТЕКТОР ЛЮДСЬКОЇ ДУМКИ.....	95
38. Литвиненко Н. РОМАНТИЧНА ПОЕЗІЯ ЮРКА ІЗДРИКА.....	97
39. Лук'яненко О. М. ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....	99

40. Майба М.І. ПРОБЛЕМА ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ (БАГАТОЛИКІСТЬ МАНПУЛЮВАННЯ).....	101
41. Мовчан Г. В. МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ : ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ.....	104
42. Никончук В.О. ПРИЙОМИ ЧОРНОЇ РИТОРИКИ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ.....	106
43. Переверзєв О.Г. ДЖИМ РОН ПРО СТИЛЬ ЖИТТЯ УСПІШНОЇ ЛЮДИНИ.....	109
44. Пилип Б.А. ЛЮБОВ ТА КОХАННЯ: ДЕМАРКАЦІЯ ПОНЯТЬ У ВІТЧИЗНЯНИЙ ФІЛОСОФСЬКІЙ ДУМЦІ.....	111
45. Півень Б.О. ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ.....	114
46. Поліщук А.О. ТОПОНІМІКА І ГІДРОНІМІКА ЯК ОСНОВА РЕКОНСТРУКЦІЇ СПОСОБУ ЖИТТЯ ПРАДАВНИХ НАСЕЛЬНИКІВ ЖИТОМИРЩИНИ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ВІЗІЯ.....	116
47. Присяжнюк М.В. КУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРС МЕТАМОДЕРНУ.....	118
48. Процько Наталя ГЕНДЕР І НАСИЛЛЯ.....	121
49. Пугаченко В.Д. ПОСТМОДЕРНЕ ПІДГРУНТЯ РОЗВИТКУ НЕОРЕЛІГІЙ.....	124
50. Ракоміна Т.М. ФІЛОСОФІЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ГАНСА ЙОНАСА.....	127
51. Романович А.А. НАНОТЕХНОЛОГІЇ ТА СУЧАСНА ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР.....	129
52. Самедова Л.Р. БУТТЯ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ТЕХНІЧНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ.....	131
53. Ситнікова А.О. ІММОРАЛІСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДІВ Ф. НІЦШЕ.....	135
54. Слаб'як Т. Б. ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ.....	138
55. Смола І. Р. «МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА І ЇЇ РОЛЬ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ».....	141
56. Тимошенко О.В., Тищенко І.П. АКсіОЛОГІЧНІ ВИМІРИ СФЕРИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ.....	144

57. Цапик Р. ФУТУРОЛОГІЯ НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ У ХХІ СТ.....	146
58. Царик В.Л. НОВА ЕКОЛОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОСТІ.....	149
59. Чечуга Т.В., Кравченко М.О. ЗДОРОВ'Я ЯК ВИХІДНИЙ КРИТЕРІЙ СОМАТИЧНОГО БУТТЯ ЛЮДИНИ.....	151
60. Юхно Д.В. ЛЮДИНА ЯК «МІРА ВСІХ РЕЧЕЙ»: ПРО ДОЛЮ ТЕЗИ ПРОТАГОРА.....	154
61. Якіп К.Ю. ЕТИКА БЛАГОГОВІННЯ ПЕРЕД ЖИТТЯМ А. ШВЕЙЦЕРА.....	157

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

ФІЛОСОФІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР

Шановні учасники конференції!

Як би динамічно не розвивався світ, які б можливості не відкривалися і не створювалися у всіх сферах науки, техніки, економіки, суспільного життя, людина залишається центром цих процесів та бере на себе весь тягар відповідальності за них. Зрештою глобалізація, як і інші всепланетарні соціально-культурні, політичні процеси, це не зовнішні сили, а реальні виміри буття, людського життєсвіту, в яких людина, зокрема, випробовує свою людяність, людськість.

Філософія як мудрість і життєтворчість має значну історичну традицію і тяглість щодо здатності людини до рефлексії, проблематизації світу і власного буття. Філософія ще з часів античності виникає як особливий рід «турботи про себе», самокультивування, витворювання себе зусиллям думки. Людина, її людськість і людяність – це наскрізна проблема філософії, які б пріоритети не були притаманні філософській проблематиці в ту чи іншу епоху, вона завжди допомагала людині поєднувати теоретичні і практичні аспекти буття, брала на себе тягар всього знання, соціальних перетворень, морального вибору, сприяючи збереженню свободи як сутнісного екзистенціалу людського буття. «Людина – це стан зусилля бути людиною» (М.Мамардашвілі).

Сучасний світ і відповідно світогляд плюралістичний, еkleктичний, прагматичний, тож сучасній молодій людині потрібно постійно визначати свою власну духовну, «життєсвітову» позицію у власному життєсвіті, культурі сьогодення через актуалізацію цінностей. Готових відповідей немає, їх треба шукати спільно й індивідуально в діалозі з традицією і сучасністю як шлях до само розуміння і порозуміння.

Не відкидаючи традицію, певним чином її інтерпретуючи філософія здатна до того, щоб особливим чином, зокрема, і через

ситуацію діалогу, сприяти самопізнанню та поглибленню особистістю власного життєвого світу, утримуючи відкритим горизонт людського самоздійснення. Бо, як вірно відмічав Г.Гадамер: «Саморозуміння є завжди на-шляху-до; воно прямує маршрутом, завершення якого очевидно неможливе».

Єдність історії та сучасності, поліфонічність смислів, в яких розгортається процес філософування, можливість різнонаправленого (поза-, через- просторові і часові вектори) діалогу створює й утримує живу філософську традицію, здатною відповідати на питання сьогодення.

Свобода імпліцитно присутня в філософії як скарбниці людської духовності, що сприяє розвитку і збереженню внутрішньої свободи людини, формуючи культуру мислення, сприяючи особистісному розвитку людини через долучення і творення життєвих смислів. Мудрісний спосіб мислення, який формується філософією, орієнтує, дає можливість отримати «знання рятування» на відміну від «знань панування» (М.Шелер). Не зважаючи на постійну зміну ціннісних векторів, філософія здатна поєднувати спрямованість на трансцендентні, абсолютні вічні цінності з самоцінністю людського існування, цінностей загальноцивілізаційного характеру з цінністю природи, «екологічної справедливості».

В умовах зростання потреби в особистостях поглиблюється конструктивна роль філософського світогляду, який постійно нагадує людині, що вона є суб'єктом культури і свободи, відповідальною за долю світу. Відкритість філософської традиції до різноманітних тлумачень виявляє критичну сутність філософування, універсальність якої виявляється у рішучості не приймати на віру жодної готової думки, жодної традиції. А в нинішніх умовах «загальної відчуженості» – саме розгортання творчого потенціалу людської духовності, людської самості стає запорукою вирішення життєвих та соціальних проблем людського буття. «Філософія, – слушно відмічав український філософ С.Кримський, – зараз стає світоглядним засобом вибудови духовної формації III тисячоліття».

Вся архітектоніка філософського пошуку виявляє і розвиває людську культуру мислення, духовні прозріння, піднімає над

буденністю у смислотворчості, розкриваючи можливісний вимір людського буття. Прилучення студентів до глибин філософської проблематики сприяє розкриттю ними особистості в собі: коли студент як співрозмовник з філософською традицією знаходить у собі здатність мислити самостійно, бачити й реально оцінювати своє життя, розвиток суспільства і місце своєї країни у світі, розкривати смислову перспективу і ціннісний зміст власної життєдіяльності.

Наконецна Ольга Павлівна
завідувач кафедри філософії НУВГП,
доктор філософських наук, професор

AESTHETICS OF LIBERIAN ART

Student Aboah A.H.

Supervisor: PhD, Associate Professor Shchyhelska H.O.
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Liberia's cultural diversity is reflected in her different peoples. The Liberian nation consists of sixteen major tribes, each possessing its own traditions customs and laws, its own indigenous religious philosophy. These tribes are the Gbandi, Bassa, Belle, Dey, Gio, Gola, Grebo, Kissi, Kpelle, Krahn, Kru, Lorma, Mano, Mandingo, Mende and Vai. In addition to the tribes, there are the repatriated Africans whose ancestors migrated to Liberia from the United States, West Indies and the Congo during the nineteenth century.

Liberian art reflect distinct cultural groups, and the engagement of those communities with a global audience. Liberia is part of a broader Atlantic world in constant contact with Europe and the Americas through trade and immigration. All of the artworks are grounded within their local contexts and aesthetics, but they are also connected to the rest of the Atlantic world in a manner that emphasizes how Liberian artists belong to both.

Liberian aesthetics generally have an ethical or religious basis. An artwork considered «beautiful» is often also believed to be «good», in the sense that it exemplifies and upholds moral values. The fact that the words for beautiful and good are the same suggests a strong correspondence between these two ideas. The ability of an artifact to work effectively, whether that means connecting with the spiritual realm or imparting a lesson to initiates, may also be a standard for determining the «beauty» of an artifact.

Liberia is renowned for its unique detailed decorative and ornate masks. The soweï mask of the Bundu spirit is one of the best-known masks in Africa. It is one of the few, if not the only mask type worn by women. The Bundu is remarkable for the variety of forms depicted within an icon which has been in use for hundreds of years. Senior women wear these beautifully fashioned helmet masks at the end of initiation ceremonies to embody Soweï, their patron spirit and the personification of grace and fertility. The mask's characteristic elaborate coiffure, high forehead, small facial features, and ringed neck reflect idealized notions of feminine beauty and decorum. In the past, women of the Sande society wore silver and ivory pendants as status symbols, but these have been replaced in recent decades by dense necklaces of small, usually light colored beads.

Accompanying the Sande mask is the Pendant and Chain. Mende blacksmiths melted down foreign silver currencies to create jewelry worn as prestige objects for women in the Sande society. Jewelry made from Maria Theresa thalers, Napoleonic five-Franc coins, and American silver dollars are noted in archival documents from the late eighteenth century to the present.

The peoples of Liberia had a thriving brass casting industry which made jewelry, and figures as well as masks. The jewelry included thumb rings, bracelets, leg rings and anklets. Wealthy women wore anklets weighing up to 6.5 kilograms each, which rendered the woman virtually immobile. All she was expected to do was sit and give orders. Brass masks are rare, and though heavy, were worn.

«Nobody likes to live without beautiful things», replied a Guro weaver when asked why he hung a decoratively carved pulley on his wooden post loom set up beneath a mango tree. The decorative features of West African heddle pulleys – devices that hold the heddles in looms – are created solely for aesthetic satisfaction, and have no ritual or magical purpose. The delicately carved figure on the pulley peers down at the weaver as he works and becomes his constant visual companion. The formal composition of these small pieces shows great virtuosity and variation: the artists strive for originality, ingenuity, elegance, and imaginative effects.

A Liberian woman, Martha Ann Ricks (nee Erskine), made the Coffee Tree quilt in the upper right-hand corner of the stereograph image. Ricks' artwork featured in the first National Fairs in Liberia in 1857 and 1858, where she won a monetary award for her sewing skills. In 1892, she reached international prominence when she traveled to London to have an audience with Queen Victoria, where she presented the monarch – and ideal of genteel Victorian-era womanhood – with a silk quilt featuring images of a coffee tree. Coffee was, at the time, Liberia's primary export.

Ricks' quilts were the first Liberian quilts used as diplomatic gifts, although the tradition of gifting textiles was common in Liberia prior to the arrival of the colonists. Since 1892, Liberian quilts have been the national diplomatic gift. They are characterized by applique (small, cut pieces of cloth) laid onto a large ground (often white or beige) in wither silk or cotton. Quilts are three-layered textiles with a decorative top, a center layer of batting (more often cotton), and a plain back, stitched together in a decorative pattern through all three layers. The composition is that of a medallion quilt, which features a large central design surrounded by one to three framing borders. Quilts were all made by hand, with the primary quilting patterns being squares, diamonds, or

triangles, and three to five layers of echo quilting around the applique designs, making the patterns appear to radiate outward.

Liberian carving is renowned for its fineness, and artworks like the ceremonial spoons, forks and knives denote important prestige functions for women in society. The handles are often carved in the shape of a beautiful woman; it has been suggested that some are portraits. Handles may also be carved in shapes of animals or with geometric decorations. Sometimes, instead of a head, human legs are carved as the handle. The spoon carries with it a prestigious title granted to the most hospitable woman in the village (one with extraordinary skill in agriculture and organization), a woman who then prepares a large feast accompanying masquerade ceremonies.

To conclude, all of the Liberian artworks are grounded within their local aesthetics. Liberia is renowned for its unique masks and quilts, large and miniature wood carvings of realistic human faces, accessories particularly combs, spoons and forks which are often enlarged sculptures. The objects Liberian artists create embody aesthetic preferences and may be admired for their form and composition.

УДК 378.147:316

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА: ЕТИЧНИЙ ЗРІЗ

Студентка Андрощук А.О.

Наук. керівник: к. філос. н., доцент Коберська Т. А.
Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

Комунікативна культура, соціальні норми інтегрують людей у єдину спільноту, колектив, формуючи систему соціальної взаємодії. Регламентация соціальної поведінки дає можливість людині не просто адаптуватися до нових вимог у всіх сферах її життя, але й дозволяє підтримувати сприятливий морально-психологічний клімат та естетизувати поведінку. Саме тому є доцільним аналіз особливостей деяких із них, що стосуються ділової комунікації та етикету.

Культура спілкування має не тільки внутрішню (моральну, психологічну), а й зовнішню сторону – етикет. Людина, спілкуючись відповідно до загальноприйнятих норм і правил, демонструє свою готовність зважати на ту спільноту людей, серед яких вона живе. Основною етичною вимогою, якої слід дотримуватись у службових

взаємовідносинах, є збереження гідності людини незалежно від того, яке місце вона посідає в ієрархічній структурі. Спілкуючись на виробництві, люди часто травмують одне одного, а моральні травми страшніші від фізичних.

Відмітимо, що в процесі соціального регулювання, моральна норма звернена до загального та цілого, а правило етикету – до приватного, одиничного. Етикетні вимоги фіксують явище вчинку й дії, коректуючи форму, моральні – звернені до їхньої сутності та змісту. Якщо моральна норма у своєму понятійному звучанні абстрактно узагальнена, то етикетне правило конкретно визначене.

З'ясуваючи особливості ділового етикету, як важливого чинника в регуляції та стабілізації соціальних стосунків, уточнимо зміст поняття «етикет». Деякі дослідники звертають увагу не на окремі факти, у яких відбивається культура поведінки, а на вимоги, які сформувалися до неї в суспільстві. А. Байбурін і А.Топорков, розглядають етикет як сукупність спеціальних прийомів і рис поведінки, за допомогою яких здійснюється виявлення, підтримування й обігравання комунікативних статусів партнерів у спілкуванні [1, с. 5]. Водночас традиційне бачення етикету сприймається виключно в своїй інтеграційній функції. Проте не враховується, що соціальне призначення етикету не обмежується інтеграцією, яка передбачає узгодження індивідуальної поведінки із суспільними нормами. Етикет підкреслює соціально- статусні та комунікативні відмінності (вік, стать, ступінь знайомства, суспільне становище тощо), чітко вказуючи кожному його місце в суспільній ієрархії й визначаючи набір «прийнятних – неприйнятних» дій відповідно до цього статусного положення людини. Володіння етикетними засобами сприяє створенню толерантності – форми поведінки й спілкування з іншими людьми, що протистоїть агресивності, конфліктності, безапеляційності.

Діловий етикет – це норми службового спілкування, в основі яких лежать ділові міркування службової комунікації і насамперед розуміння важливості питання, що обговорюється. Аналізуючи ділове спілкування, слід зауважити, що його видами стають певні процедури або фрагменти комунікаційних зв'язків: зустрічі, переговори, презентації, конференції, обмін подарунками. Завдання ділового спілкування – об'єднати загальні зусилля, погодити, дисциплінувати, урегулювати загальні дії. Ритуалізованою стає культура мовлення, яка пропонує не тільки граматичну та стилістичну грамотність людини, відсутність нецензурних висловлювань, слів-паразитів й елементарну ввічливість, що припускає відповідне вміння вітатися, прощатися, доречність компліментів і ведення

розмови на потрібну тему. Гнучкість протокольних норм полягає в тому, що вони не мають обов'язкової юридичної цінності, «не є священними», але будь-яке їх недотримання буде відзначене та розцінене не на користь порушника. Ритуалізованій поведінці в діловій комунікації надається особливе значення, оскільки саме з її допомогою гармонізуються людські стосунки, а її дотримання сприяє підтримці соціальної субординації [2]. У ряді країн загальноприйняті протокольні норми певною мірою коректуються з урахуванням національно-державної специфіки. Відповідно існують дві точки зору щодо ступеня важливості традицій і звичаїв у діловому спілкуванні та діловій етиці. Перша - говорить про те, що інтенсивність ділового спілкування приводить до «розмивання» національних кордонів, формування єдиних норм і правил. Розвиток міжнародних зв'язків, обміни в галузі культури, науки, освіти прискорюють цей процес. Відповідно до другої точки зору, національні особливості займають одне з центральних місць у міжнародному діловому спілкуванні, зокрема на переговорах, які є основою цього спілкування. Представники цієї точки зору вважають, що «...труднощі на переговорах виникають у зв'язку з розходженнями в очікуваннях», які детерміновані розходженням культур [3]. Крім організації церемоній, протокол визначає методи, рамки поведінки та етикет і встановлює правила щодо офіційного й особистого листування. Він також визначає форму одягу відповідно до ступеня важливості прийому. Відповідно сфера ділового етикету забезпечує кожному місце й повагу згідно його офіційного статусу, визнаного іншою політичною та адміністративною владою, а також суспільством. Правила, які регулюють вербальне й епістолярне спілкування, одяг, а також обмін подарунками, трапезу, пози та рухи тіла під час зустрічей, прийомів, провідів, залишаються жорстко обумовленими.

Таким чином, ми бачимо, що в процесі історичного розвитку суспільства комунікативна культура має важливе значення у створенні сприятливої та передбачуваної поведінки людей у розмаїтті різних сфер життєдіяльності. Саме вона, здійснюючи стабілізацію й гармонізацію суспільства як цілісного організму, регулює сферу соціально-культурних відносин. У галузі ділового спілкування діловий етикет та протокол сприяє створенню іміджу компанії через організацію предметно- комунікативного поля. Дипломатичний протокол є різновидом комунікативної технології, яка дозволяє формувати толерантні установки й ефективно розв'язувати суперечності й конфлікти в різних ситуаціях соціально-культурної взаємодії.

1. Байбурин А. К. У истоков этикета. Этнографические очерки / А. К. Байбурин, А. Л. Топорков – Л. : Наука. Лен. отд-ние, 1990. – 165 с.
2. Проценко О. П. Этикет в просторі практичної філософії : монографія / Ольга Петрівна Проценко. – Х. : ХНУ, 2002. – 240 с.
3. Честар Д. Деловой этикет: Паблик рилейшинз / Д. Честар ; [пер. с англ. Л. Бесковой]. – М. : Фаир, 1997. – 334 с.

УДК 1(091):141.78

ФРИДРИХ НИЦШЕ И ПОСТМОДЕРНИЗМ

Студент Большой Д.И.

Науч. руководитель: ст. преподаватель Сиротко Н.О.

Гомель, УО «Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины»

Если говорить о философах, чьи идеи оказали наиболее существенное влияние на эволюцию постмодернизма, то на олимпе прогрессивных идей данного течения будет стоять Фридрих Ницше. Сам мыслитель называет себя «недоноском еще не проявленного будущего»[1,с.57]. В предисловии к «Антихристу» Ницше говорит: «Только послезавтра принадлежит мне; некоторые люди рождаются на свет посмертно»[2,с.5]. Ученый, работающий в эпоху модерна, стал превалирующим импульсом для постмодерна двадцатого века. Практически вся актуальная проблематика постмодерна зиждется на догматических положениях философии Ф. Ницше.

Учение Ницше об отрицании любой концепции, доминирующей над всеми реалиями и объяснениями бытия и сущности человека, является главным столпом доктрины постмодернизма. Немаловажным фактом для постмодернистских идей объяснения немецкого философа о сущности и преодолении нигилизма. Это связано с тем, что постмодерн, как и нигилизм Ницше, отказываются от всех высших ценностей, формируя качественно новый подход к созданию иерархии ценностей. По мнению мыслителя, переоценка всех ценностей была вызвана упадком западноевропейской культуры с основными чертами проявляющейся как потеря жизненной силы, отсутствие тяги к подлинной красоте, оторванность от реальности.

Переоценка ценностей ведет к скептическому анализу морали как продукта оценки окружающих поступков и явлений. «Через оценку впервые появляется ценность и без оценки был бы пуст орех бытия»

[5,с.144]. Ницше критиковал разделение событий на черное и белое, так как понимал, что оценка дается с позиций субъективного мнения, а это значит, что «нет истинны, есть только интерпретация». На современном этапе постмодернисты, в частности Зигмунд Бауман, считают, что человек морально амбивалентен, они также отрицают общую мораль как властный универсалий, так же Бауман приходит к выводу, что люди не в состоянии разрешить моральные дилеммы. Постмодернисты пропустили через себя философию Ницше, заменив концепцию о сверхчеловеке на всеобщий плюрализм.

Определяющим фактором в развитии нигилизма являются ложные цели европейской культуры, которые под влиянием кризиса христианства и распушенности европейского человека не правильно толкуют конечную задачу души общества, т.е. культуры. «Невинность – так называют они идеальное состояние поглупения; блаженство – идеальное состояние лени; любовь – идеальное состояние стадного животного, которое не желает больше иметь врагов» [2,с.357]. Таким образом, по мнению автора, все что уничтожает и губит человека, возводится в идеал.

Для Ницше нигилизм – это очередной финал одного из этапов цивилизации, по его мнению, нигилизм является логической предпосылкой к появлению нового общества. По мнению философа, нигилизм это болезнь, которую необходимо преодолеть для воздвижения оздоровленного мира и, таким образом, эта болезнь не является началом апокалипсиса, а скорее толчок вверх, когда старая система уже рухнула, а новая еще не возникла. «Мы потеряли устойчивость, которая давала возможность жить, - мы некоторое время не способны сообразить, куда нам направиться, ибо в открывшихся просторах безбрежного океана нет проторенных дорог» [3,с.365].

Стоит отметить, что Ницше стал не только основоположником европейского нигилизма, но и дал инструкцию по попытке обозначить пути выхода из него. Например, немецкий философ предугадал апофеоз модерна и рождение постмодерна. «Безудержное развитие, стремительное движение к недостижимой линии горизонта, обернулось разочарованием и, вместе с ним, ощущением необходимости нового мировоззрения» [4]. Таким мировоззрением и стал постмодернизм, при этом он не является конечным решением всех противоречий, скорее даже постмодерн помогает сохранить противоречия, неоднозначности жизни, которая не может быть объяснена никакими культурными институтами, с помощью которых человек пытался обуздать трансцендентное в своих проявлениях бытие.

Итак, процесс становления постмодерна как отдельной самостоятельной концепции восприятия мира, происходил под определенным влиянием немецкого мыслителя Фридриха Ницше. Его новаторские идеи существенно расширили философскую базу нового понимания мира, что помогло заложить основу осмысления кризиса культуры. В свою очередь, постмодернисты продолжили начатое Ницше, в области дальнейшего углубления и расширения феномена кризиса философии культуры и культуры в целом, а также предпринимают попытки поиска выхода из подобного кризиса.

1. Ницше Ф. Веселая наука / Ф. Ницше. – СПб: Азбука, 2015 – 352с.
2. Ницше Ф. Антихрист / Ф. Ницше. – Москва: Фолио, 2015 – 192 с.
3. Ницше Ф. Воля к власти: Опыт переоценки всех ценностей /Ф. Ницше. – Москва: Эксмо, 2016 – 864 с.
4. Емелин В.А. Ницше и постмодернизм. // сайт narod.ru [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://emeline.narod.ru/nietzsche.htm> 24 - Дата доступа: 19.04.2016 г. 21:25
5. Ницше Ф. Так говорил Заратустра/ Ф. Ницше. – М: Интербук, 1990 – 421 с.

УДК 130.123:316.472.4:316.774

ДУХОВНОСТЬ КАК МЕРА ОТВЕТСТВЕННОСТИ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Студент Борисенко И.В.

Науч. руководитель: ст. преподаватель Сиротко Н.О.

Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины

Ни для кого не секрет, что человечество в настоящее время в своем развитии находится на стадии так называемого информационного либо постиндустриального общества. Если одни исследователи и ученые считают данное явление положительным, неким значительным шагом вперед в эволюции человечества, то другие пришли к выводу, что общество знаний является определенным началом на пути к краху современной цивилизации.

Информационное общество – это концепция, утверждающая, что главным фактором общественного развития является производство и использование научно-технической и иной информации как основы деятельности человека. Среди исследователей, в данной области следует отметить Д.Белла, А.Ростоу и Э.Тоффлера, которые посвятили множество

трудов данному вопросу. Переход к новому типу развития общества произошел в конце XX века в результате так называемой компьютерной революции. Осуществилось формирование информационного сектора. В обществе постиндустриального типа знания являются важным ресурсом [1].

Информация охватывает все сферы жизни общества, в том числе и духовную. Происходит увеличение возможностей каждого человека для достижения какой-либо цели. В обществе нового типа формируются такие качества личности, как упрямство, настойчивость, целеустремленность, расчетливость, находчивость, что помогает ей достичь наибольшего успеха при самореализации.

Концепция информационного общества обычно рассматривается как новая ступень эволюции человеческой цивилизации, новая фаза общественного развития, в которой информационный сектор экономики оказывает решающее влияние на развитие, как мирового сообщества, так и отдельных стран [2].

Теперь человек обретает полную свободу. Однако сложно определить является ли она благом. Каждая личность в обществе нового типа несет полную ответственность за свои поступки и действия, а также полагается только на себя.

Все это связано с тем, что в современном мире часто теряются духовные ориентиры, человек не понимает, что хорошо, а что плохо. Он живет в мире, где полно иллюзий, абстрактных идей, стереотипов и поэтому, в большинстве случаев, легко поддается манипулированию. Личность, в таких ситуациях, идет на поводу у общества и забывает: ответственность за действия лежит только на ней самой.

Человек в сложившихся условиях сам должен понять в чем смысл его существования, изменять свое отношение к окружающему миру, самому себе не под давлением общества, а путем рационального мышления, а также переосмыслить то, что являлось для него ценностью ранее, и сформировать некие новые ориентиры, невзирая на общественное мнение.

Однако обретение свободы, к которой люди стремились на протяжении долгого периода в истории, влечет за собой одиночество, замкнутость, беспомощность человека. Личность, с одной стороны, стала независимой, но, с другой, отчужденной от природы и общества.

Люди забывают про чувство взаимопомощи, коллективизма. В результате, каждый стремится достичь больше, чем имеет, и живет в

вечной борьбе за власть и материальные ценности, напрочь забывая о духовности.

Все это приводит и к изменениям внутри самой личности, происходит некий раскол внутри нее. Получается, что человек одновременно и обрел, и потерял свободу.

В сложившихся условиях очень часто человек считает себя никому не нужным, что отрицательно сказывается на его духовности. Каждый живет в вечном движении, быстром темпе, куда-то стремится, спешит и от этого становится вспыльчив, раздражителен.

Еще одним отрицательным явлением является насаждение идеала духовности. У человека есть свобода и право выбора, однако условий для реализации этого попросту нет. В большинстве случаев, человек к духовности относит то, что ему навязали соответственно средства массовой информации и коммуникации.

Таким образом, однозначно определить влияние постиндустриального общества на духовность довольно сложно. В новых условиях обитания человек просто теряет себя, а после и жизненные ориентиры. Он обретает свободу, но в итоге получает одиночество. Теперь он может рассчитывать только на себя и свои силы. Поэтому, вся ответственность за решения и поступки лежит на самом человеке.

1. Антанович Н.А., Старовойтова Л.В. Обществоведение: Пособие для подготовки к централизованному тестированию, экзаменам, олимпиадам. – 2-е изд. – М.: ТетраСистемс, 2010. – 320 с.

2 Мелюхин И.С., Информационное общество: истоки, проблемы, тенденции развития. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1999. – 308 с.

УДК 316

НАСИЛЬСТВО НАД ЖІНКАМИ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Студентка Васильцева Т.

Наук. керівниця: ст. викл. Чоп Т.О.

Тернопільський Національний Технічний університет ім. І. Пулюя

На сьогоднішній день однією з найактуальніших проблем є насильство. Це найпоширеніший вид порушення прав людини у світі. Жорстоке поводження забирає більше життів і набагато частіше перетворює жінок в інвалідів, ніж онкологія, малярія, дорожньо-

транспортні пригоди та військові дії разом узяті. У всіх країнах світу проблема насильства над жінкою займає вагоме місце. Жінки століттями потерпали від насильства і від страху бути згвалтованими. Хоча насильство і являло собою величезну медичну, психологічну, психіатричну, юридичну проблему і проблему суспільної безпеки, воно фактично ігнорувалося суспільством.

Філософія почала осмислювати проблему гендерного насильства лише в II пол. XXст. в таких напрямках як екзистенціалізм, соціал-дарвінізм, структурний функціоналізм, психоаналіз та ін. Відмінність у соціальних ролях чоловіків та жінок вивчали С. де Бовуар, Л. Іригаре, Г.Рабіч, З. Фройд, К.Хорні. З різних позицій досліджувалось класичне сприйняття жінки як істоти нижчого гатунку, оскільки, виходячи з позиції біотермінізму, вона фізично слабша, розумово недосконала, психологічно та емоційно неврівноважена.

Теорія патріархального насильства говорить про патріархат як такий тип соціального устрою, який вибудований на принципах початкової залежності жінки від чоловіка. На відміну від феміністичної теорії С. Брауміллер (сер.70-х), яка зводила насилля до особливостей чоловічої психології, М. Кайфман вважає, що стать не має значення, оскільки важливіше, що суспільство робить з цією агресією. З його точки зору, чоловіче насилля починається з насилля по відношенню до себе (заборона хлопчикам проявляти свої відчуття), а згодом переходить на рівень відношення до жінки (підліткова агресивність) та починає погрожувати суспільству в цілому. Чоловіча ідентичність в традиційному суспільстві вибудовується на основі принципів гетеросексуальності, вимоги високого матеріального статусу і домінуючого положення, заборони емоційності, сприйнятті сексуальності та жіночого тіла в поняттях контролю. Інтерактивна теорія насилля висвітлює цю проблему як особисту, інтимну мову комунікації. Прояви насилля в сім'ї (з боку обох статей) є наслідком дисбалансу влади, бажанням одного з членів сім'ї контролювати іншого.

Історично становище жінки в світі визначалось як принизливе. Прикладами легалізації насилля в людській історії є дозвіл чоловікам в римському праві карати своїх жінок на смерть, Середньовічне полювання на відьом, дозвіл в Англійському праві 18 ст. карати жінок палками, не товстішими за великий палець. Жахливою практикою насилля, яка залишається з жінкою у XXI ст. є досвід країн, що розвиваються. Так, в Індії, Бангладеші, Пакистані, Шрі-Ланці, Непалі досі розповсюджені вбивства через придане і спалення наречених, Камбоджа відома своїми традиціями обливання жінки кислотою, Середній Схід та Південна Азія

зберігає практики убивств честі, Африка та Азія – надзвичайно жорстокого жіночого обрізання, і, звичайно, викрадення наречених. Приклади покарання жінки за зраду в минулому взагалі важко назвати такими, які здійснюються по відношенню до живої істоти.

Термін «наси́льство щодо жінок» згідно з документами ООН означає будь-який акт насильства, який чиниться на підставі статевої ознаки, заподіює або може заподіяти фізичну, статеву чи психологічну травму чи страждання жінкам, а також загрози скоєння таких актів, примус, довільне позбавлення волів суспільному/особистому житті.

Сьогодні в рамках гендерної теорії існує наступна класифікація насильства щодо жінок: Економічне насильство; Фізичне насильство; Психологічне насильство; Сексуальне насильство.

Проблема гендерного насильства в рамках українських реалій надзвичайно потужна. Ця тема залишається табуованою, оскільки публічне та правове обговорення в нашому суспільстві стає можливим лише за умови супроводу такого роду агресії серйозними тілесними ушкодженнями, вбивством. Широко розповсюджена практика звинувачення жінок у скоєному. Досі популярним стереотипом є образ «гвалтівника з кущів», хоча доведено, що домінуючою стороною у скоєнні злочину є близькі, знайомі та рідні. Нашою культурою плекається образ залицяльника, сексистські жарти якого, нібито, не є чимось злочинним. Факт перебування жінки в стані алкогольного сп'яніння взагалі знімає будь-які звинувачення з чоловіка.

Ось чиста статистика фактів гендерного насильства у відношенні до жінок в Україні: кожна 4 жінка пережила досвід зґвалтування чи замах хоча б раз у житті, проте лише 6% звертається до правоохоронних органів. В Україні здійснюється близько 60-70 тис. зґвалтувань на рік. Тобто більше, ніж 160 випадків на день, один злочин кожні 10 хвилин. Кожен 10-тий злочин чинить чоловік над чоловіком.

Розуміння українським суспільством проблеми насильства над жінкою як однієї з підтем насилля в суспільстві є надзвичайно важливим кроком у розумінні недоторканості, рівності, гідності Людини загалом, без будь-яких виключень стосовно її статі, віку, стану, національності та ін. класифікації. Популяризація теми гендерного насилля, зняття з неї штампів, стереотипів, забобон дозволить стати ближче до формування здорового незаангажованого суспільства, де людина відбудовує свою ідентичність без страху осуду та неприйняття.

ПРАВА ПРИРОДИ ЯК ЦІННІСНИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОМОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Студенти М-32 Вишневецький Р.Р., Якубчик Н.Е.
Наук. керівник: канд. філос. наук, ст. викл. Шадюк Т. А.
*Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне*

Нагальним завданням сучасності є розробка заходів, спрямованих на стримання наслідків екологічної кризи та ефективне впровадження стратегії стійкого розвитку для послаблення антропогенного тиску на біосферу. Практичне втілення поставлених завдань нерозривно пов'язане з соціально-гуманітарними цільовими орієнтирами, котрі продукують філософія екології та екологічна етика.

Взаємодія природи і суспільства має суперечливий характер, що вказує на недоліки у формуванні адекватної сучасним вимогам екоморальної свідомості індивіда. В цьому процесі можна вказати на такі проблемні аспекти: невпинне вдосконалення у науково-технічній та інформаційній сферах породжує наївну надію на здатність до пристосування за будь-яких складних обставин; постійне зростання потужностей у виробництві матеріальних благ, які провокують втрату спроможності управляти своїми бажаннями; спільне проживання великої маси людей у містах, в умовах конкурентного виживання, заснованого на інтенсивному використанні природних ресурсів, викликає атрофію особистої відповідальності й небажання визнати неналежний характер ставлення людини до довкілля.

Слід зазначити, що екоморальна свідомість – є сукупністю поглядів, теорій і емоцій, які відображають проблеми співвідношення суспільства і природи з точки зору їх розв'язання відповідно до конкретних соціальних і природних можливостей. Тобто екоморальна свідомість ґрунтується на ідеологічних і моральних цінностях, але передбачає їх індивідуальне осмислення. Вона формується із знань і переконань в галузі взаємостосунків суспільства і природи, ґрунтується на екологічно доцільному ставленні до природних ресурсів, на вміннях застосовувати науково обумовлені рішення по відношенню до природи: відображає індивідуальний досвід спілкування з природними системами.

До важливих ціннісних орієнтирів екологічної етики можна віднести ідею визнання прав природи, що є похідною від ідеї рівності всіх

людей як природних істот, котрі обидві є складовими екоморальної свідомості. Поважати права інших означає сприяти їх інтересам незалежно від наших почуттів чи симпатій. Серед основних і спільних для усіх живих істот у переліку можна назвати право на існування; право на природну волю в природному середовищі існування; право на відсутність відповідальності перед людиною; право на захист законом; право на необхідну для існування частку земних благ. Поборниками ідеї прав природи є дослідники та природоохоронці Р. Атфілд, Х. Йонас, О. Леопольд, К. М. Маєр-Абіх, Р. Неш, П. Сінгер та інші. Концепція прав природи досі є предметом дискусій у полі протистояння між антропоцентричною та екоцентричною етикою.

Права природи – це норми моральнісних відносин людини і природи, як рівноправних суб'єктів, оскільки виживання людства є коеволуційно залежним від усієї біосфери. Безумовно, права природи не існують самі по собі, а є витвором екоморальної свідомості як суспільства в цілому, так і кожного конкретного індивіда. Тому шляхи змістового наповнення цієї норми та її практична реалізація пролягають від індивідуального до загально прийнятного розуміння.

Ціннісний потенціал ідеї прав природи цілком сумісний із екоетичним ідеалом, під яким розуміється таке суспільство чи світ, де благо живих істот та екосистем може бути досягнуте одночасно з задоволенням людських потреб. Це умова життя на Землі, за якої люди можуть дбати про свої особисті інтереси і вести прийнятний у їхній культурі спосіб життя, у той же час дозволяючи багатьом біотичним угрупованням у величезній розмаїтності екосистем вести безперешкодне існування. З огляду на екоетичний ідеал, роль кожної людини як моральної особистості полягає в тому, щоб спрямовувати і контролювати свою поведінку відповідно до принципів і правил, запропонованих екологічною етикою. Таким чином, права природи є своєрідним засобом самоконтролю людини, що не повинна переступати добровільно встановлених поведінкових меж для збереження синергійної рівноваги, гармонії у біосфері.

1. Борейко В. Є., Подобайло А. В. Екологічна етика. Навч. посібник. – К., Фітосоціоцентр, 2004. – 166 с.
2. Маєр-Абіх Клаус Міхаель. Повстання на захист природи. Від доквілля до спільносвіту. Переклад з нім., післямова, примітки Анатолія Єрмоленка. / Маєр-Абіх Клаус Міхаель. – К.: Лібра, 2004. – 196 с.
3. Марушевський Г. Б. Етика збалансованого розвитку / Г. Б. Марушевський. – К., 2008. – 440 с.
4. Сычев А.А. Этика экологической ответственности. – М.:Альфа-М, 2016. – 520 с.

**ЛЮДИНА У ВИРІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОГРЕСУ:
ПОЗИТИВИ Й НЕГАТИВИ**

Студентки Габура Зоряна,

Мірошник Соломія

Наук. керівник: канд. істор. наук, доц. Щигельська Г. О.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Сучасні технології стрімко ввірвалися в наше життя. Вони по-різному впливають на людину. Іван-Павло II писав: «сидячи перед екраном і натискаючи на клавіші, людина може підвестися до висот людського генія або опуститися на найнижчі щаблі деградації духу».

Отже, у вирі технологічного прогресу кожна людина повинна визначати для себе, чи хоче вона бачити в лиці техніки друга чи ворога.

За даними науки, 2 млн. років тому почався довгий процес становлення людини, виділення її зі світу тварин. В основі цього процесу була праця як взаємозв'язок людини і навколишнього середовища. Праця починалась з виготовлення простих знарядь праці. Знаряддя праці з'являлись внаслідок спільних дій: збирання рослин, полювання на тварин, обробки здобичі, приготування її до вживання, оборони від ворогів тощо. Людина дійшла висновку, що можна отримати кращі результати, якщо замість одного універсального знаряддя використати багато спеціалізованих. Подальше вдосконалення техніки спричинило використання все більшої кількості простих спеціалізованих знарядь праці і «те, що сьогодні наука, - завтра техніка» як казав Едвард Теллер. Поява техніки пов'язана з проявом і формуванням однієї з головних рис людської істоти як "homo sapiens" – її здатність мислити. Найістотніші дії людини і суспільства пов'язані з перетворювальною діяльністю. Свій пізнавальний, мисленнєвий проект людина здійснює в дії, праці. Мислячи і матеріалізуючи своє мислення, людина не усвідомлює, що саме вона здійснює, створюючи техніку, і де витoki її творчої обдарованості. Як сказав Борис Крігер «Ми самі того не розуміючи, дали життя цілому поколінню техніки, яка вже настільки ідеальна, що ось - ось почне обходитись без нас».

Загалом, філософська думка ХХ-ХХІ століття формує два типи методологічних підходів до проблеми взаємовідносин людини і науково-технічного прогресу. 1) Технологічний евідемонізм: позиція, що позитивно оцінює вплив техніки на людське життя, оскільки, забезпечуючи вітальні

потреби людства, вона звільняє час для духовного росту; 2) Технологічний алармізм: позиція, де науково-технічний прогрес є дегуманізуючим соціальні процеси фактором. Ці позиції яскраво представлені двома потужними напрямками сучасної наукової думки: Трансгуманізмом (як оптимістичного пропагандиста НТР) та Постгуманізму (обережного і застерігаючого критика).

Представники Трансгуманізму розглядають розвиток людства виходячи з таких розділів як: регенеративна медицина, персональна медицина, превентивна медицина, вивчення нейрогенезу, впливу вищої нервової діяльності на процеси старіння, нейромоделювання, вивчення параметрів старіння, генетичну та епігенетичну регуляцію, вивчення диференціювання клітин, клітинну та гормональну терапію, тканинну інженерію та створення штучних органів, розробку методів кріозбереження великих біологічних об'єктів, створення штучного розуму та керованих нанороботів, футурологію та вивчення явища сингулярності.

Ідеальний день Транслюдини майбутнього, за Б.Стерлінгом, це коли процес ранкового моціону супроводжується детальним аналізом стану тіла, на полицях стоять пігулки з одомашненими мікроорганізмами, сприятливими для його роботи, і ємкості з безліччю камер з маленькими сенсорами та бортовими комп'ютерами.

Теорія Постгуманізму, натомість, переосмислює сутність людини та її місця в суспільстві з точки зору взаємодії понять «органіка-техніка», «людина-природа», або їхнього співіснування, розмиття кордонів в більш песимістичному напрямку. Постгуманізм виступає із стурбованістю тим, що людина, вплетена у матеріальне, інформаційне, технологічне поле сучасного світу перетворюється на його похідний продукт, а не на самостійну одиницю буття.

Постгуманістична думка наголошує на тому, що технічна діяльність не має на сьогодні свого «метафізичного підґрунтя», «вищої регулятивної ідеї». Вона ніби провисає у просторі, опираючись лише на окремі прагматичні ідеї. Завдання Постгуманізму – формування етико-епістемологічного каркасу, своєїрідної «онтології технічного конструювання світу». Окремий напрямок сучасного знання, який займається соціальною оцінкою техніки «Technology Assessment», розробляє серед інших, дослідницьку програму «Відповідальні Дослідження та Інновації». Він передбачає етичну рефлексію та соціальну оцінку сучасних технологічних розробок. Прикладом такої діяльності є співпраця філософів та істориків техніки технічного університету Стівенса (США), що розробляють програму інженерної діяльності, ставлячи не на

інноваційну роботу, а на культуру підтримки і технічного обслуговування матеріальних об'єктів: «мейнтернери» замість «інноватори». Останні звинувачують апологетів інновацій в тому, що вони завдали жахливих втрат західній культурі. Пристрасть сучасності до новинок засліплює, і після зведення нового мосту чи дороги чи залишаться бажання обслуговувати його?

Звичайно, суперечка між інноваторами та мейнтейнерами як і протистояння Транс- та Постгуманізму цілком обґрунтована, проте, питання стоїть в тому, чи зможуть теоретики дійти згоди, щоб встигнути дати цьому світу ще один шанс.

УДК 141.319.8

ОСНОВНІ МОДЕЛІ СВІТОБУДОВИ: ВІД ПІФАГОРІЙЦІВ ДО В. ВЕРНАДСЬКОГО

Студентка Гавришко М.Ю.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Кондратюк Л.Р.
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль*

Актуальність даного дослідження обумовлена тим, що ми є свідками складного періоду. З давних давен людина намагалася віднайти своє місце у світі. Проте крім цього важливим також було дізнатися та усвідомити, що собою являє цей світ, яка його будова, як він з'явився, що ним керує. На ці та інші питання намагалися відповісти філософи всіх епох та часів.

У дослідженні розглянуто еволюцію основних космологічних моделей світобудови від піфагорійців до В. Вернадського.

Перша завершена космологічна модель світобудови, яка відома сучасній науці, з'явилася ще в V ст. до н.е. Вона отримала назву піфагорійської системи. Піфагорійці припускали, що в середині світу знаходиться вогонь і Земля крутиться навколо нього подібно до зірки, через що відбувається зміна дня та ночі [1]. Ця система в II ст. до н.е., стала основою грандіозної для свого часу і бездоганної в теоретичному плані, космологічної моделі світобудови Птолемея. Суть її полягає у повній нерухомості Землі в центрі світу або недалеко від останнього. Клавдій Птоломеє дає «повне» математичне і логічне обґрунтування своїй моделі.

Відродження – епоха накопичення нової якісної інформації, що дала основу для змістовно нової концепції світобудови – геліоцентричної, яку створив Микола Коперник. Він прагнув вдосконалити канонізовану церквою геоцентричну систему Птолемея. Микола Коперник стверджував, що не Сонце крутиться навколо Землі, а навпаки, Земля крутиться навколо Сонця та своєї осі.

Наступним етапом в розвитку уявлень про світобудову була космогонічна концепція Канта-Лапласа. Якщо у всіх попередніх концепціях розглядалося лише місце Землі в матеріальному світі, то поява концепції Канта-Лапласа стимулювали спроби пізнання структури і системи космічних тіл.

Вчених ХХ ст. цікавила вже не тільки космогонія, а в більшій мірі космологія – наука, що вивчає будову і розвиток космосу. Початок сучасної космології поклав А. Ейнштейн, який в 1916 р. створив свою відому теорію тяжіння. Саме на її основі російський фізик А. Фрідман в 1922 – 1924 рр. вивів рівняння, поклавши початок сучасним уявленням про зародження та етапи становлення Всесвіту.

Сучасний рівень розвитку знання не дозволяє в повній мірі відповісти на питання, пов'язані із етапами походження і розвитку Всесвіту, хоча, безумовно, і в цьому напрямку досягнутий значний прогрес. Важливим етапом в розвитку уявлень про структуру світобудови є космологічна концепція В. Вернадського. Ідеї Вернадського про біосферу та ноосферу пронизані духом космізму. Вони виражають нерозривний зв'язок людини і всесвіту, що були відомі в історії світової культури з найдавніших часів. В. Вернадський вважав життя космічним явищем.

Гіпотеза про те, що життя явище космічне, має очевидне підтвердження: життя існує на космічному тілі – планеті Земля. В. Вернадський був першим з учених-природознавців, який зрозумів космічне, можливо, навіть космогонічне значення факту виникнення життя на Землі та розпочав систематичне дослідження її впливу на розвиток планети, представляючи життя «буфером» між космосом і «відсталим», тобто неживою речовиною Землі, «буфером», що здатним використовувати космічну енергію для перетворення планетної речовини. Отже, життя стає каталізатором розвитку [2].

Таким чином, в процесі історії людина поглиблювала свої уявлення про світобудову. Загальноновизнаним результатом античної космології стала геоцентрична концепція Птолемея, що проіснувала протягом усього Середньовіччя. Проте їй передувала космологія піфагорійців. На зміну

концепції Птолемея прийшла геліоцентрична концепція Миколи Коперника, який перевернув на той час все уявлення про Всесвіт. Походження не тільки Землі, а й усіх небесних тіл намагалися осмислити та обґрунтувати Кант та Лаплас у своїх космогонічних концепціях.

В епоху Нового часу філософія поступилася своєю першістю у створенні космологічних моделей науці, яка домоглася особливо великих звершень у ХХ столітті, перейшовши від різних здогадок у цій галузі до досить обґрунтованих фактів, гіпотез і теорій. Найавторитетнішим вченим цього часу у питанні світобудови вважають В. Вернадського, який стверджував, що людина нерозривно пов'язана із всесвітом. Всі ці концепції розширюють уявлення людини про світ та його будову. Аналізуючи кожну із них можна почерпнути і деякі загальні риси, що притаманні цілим епохам, розширити своє уявлення про картину світу і світогляд людей, які в них жили.

1. Базалук О. А. Философские проблемы космологий : монография / О. А. Базалук, И. В. Владленова. – Х. : НТУ «ХП», 2013. – 195 с.
2. Вернадський В. І. Вибрані праці / Володимир Вернадський ; ред. Н. А. Серебрякова ; НАНУ. – К. : Наукова думка, 2005. – 299 с.

УДК 7.031.1

СИМВОЛІЗМ ПАЛЕОЛІТИЧНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

Студентка Гвоздецька О.А.

Наук. керівник: канд. істор. наук, доц. Щигельська Г. О.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Точкою відліку народження символізму в європейському образотворчому мистецтві дослідники вважають епоху палеоліту. Л. Уайт не випадково зазначає, що «символ є основною одиницею будь-якої людської поведінки й цивілізації. Будь-яка людська поведінка починається із використання символів. Саме символ перетворив наших людиноподібних предків на людей і олюднив їх. Усі цивілізації й виникали, й зберігалися тільки завдяки використанню символів» [1, С. 9]. Найдавніші види мистецтва, що виникли в епоху пізнього палеоліту 40-10 тис. років тому, були пов'язані з появою Homo Sapiens людини сучасного типу, яка швидко заселила значні простори Євразії. В Україні відомо дві групи пам'яток з мистецькими проявами: Середнє Подніпров'я (Мізин, Оболоння, Києво-Кирилівська стоянка, Добранічівка, Семенівка, Межиріч,

Гінці) та Середнє Подністров'я (Дорошівці III, Молдово I та V, Кормань IV та 9) [2].

Багатством та розмаїттям артефактів, серед яких зафіксоване найбільше поширення декоративного мистецтва на основних базових поселеннях, виділяються археологічні пам'ятки Наддніпрянщини. Монументальна архітектура з кісток і бивнів мамонта виконувала не тільки суто утилітарні, але й символіко-естетичні функції. Основною архітектурною спорудою на базовому поселенні було стаціонарне наземне житло. Вірогідно ці конструкції мали форму яранги або чуму народів Крайньої Півночі. Використання в конструкції житла кісток мамонта надавало споруді особливого вигляду. Основа будівлі складалася з двох кістяних обкладок – внутрішньої та зовнішньої. Внутрішня, із вкопаних по колу один біля одного черепів мамонта, виконувала функції несучої частини житла. Деякі черепи були з бивнями, що допомагало утворити аротні конструкції [3, С. 29-30].

Мистецькі твори в більшості поселеннях представлено графічними та живописними малюнками, антропоморфною та зооморфною скульптурою, прикрасами, музичними інструментами. Зустрічаються знаряддя праці, прикрашені орнаментами та барельєфами. Вони виготовлені із бивня та кістки мамонта, рогу оленя, зубів тварин, мушлів, каменю. При орнаментатії використовували мінеральні фарби. На Кирилівському й Межиріцькому поселеннях виявлено уламки бивнів мамонта, на яких нанесені складні графічні композиції у котрих вгадуються зображення води, черепахи, голівки журавля. Реалістичне зображення тварин, збагачене магічним обрядом, набуло символічного значення, ставши символом життєвої сили тварини. Взаємозв'язок і взаємозалежність тваринного світу й світу людей у часи первісності природно зумовили виникнення звіриних культів, які стали важливою складовою тотемізму.

Один із найдавніших експонатів палеолітичної доби – лопатка мамонта, знайдена на стоянці Городок (20–18 тис. років тому) – яскраво свідчить про перші ознаки становлення абстрактного мистецтва на території України наявністю первісних графічних рисунків – віялоподібної орнаментальної нарізки. Подібні лінії та абстрактні композиції знайдені й на фрагментах бивня мамонта з Кирилівської стоянки та ребра зі стоянки Новгород-Сіверського. Графічні елементи – гравірування прямими паралельними лініями, хрестоподібні знаки, гострі кути та ямки, характерні для середнього палеоліту. А. Столяр, аналізуючи існуючі гіпотези розуміння палеолітичної образотворчості, підкреслює

неоднозначність наукової думки, пояснює основні абстрактні графічні елементи: «ямки» (чашкові заглибини) репрезентують у знаковій формі зображення зірок та сонця; виробничий відбиток від свердління під час добування вогню; позначення жіночого статевого органу – символу родючості [4, С.212].

Для дослідження процесу розвитку палеолітичної орнаментальної куль- тури в контексті становлення абстрактного мистецтва України велику цінність має вивчення артефактів стоянки у с. Мізин (Чернігівська обл.). Вагоме місце серед знахідок займає серія з невеликих статуєток (17 екземплярів), прикрашених геометричним орнаментом, що має характер штриховки, утворюючи на передній частині рисунок, схожий на «перо», а в нижній – подібність до овалу (ймовірно, це слугувало позначенням племені чи роду). На думку І. Шовкопляс, фігури мають жіночі обриси, де умовні та схематично-лінійні зображення транслують приналежність до ознак жіночої статі, демонструючи матріархально-родову суспільну організацію. Тип орнаменту, що нагадує схематичне зображення «ялинки» і виконаний паралельними рисками, які при дублюванні по поверхні статуєтки змикаються між собою кінцями, утворюючи ромбовидні фігури, – характерний для всієї Мізинської культури [4, С.213]. Винятковою знахідкою є браслет із цільної пластини кістки мамонта, вкритий різьбленим узором – зигзагом та меандром. Специфічність «мізинської» графіки складають меандрові узорі, які разом із неповторною скульптурою не мають аналогів у пізньому палеоліті.

Отже, в епоху палеоліту на території України розвивалися й співіснували символічно-знаковий і символіко-реалістичний види символічної форми первісного мистецтва. Аналіз артефактів палеолітичної доби дозволяє констатувати, що для стародавнього мистецтва характерними є абстрактні прояви, втілені через орнаментальні знаки, символи, схеми, образи, що демонструє своєрідність і унікальність розвитку художньої культури України.

1. Стоян С. П. Культурно-історичні метаморфози символізму в європейському образотворчому мистецтві: Монографія. – К.: Вид. «Міленіум», 2014. – 358 с.
2. Палеолітичне мистецтво України (виставка, лекція), Л.В.Кулаковська Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://samumray.in.ua/paleolitichne-mistectvo-ukra%D1%97ni-lektor-l-v-kulakovska>
3. Історія декоративного мистецтва України : у 5 т. Т.1 [голов. ред. Г. Скрипник] НАН України, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. – К., 2010. – 680 с.

4. Дубрівна А. П. Стародавня образотворча культура як першооснова абстрактного мистецтва України / А. П. Дубрівна // Мистецтвознавчі записки. — 2016. — № 29. — С. 209-218.

УДК 515.212

ВІДОБРАЖЕННЯ ЕТНОКОНЦЕПТУ «ДИМ-ПОЛЕ-ХРАМ» НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ РЕКЛАМИ

Студентка Главацька В.О.

Наук. керівник: канд. істор. наук, доц. Конопка Н.О.

Національний університет «Острозька академія», м. Острозь

«У кожного представника нації є щонайменше три фундаментальні архетипи. Це символічна трійця: **Дім, Поле, Храм**», — саме так про національні архетипи говорив відомий український філософ та культуролог Сергій Кримський на основі праць та теорій архетипних структур іншого відомого німецького філософа Мартіна Гайдеггера.

Дім — це середовище буття, місце, де людина грає провідну роль.

Поле – це не лише степ як земельний наділ, це життєвий топос, щось, що пов'язує стіл із навколишнім світом, **Храм** - це святиня, яку сповідує людина.

Дім постає як батьківська хата, рідна оселя, мала Батьківщина, праобраз України, а в часи складної історичної ситуації – як образ руїни, пустки, зболеної української землі.

Житло символізує сімейні традиції, затишок, тепло, показує побут української родини, уособлює любов батьків до дітей та дітей до батьків, зв'язок поколінь й спільну працю. Таким чином, дім символізує український етнос, його життя у всіх його буденних і святкових виявах. Саме в такому контексті цей архетип використовується в рекламуванні продуктивних ТМ : «Моя країна», «Ятрань», «ЗвениГора», «Гульчинка», «Полтавчанка», «Щирий кум», «Похитайло». Символ Дому використовується і в рекламі пива «Оболонь», де українці позиціонуються як гостинні та щедрі люди.

Спорідненим з архетипом Дому є символ Поля – життєвий топос, що допомагає посісти відповідне місце в безмежному Всесвіті. Цей символ є найбільш актуальним аспектом української культури та реклами зокрема, що пояснюється постійними історичними втратами своєї національної ідентичності. Питання відновлення цього архетипу сьогодні – це проблема усвідомлення українцями після важких поневірянь – Революції Гідності,

анексії частини території держави, війни на Сході країни – себе як нації та прояв своєї унікальності поряд з іншими народами.

Із етнічним архетипом Поля споріднений й символ Зерна, що також широко використовується у телевізійній рекламі вітчизняного виробника. Наприклад, у TV-рекламі алкогольного бренда «Хлібний Дар» Зерно використовується як елемент синтактики і має подвійне значення: зерно виявляє свої властивості не лише як основа напою, а й виступає символом України. Слогани ТМ «Хлібний Дар» доводять висунуту гіпотезу, використовуючи образи Поля, Зерна, Хліба : «На пророшеному зерні ...», «Рідний запах стиглої пшениці сповна відчувається там, де до самого горизонту простягаються золоті безкраї поля, а під палким сонцем гнеться до землі налите колосся...» тощо.

У системі етноархетипів Дім, Поле, Земля-Мати та похідних від них етноконцептів Нива-Колосся-Зерно -Хліб своє місце має атрибутивний архетип Млин-Вітряк, що є їх інваріантом. До цього символу часто звертаються ТМ: «Диканька», «Щедрі брати», «Геркулес», «Істинна», «Старий мельник», «Київ-млин», «Похитайло».

Храм як архетип містить в собі особливості української духовності, що пов'язана з православною традицією та ґрунтується на етиці цього віровчення, а також елементи сакрального виміру буття і, звичайно, моралі. Основою Храму є Мудрість як Софія. Храм уособлює цілісність світу, його божественну впорядкованість.

Мінеральні води «Софія Київська», «Куяльник», алкогольні бренди — пиво: «Микулинецьке», «Микулин», «Тернове Поле», «Преміум Лагер» та вина, здебільшого кагору – ось ТМ, які на етикетках своєї продукції та у їх рекламі прибігають до зображення храмів.

Алкогольний бренд «Оболонь» звертається до образу Софії Київської у своїх роликах, незважаючи, на перший погляд, непокінченості християнського храму та алкогольної продукції. Виробник пива позиціонує себе як «Пиво твоєї Батьківщини», зображаючи святиню як душу нашого народу, тим самим підкреслюючи християнську, а точніше, православну традицію української культури. Ідентичну ідею через ідентичне зображення втілює і «Ощадбанк».

Поряд з архетипом Храму важливе місце в українській традиції займає символ Трійці, що, не зважаючи на свої язичницькі корені, помилково поєднується з християнством (Свята Трійця). Одним із перших уособлень тринітності є тризуб. Знахідки з таким зображенням датуються VI-VIII ст. та пояснюються вченими-семіологами як втілення трьох стихій (повітря, води, землі). Ця трансформація символу відбувається з

прийняттям християнства як державної релігії, утверджуючи антропоморфне трактування Трисидного Бога. Усі ці феномени яскраво демонструють релігійний синкретизм наших предків.

Вітчизняний бренд «Львівське. 1715» використовує символ Трійці та присвячує один з роликів цьому однойменному святу у своєму циклі реклам, приурочених до українських релігійних та народних свят.

Що стосується тризуба, то його український глядач не зустрине у телевізійній рекламі, адже він є одним з державних символів. Згідно восьмої статті Закону України «Про рекламу», у рекламних роликах забороняється імітувати, або тим більше, використовувати зображення Державного Герба України, Державного Прапора України, звучання Державного Гімну України. Також Храм у рекламі символізує усе святе та недоторкане, що є у людини.

Отож, проаналізувавши у даному розділі концепт «Дім-Поле-Храм» та його похідні на українському ринку реклами, можемо зробити висновок, що виробники вдаються до цих символів, намагаючись «допомогти» людині знайти себе, свій шлях, свій життєвий топос, усвідомити себе в межах нації, що можливо лише за умови використання рекламованої продукції чи послуг

УДК 1(091) «652»

БЕСІДИ З СОКРАТОМ

Студентка Гончарук І. І.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Розумович О. А.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

«Все тече, все змінюється...» Ця відома сентенція Геракліта рано чи пізно усвідомлюється кожним із нас, а надто тоді, коли йдеться про час, людей, історію, філософію. Саме філософія як любов до мудрості пройшла випробування віками і, поза всяким сумнівом, залишається вічною. Вона у стражданнях і скруті, терпінні й доброчесності її ревних служителів викристалізовувала Істину.

Є одне вчення, що стало поворотним пунктом в історії філософії. Воно спрямовує зір кожної людини у саму себе, відкриває її невидимий всесвіт. Автор його – звичайний афінянин, проте за словами В. І. Толстих, він – один із торговців мудрістю; шукав істину і нічого не хотів чути про

неї [5, с.50]. Сократ є уособленням античної філософії ще й тому, що в його особі вона вперше спустилася на землю [1, с.171].

Цей філософ був дивовижною людиною: водночас бідний і багатий, скромний і відомий; віщунка Піфія назвала його наймудрішим, але він смиренно твердив, що нічого не знає. Така позиція дає людині поштовх вперед, дає можливість шукати [1, с.182]. Сократ жив і навчав у Афінах. Життєпис його повен таємниць і неточностей, проте збереглися деякі свідчення, що дають підстави уявити загальний образ мудреця. Вільдельбанд писав, що його можна було знайти всюди у місті, особливо часто він був там, де диспутують. Окрім того, він говорив з кожним, хто попадався йому на очі, і щоразу дивував усіх своєю мудрістю [2, с. 384]. Філософа звинувачували в тому, що він ніби-то вводив нових богів і являв собою небезпеку для моральності юнаків, та попри все він мав учнів і прихильників, серед яких Платон, Ксенофонт, Критій. Суд над цим великим філософом не перестає хвилювати людей. Правдивим тут виявляється те судження, що немає пророка в своїм краї. Чи був Сократ генієм і чи справедливий його осуд? Пролити світло на це проблемне питання зможе лишень глибоке дослідження вчення мислителя.

Серед основних його методів – так званий «сократичний метод» або масєтика, повивальне мистецтво, що полягав у віднайденні філософських думок за допомогою навідних запитань. Інший, еленктичний метод, Сократ використовував для «очищення розуму», для демаскування того, що є тільки видимістю знання.

Поняття, за Сократом, є метою пізнання; а пізнання – це пригадування [5, с. 179]. Окрім того, важливими методами осягнення понять були індуктивні методи: перехід від спостереження до загального. Попри свої невичерпні філософські знання Сократ не записував нічого, адже вважав усний діалог ціннішим за будь-яке письмове його відтворення [3, с. 59]. Про це відомо із творів учня Платона (серед них: «Апологія», «Критон»).

Сократ протистояв софістам, що вмiли лише нав'язувати свої думки, ніяк не обґрунтовуючи. Серед методів Сократа була й іронія, за допомогою якої він висміював «всезнайство» софістів [3, с. 93].

«Феномен Сократа, – зауважує Ф. Кессіді – це поєднання гарячого серця і холодного розуму» [3, с. 110]. Розумінню, осмисленню всього філософ надавав значно більшого значення, ніж почуттям [4, с. 81]. Сократ застерігає не піддаватися сліпому наслідуванню, чого прагнули софісти. У розмові з Протагором він заявляв: «Далеко більший ризик буває при купівлі знань, аніж при купівлі харчів», – що цілком пояснює його

принцип логіцизму [5, с. 91]. Знання – це джерело морального удосконалення. Філософ виступив з вимогою доводити такі істини, які мали б загальне і об'єктивне значення.

Найцінніша людська якість, за Сократом, – добродетель [1, с. 166], якої можна набути через виховання [5, с. 103]. Людська добродетель – це те, «до чого ми повинні бути причетні» [5, с. 104], це суспільні, громадянські обов'язки. Добродетель – це водночас освіченість, знання, адже людина, що їх має ніколи не буде на роздоріжжі непевності; вона відрізняє добре від злого і зробить правильний вибір. Найбільша мудрість – не спокушатися своїми знаннями, а давати собі звіт в тому, як мало ти ще знаєш [1, с. 183]. Добродетель – це ще й справжнє очищення від усяких пристрастей [5, с. 168].

Неймовірно цікавими також є думки Сократа про насолоду. Він вважав, що всі насолоди закінчуються стражданнями, і успіхи в житті залежать саме від правильного вибору між цими двома протилежними поняттями [5, с.142]. Все повинно мати міру: і насолоди, і страждання. Саме достатня міра дає можливість людині почуватися щасливою, надлишок – лише на шкоду. Зрештою, у виступі після звинувачувальної промови, Сократ засвідчував свою правоту своїм же убозством [5, с. 39]. Він не дозволяв собі насолоду, часто страждав, намагався, балансує між цим двома станами, знайти шлях до справжнього щастя.

У діалозі з Крітоном Сократ зауважував, що слід зважати не на думку більшості, а на судження людини, яка знає істину, таким чином підносячи людину як особистість [5, с. 59].

Великого значення він надавав самовдосконаленню людини; цією ідеєю пройнята вся його філософія. Судді він поставив таке питання, що й досі є актуальним для кожного: «Чи не соромно тобі турбуватися про гроші, щоб їх було якомога більше, про славу і почесні, а про розум, істину і душу свою не турбуватися; і навіть не думати, щоби вона була якомога кращою?» [1, с. 189]. Душа, що є вічною, повинна містити доброту [5, с. 205]. Якщо протилежне виникає з протилежного (потворне з прекрасного, мертве з живого і навпаки), то і зло можна перемогти добром [5, с. 170]. Людина, що пізнає себе, пізнає водночас інший, незнаний для неї раніше світ самого себе, що дозволяє відкрити споконвічні закони, відрізнити добро від зла, приймати правильні рішення. Пошуки себе спонукають людину прагнути кращого, часто радикально змінювати спосіб життя. Всі труднощі цих пошуків – ніщо у порівнянні з результатом, адже «бути вище за самого себе – не що інше як мудрість».

Сократ відкрив нову людину, що має безсмертну душу, для нього жити – це і означає філософствувати [1, с. 171]. Кожна людина має бентежити свою душу чимось незрівнянно високим і прагнути до самовдосконалення.

Сократ своїм вченням зумів охопити буквально всі сфери людського життя. Поставивши людину в центрі Всесвіту, він відкрив перед нею нові горизонти. Вчення Сократа руйнувало усталені норми світосприйняття. Філософ-новатор волів переглянути загальноприйняті методи навчання і виховання юнаків і співставити їх з логікою розуму, оскільки вважав, що розумне є прекрасним.

«Сильним у красномовстві вважають того, хто говорить правду» [5, с. 21]. Правда Сократа кидає виклик і нам у XXI столітті, змушує задуматися. Той факт, що його вчення дійшло до наших днів – цьому підтвердження. «У кожній людині є сонце. Тільки не треба його гасити», – ще одна істина, яку виніс філософ з глибини своєї житейської мудрості саме для нас. Його виважене слово – найдієвіші ліки від байдужості, владолубства й марнославства.

Разом з тим вражає смиренність Сократа, що виявляється у його ж словах після смертного вироку: «Я програв не від браку доказів, а через брак нахабства й безсоромності» [5, с. 48]. Це свідчить про високу духовність цієї людини, про досягнення вершин доброчинності – найвищого здобутку.

Безперечно, Сократ – геній. Несприйняття його у суспільстві можна пояснити тим, що геніальність чомусь завжди не зрозуміла сучасникам. Генії видаються диваками, які несуть щось абсолютно нове, ламаючи стереотипи. Вони не можуть змиритися з тим, що для них є неприйнятним і вже не ведуться на те, що так живе більшість. Все ж таки, чого не зробив Сократ, зробила за нього історія [1, с. 192]...

1. Волков Г. Н. У колыбели науки / Г. Н. Волков. – М.: Молодая гвардия, 1971. – С. 164-192
2. Кессиди Ф. Х. Сократ / Ф. Х. Кессиди. – 2-е изд., доп. – М.: Мысль, 1988. – 220 с.
3. Платон. Діалоги. / Платон ; [пер. з давньогрец.]. – Харків: Фоліо, 2008. – 349 с.
4. Татаркевич В. Історія філософії: Антична і середньовічна філософія / [пер. з пол. А. Шкраб'юка]. – Львів: Свічадо, 1997. – Т.1. – С. 81-89
5. Толстых В.И. Сократ и мы: Разные очерки на одну и ту же тему. – 2-е изд. – М.: Политиздат, 1986. – 384 с.

ЦІННІСНЕ ПІДҐРУНТЯ ЕКОМОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Студенти М-32 Горбачевська І.В., Прокопчук М.Т.
Наук. керівник: канд. філос. наук, ст. викл. Шадюк Т. А.
*Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне*

Основною причиною загрози екологічної катастрофи є не ріст населення, не технологічний устрій, не надмірне споживання чи природокористування, не наші економічні чи політичні системи, а людські відносини і цінності, що мотивують людські рішення. Зростаюча інструментально-технічна могутність людини співпадає з духовною «зубожілістю» породженого нею «суспільства споживацтва». І цю проблему в кінцевому рахунку можна вирішити тільки за допомогою фундаментальних змін у людських цінностях.

Етичні аспекти в осмисленні екоморальної проблематики взаємовідношення людини та природи були в центрі наукових інтересів таких дослідників, як Карл-Отто Апель, Робін Атфілд, Ганс Йонас, Беярд Каллікот, Олдо Леопольд, Микита Моїсеєв, Родерік Неш, Холмс Ролстон III, Генрі Торо, Вітторіо Гьосле та ін. Від середини 70-х років ХХ ст. виникає стійке розуміння, що для осмислення істинних причин сучасної кризи і пошуків дієвих засобів її вирішення недостатньо констатації негативних явищ сучасного екологічного стану, природничо-наукових та футурологічних прогнозів, соціально-економічних, політичних і правових дій. Все мусить бути обґрунтоване з позицій зміни ціннісних пріоритетів, висунення моральних ідеалів і ствердження нових життєвих орієнтацій, що викликає потребу в екологічній переорієнтації етики задля прийняття суспільною свідомістю вимог морально-екологічного імперативу.

Цінність є основою і фундаментом усякої культури. Цінності формуються через синтез функцій норми чи звичаю, але і містять у собі повинність і ідеал, спонукання і мотивацію, адже є інтенційно спрямованими. Цінність – це складний регулятор поведінки, що передбачає вибір і полярність рішень. З огляду на зміст однієї і тієї ж цінності, можна відкидати чи приймати подію, давати позитивну чи негативну оцінку.

Екоморальні цінності – це осмислені моральною свідомістю норми поведінки стосовно живої та неживої природи, біосферного Цілого, а

також безпосередньо значимі для людини універсальні зразки, вимоги (імперативи), ідеали екологічної моралі, які мають самостійний статус, схвалюються суспільною думкою, знаходять втілення в праві, науці, політиці, економіці, філософії, релігії, мистецтві тощо й відповідні їм етично обґрунтовані належні добродетелі (мудрість, помірність, дбайливість, вірність, правдивість, милосердність, співчутливість, щирість, великодушність, шляхетність, щедрість, турбота, повага, любов тощо). Екоморальні цінності виявляють узагальнений зміст основних екологічних понять (добро і зло, справедливість, відповідальність, обов'язок тощо) і принципів (альтруїзм, гуманізм, благоговіння перед життям та інше).

Відповідь на питання «що саме є цінністю?» починається із ціннісного відношення до природи. Найбільш адекватним вираженням безумовної цінності природи – є благо. З точки зору екологічної етики благо – це позитивна здійсненність буття природи, пов'язана з реалізацією її призначення; це ідея екоморальної свідомості, що відображає природу як носія абсолютних цінностей, що визначає певну цілісну якість ставлення людини до природи, а саме як до джерела власних зобов'язань. За умови ціннісного ставлення до природи як до блага мораль виступає формою самообмеження, є умовою моральної поведінки людини, що проявляється у відмові від насилля по відношенню до живого та від надмірного споживання.

Так, Ервін Ласло, наголошував, що на сьогодні є потреба у такій моралі й етиці, яка ґрунтується не лише на індивідуальних цінностях, а на необхідних вимогах адаптації людства як глобальної системи до навколишнього середовища. Така етика може бути створена на основі ідеалу поваги до природних систем. Природу врятувати, по великому рахунку, зможе тільки створення нової ціннісної системи, заснованої на визнанні й пошануванні її внутрішніх цінностей, що означають її коштовність саму по собі, незалежно від користі для людини чи інших істот. Внутрішня цінність знаходиться в тісному зв'язку з моральними (природними) правами природи – правом на життя (існування), волю, здоров'я, прагнення до щастя; пов'язана з волею вибору (внутрішньою волею) природи і має свій внутрішній закон. Наявність тільки однієї, внутрішньої, цінності – достатня підстава для охорони дикої й окультуреної природи.

Таким чином, формування високого рівня екоморальної культури можливе лише тоді, коли усвідомлюється внутрішня цінність природних феноменів та формуються відповідні обов'язки по відношенню до них.

Екологічна етика стверджує парадигму такого формування цінностей, де за основу береться ідея самоцінності іншого, ідея єдності людини і природи, пошук динамічної рівноваги між діяльністю людини і природними біогеоценозами, подолання відчуження людини від природи, вироблення екоморального світогляду та етико-екологічного імперативу людського буття.

1. Єрмоленко А. М. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи. Монографія. – К.: Лібра, 2010. – 416 с.
2. Ласло Э. Теория целостности Вселенной. Наука и поле акаши. – СПб.: ИГ «Весь», 2011. – 160 с.
3. Сидоренко Л. І. Сучасна екологія. Наукові, етичні та філософські ракурси [Електронний ресурс]
Л. І. Сидоренко. Режим доступу : <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Cidorenko/Cid-ekol.html>

УДК 1:159, 92-047.27

**«ФЕНОМЕН АВАТАРКИ»:
НОВА ФОРМА САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ЧИ СИМУЛЯКР?**

Студентка Греськів О.М.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Кондратюк Л.Р.
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль*

Сучасний світ являє собою епоху «тотальної симуляції», в якій всі сучасні соціокультурні феномени мають симуляційний характер. Сьогодні люди живуть в гіперреальності, в якій справжня реальність тільки імітується. Ж. Бодріяр у книзі «Симулякри і симуляція» характеризує сучасність як еру тотальної симуляції, коли особистість усюди виявляє симуляційний характер у всіх сучасних соціальних і культурних феноменах. В результаті люди мають справу не з реальністю, а з гіперреальністю, яка сприймається набагато реальніше, ніж сама реальність [2, с. 4].

Проблемі пошуку ідентичності в сучасному світі присвятив цікаву роботу М. Блюменкранц. Він говорить, що обличчя, так само як і ім'я, являється первинним фактором ідентичності людини. Особливо яскрава тенденція зміни облич спостерігається в віртуальному світі, де аналогом виступає статична картинка – аватар [1]. Аватар пересічного користувача

Інтернет – фантом, який існує у віртуальному просторі. Аватар інколи називають електронною душою людини. Він може метафорично відображати зовнішність або характер людини, а також знаменує свободу вибору її тілесного образу у віртуальному просторі. В Інтернеті спілкуються не реальні люди, а їх віртуальні замісники, відфотошоплені аватарки – тобто в соціальних мережах реальна людина замінюється симулякром.

Що ж являє собою «феномен аватарки»? Термін «аватар» (санскр. – «той, хто сходить», «втілення», «прояв») – в індуїзмі поняття, яке позначає феномен сходження божеств (Вішну, Шіви та інших) на землю та втілення їх в людей і в інших смертних істот. Аватари відокремлені від божества, в них перебуває лише частина божественного духу. З іншого боку, божество залишається в постійному зв'язку зі своїми аватарами. Аватар по суті – це візуальна репрезентація віртуальної мовної особистості. Його можна розглядати як образну маску, яка передбачає повідомлення про себе різних відомостей, які не претендують на достовірність, а лише вказуються для створення вигляду учасника певної спільноти, героя масової елітарної культури, оригінального персонажу.

Теперішній світ характеризується децентралізованистю, невизначеністю, відсутністю чітких ієрархій та орієнтирів, іронічністю і критичним осмисленням реальності. На думку Ж. Бодрієра, втрата реальності досить значна, яка є однією з важливих характеристик сучасної культури. В його концепції виділяють певні стадії симулякра: відображення реальності (розгляд світу через об'єktiv фотоапарата), маскування реальності (фотографія замінює реальний образ людини, ніби маскує його самого і його недоліки або акцентує увагу на його гідності), приховування відсутності реальності (фотографія може бути грою, містифікацією, постановочним кадром) [2, с. 4]. Безліч фотографій, які ми бачимо в соціальних мережах – це лише симуляції, ілюзії. Ми бачимо їх із безліччю фільтрів за якими скривається реальність. Аватари – це інші люди, які втрачають свою ідентичність потрапляючи у віртуальну реальність.

Є дві можливості розглянути аватарізацію. Перша полягає в зведенні її до маски, за якою ховається реальна людина. Подібний розгляд міг би стати частиною більш широкого поля соціально-психологічного або соціально-філософського дослідження на тему «носіння маски». Друга перспектива зводиться до того, що крім масок феноменальності, радикальної зовнішності – в якій і відбувається вторинний поділ на метафізичні категорії внутрішнього і зовнішнього – суб'єкт нічим не

володіє. Сартра в програмній статті «Екзистенціалізм – це гуманізм» говорить, що людина живе своїм життям, вона створює свій вигляд, і поза цим виглядом нічого немає.

С. Жижек протиставляє свою теоретичну позицію «теорії масок», С. Жижек парадоксальним чином показує, що в масці існує більше істини, ніж в тому, що ми приймаємо за наше справжнє «я». Він наводить приклад кіберпростору, де реальна людина знає, що інтерактивна гра в кіберпросторі є всього лише грою, тому вона може розкрити своє справжнє «я», робити речі, яких вона ніколи би не зробила в реальному житті, – істина про неї саму розкривається у вигляді вимислу [3, с. 178].

Віртуальний світ дає можливість використовувати «маску» для презентації свого Я. Людина може представлятися зовсім іншою, ніж вона є (ховатися за маскою), і створювати образ себе такої, якою би вона хотіла, щоб її бачили інші. Проте, в останні роки самі користувачі вказують, що цінність Інтернету для них полягає саме в можливості «бути собою».

«Соматичний бум», який виявляється в сучасній культурі, зокрема, культурі масовій, є наслідком своєрідної антропологічної кризи, втрати первинної «матерії» людського, без якої неможливе існування людини як такої та адекватної тілесної ідентифікації. Симуляції і симулякри зустрічаються в будь-якій сфері суспільного життя сучасного постмодерністського суспільства, і одним з їх доступних прикладів є аватарки, які маніпулюють знаками і символами, реальним і гіперреальним, істинним і хибним. Така форма самоідентифікації – це лише можливість людини показати в кращому світлі свої позитивні якості, проте аватари залишаються гібридами людей в соціальних мережах.

1. Блюменкранц М. А. В поисках имени и лица / М. А. Блюменкранц. – Киев – Харьков : Дух і Літера ; Харьковская правозащитная группа, 2007. – 244 с.
2. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / Ж. Бодріяр ; пер. з фр. В. Ховхун. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004. – 230 с.
3. Жижек С. Кіберпространство или Невыносимая замкнутость бытия [Электронный ресурс] / С. Жижек // Искусство кино. – 1998. – № 1. – Режим доступа : <http://kinoart.ru/archive/1998/01/n1-article25>.

ПСИХОЕМОЦІЙНІ АСПЕКТИ СОМАТИЧНОГО БУТТЯ ЛЮДИНИ З ТІЛЕСНИМИ ДЕФЕКТАМИ

Студентка Гурієва Н. М.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Ємець Н.А.

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів

Людське тіло вийшло на авансцену сучасного соціогуманітарного знання, почало заявляти про себе як про повноправного партнера світоглядно-філософського та культурного дискурсу, більше того, навіть претендувати на ключові позиції в ньому. Відтак, велика популярність проблеми тілесності в сучасному суспільстві, особливо на рівні його філософсько-гуманітарного осмислення, обумовлює необхідність окреслити основні характеристики «тілесності», показати її місце в системі ціннісних орієнтацій людини.

Звертаючись до проблеми соматичного буття людини філософія тілесності акцентує увагу не тільки на онтологічних та аксіологічних вимірах даної проблеми. Одним з ключових завдань зазначеної галузі філософського знання є визначення методологічних підходів до різноманітних проявів тілесності. Особливого значення вони набувають при розгляді психоемоційних аспектів соматичного буття. Надзвичайно актуальною дана проблема стала в нинішній непростій соціально-політичній ситуації. Поява категорії пацієнтів, особливо чоловіків молодого віку, що постраждали в АТО і мають фантомно-больовий синдром при ампутації кінцівок, вимагає глибокого аналізу визначеного феномену. Іншою дуже вразливою групою осіб є діти з обмеженими можливостями та хронічними захворюваннями, особливо ті, що знаходяться на паліативному лікуванні.

З огляду на особливу значущість для будь-якої людини істотних і помітних змін зовнішності можна говорити про типовість і специфічність психологічних девіацій при порушеннях опорно-рухового апарату, хронічних захворюваннях, косметичних дефектах, дефектах зору, слуху та мовлення. Науковці, практики приділяють значну увагу вивченню адаптаційних та компенсаторних механізмів особистості в умовах дефіцитарного розвитку [1, с.5]. Більшість з них сходяться на думці, що психосоматичні особливості осіб з різноманітними дефектами схожі між собою і відмінні від реакцій на інші захворювання. Це зумовлено декількома причинами, серед яких виділяється значимість соціального

статусу людини з певним дефектом і ставленням до нього в спільноті, а також індивідуальні зміни особистості в зв'язку з порушенням пізнавальних процесів при дефектах органів відчуття та окремих його складових [2, с. 85]

Людина, яка втратила руку або ногу, страждає від того, що на його дефект звертають увагу оточуючі. У нього частіше, ніж при інших патологіях виникає почуття відрази до себе. Аналогічну реакцію на свій дефект мають людини зі спотвореними змінами обличчя. Пацієнти цих категорій стають образливими, дратівливими, чутливими, різко обмежують контакти з оточуючими, нерідко розмірковують про самогубство. У випадках шкірних захворювань до перерахованих психологічних проявів приєднується почуття сорому, огиди і побоювання, що оточуючі будуть уникати їх через небезпеку зараження.

Зайкання видається не настільки гострим видом дефекту. Але воно досить часто призводить до значних психологічних наслідків, здатних змінити вдачу і напрямок становлення особистості. Клінічним проявом даного дефекту є острах мови – логофобія, наслідком якої є патологічна замкнутість та небажання спілкуватися з оточуючими. Психологічні особливості сліпих і глухих людей обумовлюється порушенням однієї зі сфер пізнавальної діяльності. Пацієнти з подібними дефектами органів відчуття стають нерішучими, боязкими, залежними від близьких. У них нерідко формується комплекс неповноцінності, що поєднується з такими якостями особистості як принциповість, загострене відчуття справедливості, законослухняність, високий рівень моральних вимог по відношенню до себе і оточуючих.

Фахівцю, чия професія пов'язана з реабілітацією осіб з тілесними дефектами, також важливо враховувати групу інвалідності пацієнта. Люди з найважчим ступенем інвалідності найскладніше йдуть на контакт - самооцінка їх низька, ставлення до людей суперечливе, їм властива емоційна незрілість, але їх обтяжує становище опікуваних. Середня ступінь тяжкості характеризується відносною психічною стабільністю. У них вища, ніж у інших інвалідів, самооцінка, вони відчувають себе найбільш особистісно сильними, менш виражена депресивність. Ці інваліди краще розуміють нюанси взаємин з оточуючими, найбільш пластичні в спілкуванні [1, с. 65]. Люди з найлегшою формою порушень, здавалося б, повинні найкращим чином пристосоватися до життя в суспільстві. Однак тут спостерігається парадокс: у них виявляється значна психологічна дезадаптація, їх самооцінка суперечлива. Зовні вона завищена, проте це модель поведінки, за якою приховується

неусвідомлене загострене відчуття неповноцінності. Цим пояснюється їх, досить часто, негативне ставлення до оточуючих.

Таким чином, соматичне буття людей з тілесними дефектами вирізняється нестабільним психоемоційним станом, що порушує всю систему особистісних відносин і призводить до обмеження комунікації та самоприниження. Процеси гуманізації та демократизації потребують пошуку шляхів підвищення цінності життя людей з обмеженими можливостями. Ключову роль в реалізації цього завдання повинні зіграти спеціалісти з фізичної реабілітації та оздоровлення людини, які мають не просто зрозуміти психоемоційний стан пацієнта, а й навчитися допомагати адаптуватися до оточуючого середовища, знаходити шляхи самореалізації.

1. Бочелюк В.Й., Турубарова. А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями. / В.Й. Бочелюк , А.В.Турубарова./Навч. посібник.-К., 2011. – 264с.
2. Газнюк Л. Філософські етюди екзистенційно-соматичного буття. Монографія – К.: ПАРАПАН, 2008. – 368 с.
3. Николаева В. В. Влияние хронической болезни на психику. / В.В. Николаева М, 1987. - 168 с.

УДК 130.2

МОДИФІКАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ТІЛА

Студентка Данильців О.

Наук. керівниця: ст. викл. Чоп Т.О.

Тернопільський Національний Технічний університет ім. І. Пулюя

Філософська традиція наповнена глобальними дослідженнями людини як суб'єкта, особистості, духовного феномену, проте її тілесність є не менш важливою частиною буття. Аналізом проблеми тілесності займались Е. Гуссерль, Ф.Ніцше, М.Хайдегер, Мерло-Понті, Ж. Сартр, А.Бергсон та інші.

Людина сприймає світ, взаємодіє з ним та оволодіває в першу чергу через своє тіло. Власне про тіло, яке є об'єктом маніпуляції зі сторони влади говорив М. Фуко. З іншого боку, людина сама прагне оволодіти власним тілом, зазначав Л.Виготський, і вся історія людства – це історія оволодінням людиною власної поведінки. Тіло ніби моє, але одночасно і знаходиться у підпорядкуванні загальноприйнятим нормам, стереотипам, канонам. Розуміння людиною себе самої через власне тіло

приймає в людській історії надзвичайно різноманітних форм. Так, соматичні модифікації як «усвідомлені порушення цілісності чи зміни форми органів людського тіла» можна поділити на деформації (зміна форми) та дектомії (видалення органу чи його частини).

Анатомічно зміни поділяються на: соматичні модифікації черепа (деформація, трепанація), деформації зубної системи (проколювання та деформація губ, вух, носа, мови), модифікація корпусу (деформація грудей), модифікація статевих органів (обрізання, підрізання, підрізання), модифікація кінцівок (ампутація пальців, деформація ступні), модифікація шкіри (скарифікація, татуювання).

Найдавнішу модифікацію людського тіла було зафіксовано на черепі неандертальця в похованні Шанідат, якому 45 тис. років.

Функції соматичних модифікацій надзвичайно варіативні: маркувальна (відзначення віку, статі, соціальної чи етнічної належності), ритуальна, естетична, оберігаюча. Попри це, соматичні зміни є способом оволодіння собою, контролю власного тіла як родового.

Також і формою протиставлення себе і суспільства, іронічною категорією гри з соціальним. «Відмовляючись підкорятись наполегливим вимогам нормалізації до-феміністичної краси і її медикалізації, засвоєному відчуттю провини і неприйняття тіла, антитілесними імперативами машин, модифіковане тіло зваблює засоби і значення нормативності, тіла, технологій, перевертає все з ніг на голову, розмальовуючи їхню поверхню»

Одним з яскравих і найпоширеніших прикладів модифікаційних процесів є татуювання, яке існувало ще в епоху палеоліту близько 60 тис. років тому, проте перші муміфіковані тіла із слідами розписів найшли лише близько 6 тис. років тому. Це були не просто малюнки чи оздоблення тіла, а й знак племені, тотему, роду, оберіг від злих сил, родинний символ тощо. Вони наділялись і магічною силою. Значення мало також місце розташування на тілі, колір, та зокрема сам малюнок.

Пірсинг - проколювання шкіри з метою фіксації прикрас у каналах, які утворились. Туннелі – це великі прикраси, що вставляються, як правило, у вуха, також у нижню частину губ або ніс. Від звичайного пірсингу туннелі відрізняються великими розмірами і широким діаметром. Відповідно, вставлення такої прикраси в тіло супроводжується досить великими розсіканнями шкірних покривів. Отже, якщо пірсинг це лише точковий прокол, то дана маніпуляція в основі містить розріз, як мінімум, на 1 см.

Скарифікація (шрамування) – навмисне нанесення на тіло шрамів, які кінцевому результату виглядають як об’ємний візерунок на тілі. Це свого роду альтернатива татуюванню. Історія цього процесу починається з Африканських країн. Племена наносили собі знаки в процесі ритуальних обрядів. Найчастіше ритуал нанесення шрамів був ритуалом посвячення чоловіків у воїни. Існує кілька технік нанесення шрамів. Результатом є або гладкий шрам (скальпель тримають перпендикулярно до поверхні), або об’ємний шрам (ніж під час процесу тримають під кутом до тіла). Існує також певна методика, яка використовується для отримання «увігнутих» шрамів. Вона передбачає зрізання верхніх покриттів шкіри.

Існують і інші сучасні форми соматичної модифікації.

Спліт язика - розрізання язика на двоє від кінчика до середини.

Спилювання зубів;

Зашивання рота;

Зашивання очей;

Експериментальні пірсинги;

Єльфування;

Надання людині вигляду тварини.

Важливість модифікацій такого роду, на відміну від одягу, косметики, прикрас, в тому, що їх неможливо стерти чи зняти. Вони будуть існувати доти, доки існує тіло, тому і інформація, яку вона несе, також буде зберігатись максимально довго.

Важливий елемент соматичних змін – біль. В більшості традиційних культур її потрібно терпіти без жодного звуку. І в сучасних процедурах біль є засобом самопізнання, самовипробовування, самопереборювання. Біль дозволяє зрозуміти межі власної тілесності. Як писав Мерло-Понти, біль (хвороба, травма, дисфункція) є тим фактором, який змушує нас усвідомити своє тіло, оскільки нормально працююче тіло для свідомості ніби не існує.

Таким чином, трансформація людського тіла через його модифікацію дозволяє людині не лише включати себе у специфічний рівень комунікації, означуючи на собі певну інформацію, але й пізнавати себе, свої межі.

Студентка Дашкель М.В.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Гаєвська С.Р.

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне*

Естетичне ставлення до дійсності, що міститься у всіх видах людської діяльності, не могло не стати предметом спеціального відтворення. Таким особливим видом людської діяльності, в якому естетичне, втілюючись у художнє, де є і зміст, і спосіб, і мета, є мистецтво; воно «ніколи не залишало людину, завжди відповідало її потребам і її ідеалу, завжди допомагало їй в відшукуванні цього ідеалу – народжувалося з людиною, розвивалося поряд з її історичним життям».

Мистецтво – естетичне освоєння світу в процесі художньої творчості. Воно відособлюється в окрему форму духовного життя суспільства. На базі мистецтва розвивається художня свідомість суспільства. Мистецтво виховує в людях не лише потребу художньої насолоди, а й здатність творчого ставлення до всіх природних і суспільних явищ.

Багато філософів у різні часи визначали термін «мистецтва» по-різному. Спочатку вони вважали, що мистецтво народжується потребою у наслідуванні, проте пізніше зрозуміли, що навіть первісна людина вносила у свій твір фантазію.

Призначення творів мистецтва полягає в їх функціонуванні як прекрасного, як символ краси. Мистецтво й краса – це два тісно пов'язаних одне з одним поняття. Однак поняття краси більш глибоке, ніж уявляє собі більшість людей. Краса це щось прекрасне, піднесене, естетичне. Естетичне – це почуття-цінність спрямоване на збудник цього почуття. Закони краси диктують напрям мистецтва. Мистецтво ж, у свою чергу, допомагає нам пізнавати світ. Воно дає нам більш багатий, більш живий і барвистий образ реальності.

Роль мистецтва у суспільному житті важко переоцінити. Будь-яке глибоке перевлаштування суспільних порядків завжди підготовляли за активної участі мистецтва. Естетична свідомість і його вища форма – мистецтво – є необхідною частиною суспільної свідомості, що забезпечує його цінність і мобільність, його пошукову спрямованість у майбутнє, його морально-психологічну стійкість в сьогоденні.

У сучасному ж розуміння мистецтво – це вміння виразити себе в якому-небудь матеріалі за ознаками естетичних цінностей. Також поняттям «мистецтво» можна позначити художню творчість в цілому. Видів цієї творчості чи мистецтва, як відомо, існує безліч: література, архітектура, скульптура, живопис, графіка і т.д. Всі ці види творчої діяльності людини відображають світ в образах. Можна сказати, що цінність мистецтва залежить від філософських поглядів діяча мистецтва.

Мистецтво як таке, на відміну від філософії, науки, релігії та етики, починається там, де метою естетичної діяльності стає не пізнання або перетворення світу, а сама художня діяльність, яка забезпечує створення особливого, вигаданого світу, в якому все є естетичним створенням людини. Художник інтуїтивно вкладає у свій твір крім того, що входить в його задум, і щось, що йде зі сфери несвідомого. У результаті справжній витвір мистецтва містить невичерпність тлумачень, ніби автору була притаманна нескінченна кількість задумів. У мистецтві людина вільно і повновладно творить особливий світ, так само як творить свій світ природа. В мистецтві людина перетворює свій суб'єктивний зміст у загальнозначуще і цілісне об'єктивне буття.

Проблемами мистецтва займається естетика. Естетичне взагалі трактується як цінність предметів для людства як роду. Естетика зосереджується на проблемі суто людського значення буття в його різноманітних проявах. Ставлячись до мистецтва як до способу свого цілісного самовираження, людина завжди бачила у ньому засіб для забезпечення безсмертя всіх інших своїх досягнень. Будь-яка соціально значуща подія знаходить своє відображення в живописі або архітектурі, музиці або поезії. Без мистецтва народ позбавлений історичної пам'яті, без якої він втрачає свою національну цілісність.

Те що синтезує місія мистецтва проявляється і на рівні окремої особистості, скріплюючи воедино всі її духовні сили, і на рівні кожного даного етапу суспільного розвитку, забезпечуючи цілісне самовираження народу, і на рівні історичного зв'язку поколінь, виражаючи єдність поступального прогресу культури.

На закінчення хотілося б підкреслити, що справжній зміст мистецтва з'являється тоді, коли воно схоплює і породжує уявлення та образи, розвиваючи найглибші й загальні людські інтереси у вигляді унікальних форм їх прояву.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Студентка Денисенко Д. С.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Холодинська С. М.

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

Уперше термін «екологія», під яким мали на увазі науку про взаємовідносини живих організмів з навколишнім середовищем, був введений в обіг німецьким біологом Е. Геккелем (1834–1919) у 1866 р. На сьогодні цей термін набув нового значення і відображає по суті ідеї соціальної екології – науки, що вивчає проблеми взаємодії суспільства та навколишнього середовища.

Глобальні екологічні проблеми породжені протиріччями суспільного розвитку, різко збільшеними масштабами впливу діяльності людства на навколишній світ і пов'язані також з нерівномірністю соціально-економічного та науково-технічного розвитку країн і регіонів.

На сьогодні перед сучасним людством стоять дві основні небезпеки – небезпека того, що воно може знищити себе у вогні ядерної війни, і небезпека екологічної катастрофи, яка сьогодні стала реальністю. Підтвердженням тому є аварія на Чорнобильській АЕС, негативні наслідки якої будуть відлунюватися на майбутніх поколіннях. Уже зараз народжуються діти з серйозними вадами й патологічними змінами, збільшується кількість людей з онкологічними захворюваннями і захворюваннями щитовидної залози. Погіршення екологічної ситуації пов'язано з тією обставиною, що людство щорічно витягує з надр Землі понад 100 млрд. тонн різних мінеральних ресурсів. Переважна їх частина – від 70 до 90 % – перетворюється на різного роду відходи виробництва, які забруднюють навколишнє середовище, що призводить до загибелі рослинного й тваринного світу.

Однією з серйозних проблем сьогодні є скорочення наявних запасів корисних копалин, а також збільшення чисельності населення нашої планети. Згідно з думками фахівців ООН, у XXI столітті темпи зростання світового народонаселення трохи сповільняться, але абсолютний приріст буде тривати, і, якщо населення світу в 2005 році було 6 млрд. чоловік, то до 2050 року становитиме вже 10 млрд., а до 2100 року – 14 млрд. чоловік. Такої кількості населення буде досить для того, щоб знищити всі екосистеми планети.

Нинішню екологічну ситуацію можна охарактеризувати як критичну. Вона набула глобального характеру, тому рішення її можливе тільки за допомогою спільних зусиль урядів усіх цивілізованих країн світу.

Сучасні вчені вважають, що людство вже живе в напівзруйнованому світі, в умовах все зростаючої жорстокої екологічної кризи, яка перетворюється на кризу всієї цивілізації. Екологічну кризу ми можемо визначити як порушення рівноваги в екологічних системах, а також у відносинах людського суспільства з природою.

До найважливіших глобальних екологічних проблем відносяться :

- 1) забруднення навколишнього середовища;
- 2) парниковий ефект;
- 3) виснаження «озонового шару»;
- 4) кислотні дощі;
- 5) деградація ґрунтів;
- 6) вирубка лісів;
- 7) опустелювання;
- 8) проблеми відходів.

Однією з серйозних проблем сьогодні є скорочення наявних запасів корисних копалин, а також збільшення в перспективі чисельності населення нашої планети.

Забруднення навколишнього середовища є серйозною проблемою сучасності, тому що антропогенна діяльність зачіпає всі земні сфери : атмосферу, гідросферу і літосферу. При цьому, людина, будучи головним винуватцем екологічної ситуації, водночас стає головною її жертвою : за деякими даними, від забруднення водних ресурсів, атмосферного повітря та ґрунтового покриву у світі гине близько 40 % людей.

Звичайно, ми живемо в трагічну добу. Але занадто багато хто плутає трагічне з безнадійним. Ніколи не треба впадати у відчай. Тому сучасні вчені не тільки позначають глобальні проблеми, а й указують на певні передумови щодо подолання глобальних кризових колізій, всіляко намагаючись заблокувати й відвести вселенську загрозу від людства.

Шляхи розв'язання сучасних екологічних проблем :

- 1) розвиток безвідходних технологій на основі замкнутих циклів;
- 2) комплексна переробка сировини;
- 3) використання вторинних ресурсів;
- 4) пошук нових джерел енергії;
- 5) широке впровадження біотехнологій;
- 6) формування у суспільстві екологічної свідомості.

Таким чином, можна зробити висновок, що найважливішою мірою розв'язання екологічної проблеми є усвідомлення самою людиною того, що саме через її дії й виникають усі вищевказані екологічні проблеми. Якщо людина почне раціонально і дбайливо ставиться до навколишнього середовища, то згубних дій на екологію можна буде уникнути.

УДК 008

СКЕТЧ-КОМЕДІЯ ЯК ФОРМА СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Студент Дідуник О.

Наук. керівниця: ст. викл. Чоп Т.О.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

На сьогоднішній день категорія комічного є міждисциплінарною. Як поняття, яке відображає невідповідності між недосконалим, віджилим, неповноцінним змістом явищ і його форми, що претендує на повноцінність та значимість; між значимою дією і її невідповідним результатом.

Однією з сучасних форм комічного є «стьоб». Б. Дубін визначає стьоб як форму публічного інтелектуального епатажу, який складається з провокаційного і агресивного, на межі скандалу, зниження будь-яких символів інших груп, образів партнерів – як героїв, так і адресатів повідомлення – через підкреслене використання цих символів у неприйнятному їм, пародійному контексті. Цей контекст, в свою чергу, складається з стереотипів як мінімум двох різних лексичних і семантичних груп, рядів. Політичне перекодовується в еротичне, наукове у ідіотичне.

Скетч – це невелика замальовка на аркуші паперу, якою митець керується для подальшої роботи. Комедія коротких сценок завершена у своїй простоті. Зазвичай у скетчах приймає участь мінімальна кількість людей, максимум до трьох-чотирьох.

Праобразом скетчів можна назвати кабаре – саме там вперше появлялися тимчасові дійові особи, котрі розігрували короткі сцени під час виконання номеру. Повноцінно ж цей жанр розвинула легендарна скетч-група «Монті Пайтон», що складалася з Джона Кліза, Террі Гілліама, Еріка Айidla, Террі Джонса, Майкла Пейліна та Грема Чепмена.

«Літаючий цирк Монті Пайтона» – повнометражний фільм, створений виключно з коротких сценок, не поєднаних за сюжетом. Це спостереження, ситуаційні скетчі, імпровізації під флером абсурду. Слід зауважити, що саме вони показали красу абсурду таким, яким він має бути

– чистим і безжальним. Інколи важко зрозуміти, де ж закінчується грань дозволеного, адже у їхньої творчості були як прихильники, так і відверті «хейтери». Джон Кліз та Грем Чепмен на своїх інтерв'ю відповідали на провокативні питання з самоіронією, що ще більше виводило ненависників з себе. Згодом у них було ще кілька повнометражних фільмів, цього разу з цілісним сюжетом, але все одно перемішані скетчами. «Святий Грааль» та «Життя Браяна» особливо критикувалося церквою, адже у цих картинах жорстко показували релігію, її зародження, її наслідки.

Шоу Фрая та Лорі. Хью Лорі починав з неймовірно абсурдних та жорстких скетчів разом зі своїм другом, Стівеном Фраєм. Зараз важко уявити Доктора Хауса в образах поліцейського, бібліотекаря, бабусі, неадекватного співробітника і т.д. і т.п., хоча з цього Хью якраз і починав свою кар'єру актора.

Аби цілісно зрозуміти що таке скетч, потрібно навести наочні приклади. Проте важливо сказати, що це бруд комедії, це викривлений сенс справжніх скетчів. Вони стерилізовані, в них не залишилося того потужного удару по соціуму, це перетворилося в «смішинку» для телебачення. Ці приклади скетч-шоу на зразок «Наша Раша», «Файна Юкрайна», «6 кадрів», «КВН», «Ліга Сміху» і так далі. Не можна творити комедію для комедії. Творці скетчів пройшли через великі труднощі, адже вони у двохвилинну сцену впихали цілі дисертації на тему проблем гомосексуалізму, капіталізму, гендеру, політики, природи. Мультсеріал «Гріффіни» вдало використовує скетчі для мізансцен своїх персонажів. Типовий вже поворот «це як того разу, коли я пішов на побачення з верблюдом» одразу ж переносить у скетч, який оповідає про цю саму ситуацію, яка розгортається непередбачуваним шляхом.

Розвиток скетч-комедії у наш час.

Інтернет. Цим все сказано. На ютубі є декілька талановитих коміків, які почали знімати свої скетчі для широкої публіки, при цьому не занижуючи планки своїх попередників. Мабуть, найвідомішими є Tomska, BritANick, Jack&Dean. Постійний колообіг абсурду, діалогів, гри слів, зацикловань. Їхньою особливістю якраз є маніпуляція мовою, це дозволяє урізноманітнювати діалоги цікавими вставками, які додають динаміки процесу. Монтаж та спецефекти дозволяють їм повністю поринати у політ своєї фантазії, не ставлячи собі ніяких обмежень: подорожі в часі, паралельні світи, мопси-снейпери, «орли перетворюють людей в коней», війни чаклунів, знайомство з прибульцями, клонування і ще багато чого цікавого та дуже дивного.

Цензура. А її немає. Який сенс обмежувати себе у словах у коротких сценах? Звичайно, масові телевізійні програми ніколи не допускають нецензурної лексики у своїх проектах, а от інтернет діячі себе не стримують. Хоча Пайтони також завжди були проти цензури, проте використовували лайку рідко, але влучно.

Скетч-комедія в Україні. Абсолютно відсутня або ж в андеграунді. Дуже важко почати робити справжній скетч-контент, враховуючи менталітет наших людей. Це головна проблема цього жанру, адже, якщо люди звикли до «рафінованих» телешоу, до простецького гумору та бездумного використання слів, то практично неможливо показати свій потенціал. Телевізійники маніпулюють етнічними особливостями, побутовими спостереженнями, життєвими ситуаціями.

«Робити скетчі- це наче запахати цирк у коробку сірників» - і робити це так, щоб цей цирк працював, щоб він давав шоу, щоб клоуни розважали, щоб ведмеді танцювали, щоб атлети літали під куполами, щоб люди тішились і отримували задоволення. Порівнювати з комедією жанрів не зовсім правильно, там є свої правила, свої особливості, свої складнощі. Проте, якщо відкинути всі загальні каркаси, то вмістити годинний комедійний спешл у чотири хвилини – титанічна праця. Колись одне видання описало «Літаючий Цирк Монті Пайтон» такою фразою: «революція у чотири акти».

УДК 32.019.51

ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК НОВА ФОРМА ГЛОБАЛЬНОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Студент Дідух Я.Р.

Наук. керівник: канд. істор. наук, доц. Щигельська Г. О.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Однією з найважливіших глобальних проблем людства є війна, яка залишається невід'ємною негативною складовою людського буття. Швейцарець Ж.-Ж. Бабель підрахував, що з 3500 р. до н.е. людство прожило без війн лише 292 роки. За цей період виникло близько 14 550 великих і малих війн, у ході яких загинули понад 3,66 млрд людей [1, с. 69]. Зважаючи на те, що специфіка воєнного протистояння визначається рівнем розвитку суспільства та технологій, інформаційну епоху можна визначити як епоху мережевих війн, атак без прямого військового

конфлікту в поєднанні з інформаційною та дипломатичною війнами. Насамперед це стосується явища та поняття гібридної війни – сучасної військової стратегії, яка поєднує одночасне застосування конвенційних мілітарних сил з використанням іррегулярних утворень, веденням дій у кіберпросторі, а також інформаційних операцій та засобів економічного і дипломатичного тиску на противника.

Термін «гібридна війна» набув останнім часом значного поширення, але точного визначення гібридної війни на сьогодні не існує. Поняття «гібридна війна» ввів американський дослідник М. Маклюен [3], який почав детально аналізувати роль інформації в сучасному світі. Учений дійшов несподіваного висновку: засоби комунікації стали новими «природними ресурсами», що збільшують багатство суспільства. Він запропонував світу цікаву тезу: «Істинно тотальна війна – це війна за допомогою інформації». І на основі багаторічних досліджень довів, що сучасні війни зазвичай ведуться в інформаційному просторі та за допомогою інформаційних видів озброєнь. [2, С.23]. Дезінформація, пропаганда, фейки, вербальне озброєння та роззброєння, лінгвістична агресія та лінгвістичний збиток, інформаційне гетто, мова ворожнечі тощо – це складники воєнного протистояння [3, С.456]. Влучне визначення дає один з авторів концепції гібридних війн Ф. Хофман, характеризуючи їх як «повний арсенал різних видів бойових дій, враховуючи конвенціональні можливості, іррегулярну тактику і формування, терористичні акти, що містять насилля та кримінальні безлади» [2, С.23-24].

Гібридну війну відокремлює те, що вона містить одне правило – жодних правил. Її тактика відзначається гнучкістю та різномайттям, тут можливо все. Головною метою є створення зомбі-реальності. Супротивник – це ворог. Мета – тотальне винищення. Важливою складовою такої війни є ідентоцид, тобто знищення національної-державної-громадянської ідентичності країни-суперника до такого стану, коли про нього можна сказати одне – нелюдь і ворог. Суть ідентоциду – переконання більшості народу своєї країни, а в ідеалі й частини народу супротивника в злих намірах супротивника щодо своїх.

Росія щодо України використовує широкий спектр методів гібридної війни, зокрема, такі як: «криве дзеркало» – перекручування та пересмикування фактів та дискурсів; «заперечення очевидного» має на меті зберігати обличчя, створювати видимість відсутності агресії; «килимове бомбардування дезінформацією» призводить до зростання панічних настроїв, зневіри, появи численних ліній розколу в українському суспільстві; «фактор копалин для Європи» – випробувана стратегія із

звинувачення України у минулих реальних та майбутніх потенційних проблемах із зимовими поставками копалин.

Спираючись на досвід України, можна виокремити особливості, притаманні сучасній гібридній війні, як-от: відсутність чітко визначених у часі меж, оскільки гібридна війна завжди має статус неоголошеної, тому момент її початку неможливо зафіксувати у часі, як і визначити кінцевий термін завершення; справжні цілі гібридної війни є нечіткими і не до кінця зрозумілими; гібридна агресія має багато операційних полів, дії на яких ведуться одночасно, непослідовно, асиметрично; кількість та вартість втрат, понесених усіма акторами, важко обраховується як внаслідок відсутності релевантних статистичних даних, так і через неможливість чіткого розмежування прямих і непрямих втрат; у структурі людських втрат, на відміну від традиційної війни, вагомою є частка цивільного населення, яке постраждало як від бойових дій, так і внаслідок різкого погіршення соціально-економічної, екологічної, епідеміологічної ситуації загалом [3, С.482].

Гібридну війну можна й доцільно кваліфікувати також як новітню форму глобального протистояння у сучасному безпековому довіклі. Конфлікти, які виникають та жевріють у різних точках земної кулі, стають ознакою глобального процесу гібридного протистояння. Такі події, як війна Росії проти України, війна в Сирії, конфлікти в Тихоокеанському регіоні, є виявами спільного процесу деструкції попередньої системи міжнародної безпеки і формування нових, ще не визначених форм спільного існування в умовах непевності й непередбачуваності.

Таким чином, у боротьбі за домінування і впливи, яка ведеться силами держав, їх коаліцій та позадержавними акторами поширюється нова форма глобального протистояння – гібридна війна, яка, безперечно, несе загрозу світовій безпеці й вимагає консолідації сил у пошуку сучасних міжнародно- правових безпекових формул.

1. Малышева Е.М. Мировые войны и локальные военные конфликты в истории: последствия, уроки / Е.М. Малышева // Вестн. Адыгейского гос. ун-та. – 2005. – № 1. – С. 69–78.
2. Дорошкевич, А.С. Гібридна війна в інформаційному суспільстві / А. С. Дорошкевич // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. - 2015. - № 2. - С. 21-28.
3. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. – К. : НІСД, 2017. – 496 с.

Студентка Древецька О.І.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Коберська Т. А.

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м.Рівне*

На сучасному етапі виникла нагальна необхідність вивчати особливості комунікацій в різних соціальних ситуаціях та різних за статтю партнерів, оскільки дотримання традиційних гендерних стереотипів призводить до конфліктного неефективного спілкування.

Відомо, що гендер – це безперервний процес продукування суспільством відмінностей у чоловічих і жіночих ролях, ментальних та емоційних характеристиках, а також у мовленнєвій поведінці. Саме тому ми можемо говорити про "чоловічі" та "жіночі" стилі спілкування, що включають у себе два протилежні мовленнєві об'єднання. Вплив соціальної статі на вербальну й невербальну комунікацію визначає існування гендерлектів – чоловічої та жіночої мов і, відповідно, двох поведінкових культур.

Метою даної розвідки є аналіз мовної репрезентації гендеру у діловій комунікації. У контексті дослідження гендерного дискурсу вивченням гендерлекту займалися Л. Чемберлен, А. Пауелз, Дж. Корбет, С. Кушнір, Р. Лакофф, Е. Іллін, Д.Танин, Т.Бендас, К.Шаров та ряд ін. Сучасні дослідження зорієнтовані на аналіз таких аспектів: особливості мовної поведінки чоловіків та жінок (мовленнєва активність, словниковий запас, найчастіше обговорювані теми), використання мовних засобів (різних частин мови, особливості використання дієслів та прикметників, зменшувальних суфіксів тощо), моделі побудови текстів (наявність кількох комунікативних ліній, використання вставних слів).

За даними Т. Бендас, у налагодженні професійних ділових контактів, чоловіки частіше використовують директивні мовні патерни (більша тривалість мовлення, негативне успішне переривання мови партнера, дублювання, вибір теми дискусії), а жінки – патерни підтримки (менша тривалість мовлення, позитивне (успішне або неуспішне) переривання мови партнера, звуковий фон, постановка питань, повторення, сумнів та заперечення, посмішки, сміх, доторки) [1, с.15]. Під час переговорів чоловікам притаманне виокремлення свого "Я", а для жінок – актуалізація "Ми". Жіночий стиль спілкування відображає партнерську систему

взаємодії, а чоловічий – систему домінування. На перше місце в спілкуванні чоловіків ставиться прагнення до незалежності та свободи. Для жінок головне – спроба знайти підтримку та взаєморозуміння. Вважається, що комунікація «чоловічого типу» менш гнучка, менш динамічна, менш орієнтовна на співрозмовника, в ній робиться акцент на висловлювання своїх ідей та принципів (причому не заради ствердження істини, а з метою підтримки свого статусу), тобто така комунікація, по суті, – монологічна. Комунікація «жіночого типу» орієнтована на співрозмовника, на взаєморозуміння, на діалог. Такі різні стратегії комунікативної поведінки пояснюють прихильність чоловіків до публічних виступів, їх комфортне самопочуття в такій ситуації, та перевагу жінок у приватних бесідах.

Постановка ж питань розглядається як форма активного слухання і виразу підтримки промовцю. Оскільки жінки схильні до кооперативної бесіди, то в ділових розмовах вони задають більше питань та висловлюють, реплік-реакцій, аніж чоловіки. Водночас жінки частіше виражають сумнів або заперечення з приводу своїх висловлювань, щоб пом'якшити нав'язування своєї думки і висловити мінімальну підтримку партнеру.

У чоловічій мові, прослідковується більший вплив фактору «професія», притаманна тенденція до використання стилістично знижених експресивних засобів, тоді як жіночу мову відрізняє більша концентрація емоційно-оцінних слів та конструкцій [2, с.27]. Міжособистісні стосунки у чоловіків частіше всього відбуваються за схемі “так – ні”, у жінок в стосунках з людьми помітна чутливість до різних нюансів спілкування.

Щодо тривалості мовлення у чоловіків та незважаючи на стереотип про балакучість жінок, дані свідчать, що чоловіки говорять більше, триваліше, незалежно від своєї посади. Однак, мовленнєва активність жінок, як правило, більша, в основному за рахунок того, що за однаковий час жінки використовують більше слів, ніж чоловіки.

Так, А. та Б.Піз зауважують, що для жіночої розмови типовою є наявність двох-трьох комунікативних ліній, тоді як чоловіча розмова лінійна: вичерпується одна тема, починається інша Крім того, в сучасному суспільстві до власне гендерних відмінностей стилів спілкування додаються відмінності культурні, пов'язані зі специфічним уявленням та реальною роллю в суспільстві людей різної статі. Вважається, що жінкам більш доступні невербальні стратегії комунікації, зокрема й інтуїтивні способи розуміння, «зчитування» інформації завдяки тривалому спілкуванню жінок з маленькими дітьми [3].

Гендерні особливості спілкування виразно виявляються в етикетному спілкуванні. Під час розмови жінки зазвичай відверто дивляться у вічі співрозмовника, чоловіки ж частіше уникають прямого погляду. Жінки здебільшого починають і підтримують розмову, а чоловіки контролюють і керують перебігом її. Жінки частіше ніж чоловіки просять вибачення, докладно щось пояснюють.

Жіноча стратегія передбачає бесіду, побудовану на взаєморозумінні, навіть коли вона відбувається в значно формалізованій ситуації, наприклад, «керівник - підлеглий». Такий підхід передбачає значну увагу до зворотного зв'язку, який розуміється не лише як реакція на спілкування, а саме як досягнення зрозумілості, що навіть в термін «розуміння» чоловіки та жінки вкладаються різний зміст: перші – семантичну схожість, другі – емоційну співзвучність.

У етикетних ситуаціях знайомства чи прощання домінує чоловіче мовлення, що виявляється у компліментах жінці.

Виявлення чітких відмінностей, що притаманні усім аспектам комунікативної поведінки осіб різної статі, має не тільки теоретичну, а й практичну значимість, адже знання гендерних особливостей спілкування дозволяє уникати комунікативних невдач, сприяє досягненню взаєморозуміння чоловіків і жінок, дає можливість виявити гендерні стереотипи та врешті гармонізувати сферу ділового спілкування.

1. Бендас Т. В. Гендерная психология: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2006. – 431с.

2. Ильин Е.П. Пол и гендер. – СПб : Питер, – 2010. – 688с.

3. А. Пиз. Язык телодвижений Как читать мысли окружающих по их жестам. Эксмо. – 2009. – 448. vegas2011.at.ua/jazyk_telodvizhenij.pdf

УДК 069

СКАНСЕНИ ЯК ОСЕРЕДКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ САМОБУТНЬОЇ МАТЕРІАЛЬНОЇ ТА ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ

Студенти Дручак С.В., Подоляк І.І., Скочилас М.В.

Наук. керівник: канд. істор. наук, доц. Щигельська Г. О.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

В умовах нестримного розгортання глобалізаційних процесів, особливої актуальності набуває проблема збереження архетипів етнічної

самоідентифікації. Одним із шляхів у вирішенні даного питання є вивчення суспільством своєї культурної спадщини. Осередками збереження самобутньої матеріальної та духовної культури українців виступають музеї просто неба (скансени), що зберігають пам'ятки, в яких відбито не тільки глибокі традиції української архітектури, але й закладена глибинна історична пам'ять людського буття та етнічної ідентифікації.

Скансени є одним з найцікавіших явищ у культурному житті України і Європи. Історія їх виникнення сягає рубежу XIX-XX ст. і налічує вже 126 років. Вважається, що відлік їх історії почався в 1891 р., коли шведський дослідник і етнограф Артур Газеліус відкрив доступ публіки до об'єктів на острові Дьургарден, який сьогодні знаходиться практично в центрі Стокгольма. Це були житлові будинки і господарські будівлі, вивезені в 1885 р. з села Мору. Оскільки ця ділянка землі межувала зі старою фортецею (на шведську фортеця перекладається як «skans»), то зрештою новий музей під відкритим небом став називатися «скансен».

Перший скансен на території України було засновано у 1964 році в Переяславі-Хмельницькому, що на Київщині. Згодом музеї просто неба з'явилися в Ужгороді (1965), Львові (1966), Києві (1969), Чернівцях (1977) [1].

Відкриті та побудовані у нас за останні роки скансени здебільшого пов'язані з історією XVII – початку XX ст. Серед них один національний – Національний музей народної архітектури та побуту України (село Пирогів, Київська обл.), два регіональних – Музей народної архітектури і побуту імені Климентія Шептицького (Львів) та Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини (Переяслав-Хмельницький, Київська обл.), решта одинадцять – обласні. Серед обласних найбільш відомі – Закарпатський музей народної архітектури та побуту (Ужгород), Чернівецький обласний державний музей народної архітектури та побуту, Музей історії сільського господарства (село Рокині поблизу Луцька), Музей архітектури і побуту «Старе село» (село Колочава, Закарпатська обл.) і т.д. В Україні також діє багато локальних музеїв: це невеликі заклади з однієї або кількох садиб чи інших будівель.

Головною етнографічною «скарбницею» України можна вважати Національний музей народної архітектури та побуту України – архітектурно-ландшафтний комплекс під відкритим небом, який розповідає про всі історико-етнографічні райони України. Це найбільший за площею музей в Україні, розташований в південній околиці Києва, у Голосіївському районі, поблизу місцевості Пирогів загальною площею

133,5 га. Музей має 48-річну історію і нараховує понад 70 тисяч експонатів [2]. Експозиція починається з млинів. Вітряки та храми формують образ сільського життя, створюють відчуття справжнього занурення в колорит українського села. Тут можна відчути «душу» українського народу. Хати, найстаріша з яких належить до 1580-х років, наповнені зразками предметів побуту, одягом, іконами... І все це – на тлі «парку ремесел», де сучасні умільці за старими традиціями відроджують традиційні народні промисли, вкладаючи в ці історичні декорації живий дух працюючого і веселого українського народу.

Слід зауважити, що наявність видовищного елементу і широкі можливості неформального спілкування (під час організації змагань, обрядів, театралізованих вистав, ярмарків, виступів фольклорних колективів) загалом властива музеям просто неба. Останнім часом існує тенденція відтворювати у рамках скансенів традиційні ремесла і види діяльності, характерні для відповідної місцевості й часу. Іноді також відвідувачам музею пропонується спробувати свої сили під керівництвом фахівця. Кожен може відчути себе у ролі коваля чи гончара та ін. У деяких музеях реконструюють навіть транспорт минулих років. Історичний транспорт в музеях просто неба може виконувати не тільки функцію експоната, що діє, але й утилітарну транспортну функцію, оскільки площа таких музеїв може бути великою. Цікавим елементом скансенів є практика приготування страв традиційної кухні, коли їжа готується «на очах» у відвідувачів, та навіть за їх участю, що надає заходу ще більшої колоритності. Отже, пізнавальне значення і емоційний вплив таких музеїв дуже великий [3].

Таким чином, українські скансени відіграють вагомую роль не тільки як осередки збереження самобутньої матеріальної та духовної культури українського народу, а й виступають унікальними соціально-культурними комплексами, спрямованими на реалізацію рекреаційного, розвиваючого, естетичного потенціалу дозвілля, формування духовної особистості та зміцнення етнічних цінностей і традицій.

1. Скансени України як перспективні об'єкти музейного туризму та осередки збереження етнобуття в умовах глобалізації (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованих документів 2011–2013 рр.). Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nplu.org/storage/files/Infocentr/Tematch_ogliadi/2013/muzei_prostoneba.Pdf
2. Національний музей народної архітектури та побуту України Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.pyrogiv.kiev.ua/pro-muzei/fondy-muzeiu.html>

3. Маркіна Ю. М. Скансени – інноваційні об'єкти музейного туризму [Електронний ресурс] : сайт геолого-географічного факультету Дніпропетровського Національного університету імені Олеся Гончара. Режим доступу: <http://www.ggf-dnu.org.ua>. Творун С. «Язичництво» чи «архаїчне православ'я»? Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.vinec.org.ua/shlyah-ridnoi-viry/419-rozvijuvannja-shtuchnyh-mifiv-pro-jazychnyctvo-i-nashu-ridnu-viru?format=pdf>.

УДК 141.7:316

СВІТОСПРИЙНЯТТЯ В КОНТЕКСТІ АРХІТЕКТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ

Студентка Дуніна А.П.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Гаєвська С.Р.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Архітектуру традиційно відносять до найбільш досліджуваних областей естетичних діяльностей як з мистецькознавської так і з естетико-філософської точок зору. Архітектура являє собою не тільки вид мистецтва, а й особливий вид освоєння світу людиною головним змістом якого є людина. Буття людини не тільки матеріально побутове але і соціально - культурне та духовне.

Основою всіх архітектурних об'єктів є геометрична форма. Проте основною поєднувальною ланкою між функціонально-конструктивною основою споруди і його образом є творча концепція архітектурної форми, а не автоматично виконаний об'єм. На основі однієї і тієї самої функціонально - конструктивної форми може виникнути декілька варіантів непередбачуваних авангардних рішень.

Архітектурна форма — частина штучно створеного чи видозміненого середовища предметно-просторової життєдіяльності людини, це спосіб самовираження архітектури (чи архітектора) в матеріалі.

Твір архітектури у процесі становлення «обростає» естетичними значеннями, наділяється логікою композиційної будівлі і пластичного втілення. Проектувальник прагне не тільки задовольнити технічну і функціональну доцільність, але і користуватися прийомами композиції і формотворення, бути послідовним у реалізації своєї художньої концепції. Однак естетична цінність, «що закладається» у форму об'єкта, може

сильно відрізнятися від естетичної цінності «зчитування» її споживачем, оскільки останній знаходиться в іншій життєвій ситуації, оперує іншими уявленнями, а архітектура для нього — об'єкт не творчої діяльності, а споживання

На сучасному етапі розвитку архітектури її матеріально - утилітарні і конструктивні аспекти починають поступово втрачати своє попереднє значення і поступаються місцем художній виразності форм. На даний час відбувається зміна старих стереотипів певного роду відмова від усталених принципів і прийомів формоутворення і звернення до символічної ролі форми і її філософського підтексту. Нові архітектурні об'єкти, які мають високий художньо-естетичний рівень та філософський зміст виходять за рамки проектного порядку, приймають форму важких образних структур і символічних трансформацій, які представляють собою ієрархію форм і значень нового рівня в поєднанні з традиційними композиційними прийомами художньої мови архітектури. Ці структури ставлять під сумнів стандартні представлення про упорядкованість і нормативне єднання.

Найвидатнішим архітектором сучасності є Заха Хадід, котра йшла від правильних геометричних форм, так як була впевнена, що масштабний об'єкт гармонійний, якщо в ньому мало кутів і багато плавних ліній. Заха створювала об'єкти «в контексті» навколишнього середовища, привносила зовнішнє в вигляд будинку, продовжувала його в інтер'єрах. Її концепція підтримувалася по обидва боки вхідних дверей. Вона була вимоглива до себе і вірила, що архітектор зобов'язаний підвищувати стандарти будь-яких об'єктів, незалежно від їх призначення.

Тісний зв'язок з «революційною» темою в архітектурі утворюють не лише наші сучасники. Гауді творив в кінці 19 ст. Архітектор, який виразив своє філософське бачення через свої творіння. Архітектура Гауді живе поза часом, оскільки не залежить від стилів або моди, і, хоча великий майстер помер вже понад три чверті століття назад, його роботами продовжують милуватися так само, як милуються квітами або горами. Його вислів «Пряма лінія належить людині, крива — Богу» найкраще характеризує його творчість. Діти і люди необізнані відчують і розуміють його архітектуру краще, ніж деякі архітектори, адже вона проникає прямо в душу людини і не потребує пояснень критиків або істориків.

Ще один відомий революціонер, який створював «архітектуру природи» — Френк Ллойд Райт. Розквіт його творчості припав на початок 20 ст. Райт далеко випереджав свою епоху. Дизайн його будинків колись

здавався дизайном далекого майбутнього і люди часто не розуміли його бачення архітектури. Однак майже вся сучасна архітектура застосовує ідеї, якими він так дорожив. На думку Райта, форма будівлі повинна кожен раз витікати з її специфічного призначення і тих унікальних умов середовища, в яких вона зводиться і існує. Таким чином, по суті, він відкидає класичний принцип організації цілого з закінчених за своєю структурою елементів. У його формах зв'язок між елементами обмежують завершеність частин.

Підсумовуючи, можна сказати, що архітектор повинен бути особистістю та могутнім філософом, щоб зуміти вийти за рамки буденності і усталених архітектурних форм. Як говорив Райт «Архітектор повинен бути провидцем ... провидцем в істинному розумінні слова». Тільки сильна духом і справді вольова людина зможе здійснити «революцію» в архітектурному мистецтві. Тільки такий митець зможе впливати на світобачення і буття людства через формотворення і організацію простору бездоганно. І тоді точно не буде суперечливого «зчитування» архітектурної форми її споживачем.

УДК 515.212

ФІЛОСОФІЯ БЛЕК-МЕТАЛУ

Студентка Дячук О.І.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Петрушкевич М.С.

Національний університет «Острозька академія», м.Острог

Сучасна культура швидко розвивається. Модернізація внесла корективи й у музичне середовище. На початку 1970-х у Великій Британії та США з появою нового музичного жанру «heavy metal» виникла субкультура металістів. Більш ніж за 40 років свого існування музичний жанр диференціювався на безліч піджанрів, субжанрів та суміжних категорій. Субкультура металістів поширилась на більшість країн по всьому світу. В залежності від регіональних сцен та розвитку музичних піджанрів, субкультура набула різноманітних форм. Також субкультура металістів, як і будь-яка інша культура, що взаємодіє з суспільством, продовжує змінюватись та еволюціонувати.

Блек-метал як музичний жанр з'явився у кінці 1970-х – на початку 1980-х рр. XX століття. Музичний напрямок виник під впливом багатьох чинників, головним з яких став ідеологічний спротив системі та

протистояння церкви. Як відомо, осередки блек-метал сцени виникли у Скандинавії, а саме у Норвегії та Швеції. Консервативний закуток Північної Європи, Скандинавія, була шокована не тільки дисонантним звуком блек-металу, а й відвертою лірикою. Цей стиль, освітлений «праведним вогнем» палаючих церков, дуже швидко поширився по всьому світу, й вивів у світ приховану «в тіні» ідею Всесвітньої Антитези.

Блек-метал – найтемніша сторона усієї метал-музики. Він прийшов до нас з Норвегії, Швеції, Фінляндії, Німеччини, Канади та США. Існує стереотип, що весь блек-метал – сатанинський. Насправді ж, більшість яскравих представників цього жанру не сповідує та не намагається повернути на шлях поклоніння Сатані. Ба навіть, якщо гурт співає про сатанізм, то виникає потреба у визначенні оспівуваного, адже існує у 3 формах: атеїстичній, теїстичній та люциферіанській. Блек-метал – це музичний жанр, в який музиканти вкладають сенс і намагаються донести світу свої переживання. Групи можуть співати про будь-що: починаючи від скандинавської міфології та закінчуючи оспівуванням метафізичного протистояння Бога та Диявола.

Блек-метал сформувався на ґрунті антихристиянської ідеології, тому багато гуртів експлуатують для вираження своєї позиції неорелігійні вірування, які трансформуються у сатаністську, антихристиянську та окультну тематику. Не рідко блек-метал існує на межі з екстремізмом. У блек-металі, на відміну від інших металічних музичних жанрів, ідеологія відіграє набагато більшу роль, аніж музика. Також гурти у ліриці звертаються до антитеїзму, атеїзму та до язичництва.

У блек-металі не відбувається поклоніння Сатані та всім іншим його іпостасям. Як і сатаністи, блек-металісти відмовляються від утвердження іудео-християнської концепції Бога. У блек-металі не відбувається поклоніння Сатані та всім іншим його іпостасям. Як і сатаністи, блек-металісти відмовляються від утвердження іудео-християнської концепції Бога.

Не меншу увагу блекери приділяють й окультизму, який знаходить відображення у текстах пісень, оформленні альбомів та у яскравих сценічних образах. Лірикою блек-металісти намагають передати процес ритуалу, або описати магичний акт чи чаклунство, місце має зв'язок з потайбиччям, містикою. У ліриці оживають старі легенди, перекази, не рідко для підсилення моторошної атмосфери у піснях музиканти оспівують образи відьом, чаклунів, шаманів – усе те, що мало місце у Середньовіччі, і з чим так люто боролась священна інквізиція. Окрему увагу потрібно виділити демонізму, який у піснях блек-металістів

виступає інструментом, що розкриває позитивні сторони негативного образу, сформованого богословською традицією.

Філософія блек-металу – це не тільки звернення до окультизму та анти християнства, це – філософія життя. Культ особистості, саморозвиток, унікальність, сміливість, чесноти – це все основні елементи ментальної свідомості блек-металу в цілому.

УДК 165.614:141.32:316

РІЗНОВИДИ СТРАХУ І ФОБІЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Студентка Єфанова Ю.О.

Наук. керівник: д. філос. наук, проф. Залужна А.Є.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Проблема страху була актуальною у всі часи й епохи, адже страх супроводжував Людство завжди. Він – невід’ємний компонент буття.

Страх сьогодні – постійна характеристика людської свідомості. Назміну «старим» страхам, які люди не змогли подолати, прийшли нові страхи, породжені різними чинниками.

Страх як стан, який виражає невпевненість у пошуках надійності, що зумовлений дійсною чи уявною загрозою біологічному чи соціальному існуванню і благополуччю людини, забезпечуючи при цьому самозбереження індивіда [1, с.6].

Страх має свої різноманітні рівні. В дослідженні показано схему вираження рівнів Страху в залежності від його інтенсивності: тривога–переляк–боязнь–страх–жах–паніка.

Тривога є таким емоційним станом, який має безпредметний характер. «Дане почуття відображає об’єктивний стан індивіда, що знаходиться в певних взаємовідносинах з оточуючим світом» [2, с.574]. «Страх — реакція на фактично існуючі несприятливі обставини, а почуття тривоги - це занепокоєння, що викликане припущенням про можливий несприятливий результат» [3, с.31].

Переляк можна визначити як короткочасне, але сильне емоційне переживання поведінкового характеру, що виражає миттєву, негативну оцінку тієї чи іншої ситуації. Цей стан виникає «у ситуації раптової, несподіваної небезпеки» [4, с.319].

Про боязнь найчастіше говорять як про початкову форму прояву страху, що виражається передусім у нерішучому оцінюванні ситуації, яка може викликати страх. Вихідними категоріями, що відображають цей емоційний стан є побоювання, занепокоєння і передчуття можливої небезпеки.

Жах, на думку відомого українського філософа Н. Хамітова, є страхом, «який виходить за межі матеріального предмета. Це трансцендентний, метафізичний, потусторонній страх.

Паніка (або панічний страх) — це страх, сум'яття, яке раптово охоплює людину чи масу людей. При цьому слід виділити масову паніку, що «характеризується станом масового страху перед реальною чи уявною небезпекою, який наростає в міру взаємного зараження, блокуючи здатність раціонально оцінювати обстановку, мобілізувати волю й організувати спільну протидію» [4, с.312].

Вчені розрізняють страх і фобію. Термін «фобія» початково походить від грецької мови (phobos — страх). «Фобія — нав'язливі неадекватні переживання страхів конкретного змісту, що виникають в певних («фобічних») умовах і супроводжуються вегетативними порушеннями (прискорене серцебиття, підвищена пітливість тощо)» [5, с.596].

Бенеш стверджує, що фобія — «ірраціональна реакція страху, під час якої виникають одні й ті самі ознаки: паніка, виділення поту, нудота, відчуття слабкості, заціпеніння при спробі втекти. Особи, які мають фобії, часто розуміють необґрунтованість своїх страхів, однак не можуть їх позбутися» [6, с.237]. Можна зробити висновок що фобія має безпосереднє відношення до страху, але є його особливою формою.

Вчені приводить більш, ніж сто наукових термінів для позначення певних страхів [7, с.554]. Наприклад — агорафобія (страх бути одному в громадському місці (на думку О. Колюцької - це найпоширеніша фобія [8]); клаустрофобія (боязнь закритого простору, тобто страх протилежний агорафобії); аквафобія (страх води, а у більш широкому смислі - плавання); андрофобія (боязнь людини чи чоловічої статі), кіберфобія чи комп'ютерофобія (страх комп'ютерів чи їх використання); еремофобія, автофобія чи монофобія (боязнь самотності, залишатися самому); некрофобія чи танатофобія (боязнь смерті, мертвих об'єктів (трунів людей); теофобія (страх Бога, кари Бога за гріхи); ерейтофобія (страх почервоніти у присутності посторонніх); акрофобія (боязнь висоти і підвищених місць); графофобія (боязнь писати); зоофобія (боязнь тварин); канцерофобія (боязнь захворіти раком); сифілофобія (боязнь захворіти

сифілісом); скоптофобія чи дисморфофобія (боязнь насмішок оточуючих з приводу мнимої чи дійсної фізичної вади) тощо. Фобії у людському середовищі виникають у будь-якому віці (починаючи з дитячого) і їх набагато більше ніж сто чи двісті. Напевно їх стільки скільки самих людей, речей, предметів та явищ.

Виділяють декілька типів фобій - прості і соціальні фобії. [7; 8]. Проста фобія — «будь-який стійкий страх певного стимульного об'єкта чи ситуації» [7, с.428]. Тобто це — специфічний страх одного об'єкта або явища. Соціальну фобію визначають, як тривожний розлад, з характерним «стійким страхом перед певними соціальними ситуаціями в яких індивід може стати об'єктом пильної уваги інших, і він боїться, що буде діяти таким чином, що образить або збентежить когось» [7, с.428]. Прості і соціальні фобії можуть супроводжуватись панічними нападами (розладами), а до соціальних, крім цього, часто додається ще якась фобія із розряду простих.

Аналізуючи страх у вченні З. Фрейда зауважимо, що «це страх перед несвідомими, інстинктивними, імпульсивними, руйнівними тенденціями, які сконцентровані в самій людині. Ці імпульси прориваються з глибин людського ества» [9, с.283].

1. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии/ С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2000. – 720 с.
2. Курпатов А. Средство от страха/ А. Курпатов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uatur.com/html/interesno/kurp-strax.html>
3. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів / В. Б. Шапар, В. О. Олефир, А. С. Куфлієвський, Б. І. Фурманець та ін. - Х.: Прапор, 2009. - 672 с.
4. Хамитов Н В. Философия человека: от метафизики к метаантропологии / Н. В. Хамитов - К.: Ника-Центр, М.: Институт оошегуманитарных исследований, 2002. - 334 с.
5. Бенеш Г. Психология: dtv-Atlas: Довідник / Г. Бенеш; [пер. з нім.]. - К.: Знання-Прес, 2007. - 510 с.
6. Большой толковый психологический словарь / Артур Реор (Penguin). Том 2 (П-Я); [пер. с англ.]. - М.: Вече, АСТ, 2002. - 560 с.
7. Банериков Н Е. Клиническая психиатрия / Н. Е. Бачериков, К. В. Михайлова, В. Л. Гавенко и др. - К.: Здоровья, 1989. - 512 с.
8. Фрейд З. Сновидения. Сексуальная жизнь человека. Избранные лекции / З. Фрейд. - Алма-Ата: Наука, 1990. - 194 с
9. Мовчан М. Н Экзистенциал страха и современный человек / М. Н. МоБчан // Ученые записки. - Л2 1. Серия: Моеа та література. Серия: Суспільно-політичні науки. - Баку-ПолтаЕа, 2012. - С. 5-10.

ПАРАДИГМА ЗДОРОВ'Я У ФІЛОСОФІЇ

Студентка Жайворонко Н.С.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Кондратюк Л.Р.
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль*

Життя й здоров'я людини на початку ХХІ століття стали смисложиттєво-ціннісними, екзистенційно значущими категоріями. Проблема здоров'я дедалі більшою мірою визначає пріоритетні напрями суспільного розвитку. Тому доцільно досягнути погляди філософів різних епох на здоровий спосіб життя, їхню філософію здоров'я людини з метою актуалізації раціональних ідей та їх залучення до розв'язання сучасних проблем у контексті концепції оздоровлення сучасного суспільства.

Метою нашого дослідження є аналіз наукової парадигми здоров'я людини в контексті провідних тенденцій розвитку філософії та методології науки і філософії медицини.

У філософії поняття «здоровий спосіб життя» поєднує елементи, що стосуються фізичної, психічної, соціальної і духовної сфер здоров'я людини [1]. Першою систематизацією уявлень про здоровий спосіб життя можна вважати стародавні пам'ятки – Веди. Згідно Вед, один із принципів здорового способу життя – досягнення стійкої рівноваги психіки. Головна умова такого стану – абсолютна внутрішня воля, незалежність людини від фізичних і психологічних факторів впливу навколишнього середовища.

Давньокитайська традиційна медицина, яка тісно пов'язана з філософією, висунула медико-біологічну парадигму, в якій людина виступала як мікрокосм. По-перше, специфіка східного світогляду полягає в тому, що увага зосереджена не на хворобі і способах боротьби з нею, а на здоров'ї, його культивуванні та збереженні. По-друге, медична проблематика була зведена до тілесності. По-третє, важливим вважали вибір правильного способу життя в навколишньому середовищі.

В епоху Античності з'являються перші концепції здорового способу життя: «пізнай самого себе», «піклуйся про самого себе» [1]. Найвидатнішим античним ученим, який практично створив медицину як науку був Гіпократ. Його намагання перенести мудрість в медицину і медицину в мудрість свідчить про широке філософське розуміння ним природи людини і її здоров'я. Сократ і Платон у своєму філософському

розумінні здоров'я трактували його як безсмертя душі і смертність тіла. Аристотель у трактаті «Про душу» та у праці «Політика» пропагує дух строгого систематичного медичного знання. Загалом антична філософсько-медична думка, незважаючи на те, що для неї характерний метафізично-споглядальний характер, зіграла важливу роль у подальшому розвитку парадигми здоров'я [2].

Середньовічна парадигма здоров'я, будучи в своїй основі християнською, включає три виміри: тілесний, душевний і духовний, між якими постулюється глибокий трансцендентний зв'язок. Для цієї епохи найважливішим виміром вважається духовний вимір, але він розглядається в тісному взаємозв'язку з іншими двома вимірами. Важливість тілесного виміру засвідчує ідея воскресіння, а душевний вимір дозволяє пояснити причини хвороб людської психіки, що важливо для психіатрії.

У добу Відродження філософія займалася дослідженням духовності людини, а медицина – дослідженням тілесного здоров'я. Відбулось перенесення акценту з духовно-містичного розуміння здоров'я на його тілесний аспект. Новий час характеризується проблемою пошуку наукового методу пізнання. Загальні гносеологічні та науково-методологічні принципи, розроблені Р. Декартом та Ф. Беконом, були засвоєні медициною Нового часу. Шеллінг у праці «Система трансцендентального ідеалізму» намагався визначити суть понять «здоров'я», «хвороба». Гегель у праці «Енциклопедія філософських наук» говорить про пропорційність між самістю організму і його наявним буттям, коли для організму немає нічого неорганічного, що трактується як здоров'я, тоді як хвороба – це диспропорція між буттям і самістю організму.

Посткласична парадигма здоров'я сформувалась на ґрунті взаємозв'язку тілесного й духовного. Це започаткувало виникнення таких дисциплін, як психіатрія та психотерапія, в основі яких лежить переконання про існування співзалежностей між психічними та соматичними змінами в людському організмі. Нова парадигма здоров'я вимагала зробити вибір між матеріальним та ідеальним, між тілесним і духовним. Відбулося становлення цілісного погляду на феномен людського здоров'я. Тілесне розглядалося як тотожне соматичному, душевне – психологічному, а духовне – моральному. Всі ці виміри перебувають у безперервному взаємозв'язку та взаємодії.

Новітня парадигма здоров'я людини синтезує в собі досягнення науки, медицини з метафізичними ідеями сучасності, що дозволяє подолати однобічність попередніх парадигм і відродити втрачений

синкретизм. Вона розглядає організм як саморегульовану систему, функціонування якої залежить і невіддільне від решти світу, і який відповідно може існувати тільки у постійній, психологічно опосередкованій взаємодії з комплексом культурних особливостей, історичних подій і впливів навколишнього середовища [2].

Таким чином, аналіз філософського дослідження феномену здоров'я показує, що первісно він осмислювався синкретично, в єдності його духовних і тілесних категорій. Філософія Нового часу зосереджується на розумінні здоров'я виключно на тілесності. Посткласична філософія демонструє новий синтез, в якому здоров'я розглядається як гармонія душі і тіла, як єдність фізичного і духовного начала людини.

1. Кулініченко В. Л. Філософсько-методологічний аналіз процесу зміни парадигм у сучасній медицині та охороні здоров'я: автореф. дис. на здоб. наук ступ. д-ра філос. наук : 09.00.09 / В. Л. Кулініченко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 32 с.

2. Марчук М. Парадигма здоров'я людини з погляду сучасної гуманітарно-наукової методології / М. Марчук, Р. Слухенська // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наук. праць. Випуск 602-603. Філософія. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – С. 64-72.

УДК 111.11: 17.023.36

САМОТНІСТЬ У ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

Студентка ОА-21 Заклинська А. І.
Наук. керівник: професор, доктор філос. наук Залужна А. Є.
*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Проблема людини, її життя, смерті, сенсу існування та ціннісних орієнтирів з давніх часів становили предмет зацікавленості як самих людей, так і філософських розмислів. Ці питання вічні і завжди нові, оскільки кожного разу постають по-новому перед індивідом, який живе у конкретних історичних умовах, вирішуючи питання свого часу, по-іншому розуміючи їх та переживаючи. Людина – унікальне творіння природи, суспільства і самої себе. Її буття є буттям життєвому світі «як світі людини, мови та культури у смислових, ціннісно значимих, інтерсуб'єктивних та текстуальних характеристиках» [1, с.7]. Сучасна

людина не здобула бажаної внутрішньої свободи для реалізації особистісного потенціалу, зокрема реалізації своїх інтелектуальних, емоційних, чуттєвих здібностей. Свобода принесла індивіду незалежність і надала сенс його існуванню, але в той же час ізолювала його, пробудила в ньому почуття безсилля, тривоги та самотності.

Починаючи з «Дослідів» М.Монтеня проблематика самотності пов'язується з проблемою особистісної тотожності. Першим у європейській філософії проблему самотності у розгорнутому вигляді поставив Б.Паскаль [2]. Він інтерпретує самотність як таку, що супроводжує людське існування, травмує переживанням глибокої ізоляції й покинутості. Саме тому самотність у інтерпретації Б.Паскаля виступає передусім як факт нещастя. Тоді як філософ і теолог С.К'єркегор розглядав самотність як замкнений світ внутрішньої самосвідомості, який принципово ніким не розкривається, окрім Бога.

Окреслені підходи показують, що самотність має суперечливу, багатогранну і невичерпну природу, обертаючись то самознищенням і притисненням особистості, то її творчим і вільним началом. Вона переслідує людину протягом усього її життя і є не добром чи злом, а спілкуванням та пошуком себе, свого Я. Це частина нашої пораненої душі.

Народившись, людина опиняється закинutoю в світ. Вона весь час намагається подолати початкову самотність, але повністю досягнути цього неможливо. Якщо в нас і виникає почуття єдності з кимось, то воно швидкоплинне. Самотність незмінна і неминуча. Просто хтось усвідомлює це, а дехто ховається за ілюзією близькості.

Багато людей говорить: «Я людина не самотня! Я маю щасливу сім'ю, маю хорошу роботу, кошти, мене оточує велика кількість друзів та колег, які не дають мені навіть задуматися про самотність. Мені ніколи не сумно, а тому – не самотньо. Втім, тільки втративши самого себе, стаєш по-справжньому самотнім. До кінця пересічна людина не розуміє, що таке самотність і коли вона з'являється та формується в людській душі та розумі. Людина може бути в прекрасному оточенні і хорошій зовнішній обстановці, але водночас буде самотньою, не розуміючи цього.

Але одночасно з цим існує деяке неправильне сприйняття самотності. Слід зауважити, що «самотність не означає, що людина залишилася сама» [3, с.164-165]. У кожного в житті, напевно, виникали ситуації, коли хотілося побути на самоті. І це нормально!

Коли самотність торкається нас, ми починаємо відчувати себе самотніми і через це сумуємо. Кожен з нас може відчути себе самотнім,

але ми знаємо, що можемо отримати компанію від наших батьків чи друзів, і скоро будемо відчувати себе краще. Ми можемо змінити наш настрій. Але тоді, коли відчуваємо, що потрапили у пастку нашої самотності, і з цим приходиться відчуття безнадійності та відчаю – це стає реальною проблемою.

Для того, щоб зрозуміти феномен людської самотності потрібно розділити її на три види: внутрішню, зовнішню та інтимну самотність [4, с.91].

Внутрішня самотність – це самотність, яка переслідує людину в її душі та розумі, коли людину оточує велика кількість людей, але така особистість розуміє, що вона самотня, їй чогось не вистачає.

Зовнішня самотність – це самотність, яка не любить матеріального світу або просто не отримує від нього ніякої насолоди.

Інтимна самотність – це вид самотності, який дає змогу людині побути недовго на одинці з собою, усвідомлюючи свої зовнішні та внутрішні проблеми. Інтимна самотність єдино правильна самотність, яка потрібна усім людям, щоб зрозуміти та пізнати себе, своє навколишнє середовище.

Властиво, що хто не любить самотності, той не любить свободи, бо лише на самоті можна бути вільним. Самотність як усамітнення, відособлення – необхідний компонент не лише для осмислення життя, але й для творчості. Повністю подолати самотність не можливо, але напевно, і не потрібно, тому що вона потрібна особистості для росту, розвитку творчих сил, самостійності. Тому для того, щоб жити, працювати і творити необхідно «приручити» свою самотність, зробивши її більш конструктивною та менш руйнівною.

- 1.Залужна А.Є. Життєвий світ людини як смисловий універсум культури: морально-естетичні виміри : автореф. дис. ...д. філос. наук / А. Є. Залужна ; Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2012. – 32 с.
- 2.Паскаль Б. Мысли – [Электронный ресурс]. –URL: <http://vzms.org/pascal.htm>
3. Лабиринты одиночества (сборник статей): Пер. с англ. / Сост., общ. ред. и предисл. Н.Е.Покровского. – М.: Прогресс, 1989. – 624 с.
4. Тихонов Г. Антология одиночества: философский аспект // Простор. – 1996. – №1. – С. 89-92.

Студентка Козак М.

Наук. керівниця: ст. викл. Чоп Т.О.

Тернопільський Національний Технічний університет ім. І. Пулюя

Жіноча ідентичність - це віднесення себе до категорії жіночої соціальної групи і відтворення відповідних гендерно обумовлених ролей і самопрезентації.

Філософська рефлексія стосовно жіночої ідентичності починається із праці С.де Бовуар «Друга стать», де було розроблено концепцію жінки як Іншої стосовно чоловіка та розуміння ідентичності не як біологічного, а як соціального фактору. Загалом, можна виокремити два методологічні підходи до вивчення жіночої суб'єктивності: есенціалістська (К.Гилліган, А. Дворкін, Дж.Мітчелл, А.Рід), де жіноча сутність виступає як щось задане (Богом, природою, суспільством) реалізується без волі самої жінки та антиесенціалістська (Л. Іригаре, Е. Брукс, Д.Батлер, Ю. Крістева), яка говорить про індивідуальну складову жіночого ества.

Складність визначення власної суті у сучасної жінки полягає у нашаруванні та конфлікті різних форм її визначення, від традиційних патріархальних поглядів до феміністичних студій, пересічення яких розриває її між бажанням «бути», «могти», «відповідати». Материнство та професійність, психо-біологічні та соціальні полюси між якими вона вибудовує новий дискурс власного існування.

Конструювання жіночої ідентичності безпосередньо пов'язують зі специфічним «жіночим досвідом». Його отримують завдяки особливостям соціалізації дівчаток в дитячому віці, коли батьки створюють гендерно-нормований образ вже з дитинства, заохочують відповідну поведінку (нерішучість, емпатія, пасивність і т. п.). Надалі «бути дівчинкою» «допомагають» інститути соціалізації, оточення, та ЗМІ. Наступні найважливіші кроки на шляху створення жіночої ідентичності пов'язані з тілесним досвідом - це розвиток сексуальності, вагітність і народження дітей. Примітивність відомостей про жіночі ініціації М. Мід пояснює тим, що «жіноче» в культурі сприймається як феномен швидше біологічний, ніж соціальний, крім того, це пов'язано з соціальною залежністю жінок.

Класична бінарна модель західного мислення розглядає жінку як об'єкт чоловічого погляду, по відношенню до якого потрібно проявляти турботу виховання, обмеження, охорони, а враховуючу його близькість до

чоловіка, в цьому об'єкті міститься потенційна небезпека, яка, зокрема, може погрожувати раціональному впорядкованому світу чоловічої влади. Залежність жіночої сексуальності та тілесності від суспільства формують ситуацію, в якій жінка вибудовує власну самооцінку орієнтуючись на загальноприйнятую норму, що традиційно спирається на гетеросексуальність та фаллоцентричність.

Друга хвиля дискурсу жіночої самоідентифікації говорить про три рівні визначення своєї суті: через сексуальність, через материнство, через професійну діяльність. При цьому масовий образ «Ідеальної жінки» власне наполягає на «гармонійному» поєднанні усіх трьох характеристик в межах одного об'єкту.

Поняття сексуальності широко аналізується в науковій думці ХХ ст. починаючи з психоаналізу. В другій половині століття М. Фуко описує це поняття як певний сценарій, сконструйований владою і контрольований соціальними приписами та уявленнями. Л. Іригаре тлумачить жіночу сексуальність як плюральну, на відміну від чоловічої, пов'язаної з поняттям «одного». Суспільство, зазначає дослідниця, нав'язує жінці чужу, чоловічу форму сексуальності. Продовжуючи цю полеміку, А. Дворін говорить про жіночу сексуальність як про політику підпорядкування. Зрештою Д.Батлер стверджує, що сексуальність апіорі обумовлена соціумом. Окрему увагу дослідники приділяють амбівалентності стереотипного сприйняття жіночої сексуальності. З одного боку, суспільство нав'язує сприйняття жінки як сексуального тіла, з іншого, звинувачує її в цьому, «викриваючи» бажання жінки маніпулювати, зваблювати чоловіка цією сексуальністю.

Самоідентифікація жінки через материнство є одним з найпопулярніших стереотипів традиційної культури. Кожна жінка – це потенційна мати, оскільки в іншому випадку вона не є «справжньою» жінкою, вона «егоїстка», вона не може бути «адекватним» громадянином та ін. При цьому складність народження, виховання та утримання дітей лише теоретично розподіляється на двоє, на практиці кількість матерів-одиначок збільшується з кожним роком. Широко розповсюджений образ «жінки-берегині», штучно сконструйований на початку ХХІ ст. став масовим вираженням ідеальної жінки-українки. Як зазначає українська дослідниця Оксана Кісь, головна смислова домінанта образу Берегині - абсолютизація жіночих репродуктивних функцій аж до самопожертви. Здатність самовиражатись невіддільно асоційована з наявністю дітей, домашнього вогнища та прекрасного минулого, в якому українська жінка мала неспростовний авторитет. Натомість адепти цього образу забувають

про сучасні реалії життя, в якому пересічна сім'я не може собі дозволити жінку-домогосподарку. Маніпулювання образом Березині як національного глобального міфу є одним з яскравих прикладів витіснення жінки у приватну сферу. Це міф, в якому жінка «зневажена, експлуатована, безправна, безмовна в світі мрії».

Розуміння обмеженої кількості готових соціальних форм жіночої ідентичності в контексті патріархальної традиційної культури зумовлює розуміння примітивності спроб обмеження жіночої сутності, її ества. Сучасне суспільство має усвідомлювати небезпеку штучності маніпуляції жіночим самовизначенням, оскільки це призводить до низки проблем пов'язаних із психологічним здоров'ям самої жінки, її оточення та суспільства загалом.

УДК 111.11: 17.023.36

ПРОБЛЕМА ІСТИНИ В ТЕОРІЇ ПІЗНАННЯ

Студентка Колеснікова М. М.

Наук. керівник: професор, доктор філос. наук Залужна А. Є.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Історія цивілізації пройнята духом безкорисливих пошуків істини. Багато мислителів, учених, митців присвячували своє життя цим пошукам. Поняття "істина" людство поєднало з моральними поняттями "правда" і "щирість", завдяки чому істина і правда стали метою науки і мистецтва, ідеалом моральних спонук.

Істина – це знання, відповідне дійсності, яке співпадає з нею . Істина – логічна несуперечливість знання, узгодженість частин знання, які складають істину, між собою [3].

Найхарактернішою ознакою істини є її достовірність. Істина існує як певна духовна реальність в її інформаційному та ціннісному вимірах. Цінність знання вимірюється його істинністю. У ній виявляється зустрічна тотожність знання з предметом і предмета зі знанням. Коли, наприклад, стверджують про людину як істинного патріота, мають на думці особистість, яка чинить патріотично, на користь власної держави, народу.

Проблема істини була усвідомлена й сформульована ще в Давній Греції. Вже елети й софісти піддали сумніву достовірність чуттєвих знань людини. Платон обстоював можливість знань лише про вічні та незмінні

ідеї, вважаючи відомості про чуттєвий світ недостовірними. За переконаннями Арістотеля, істина є відповідністю між певними твердженнями, судженнями, висловлюваннями і тим, про що у них ідеться [2].

Із численних характеристик знання основними для пізнання є істинність і хибність. Помилка, помилковість визначаються характеристикою знання, вираженою теорією або концепцією істинності у межах певної теорії пізнання. Історії філософії відомі найрізноманітніші концепції істини. Відмінності між ними зумовлені різним розумінням дійсності. Платон розглядав її як незмінні надлюдські ідеї; Берклі й Мах – як комбінації (комплекси) відчуттів; Гегель – як світовий розум, що розвивається. Матеріалістичні вчення тлумачать дійсність як об'єктивну реальність, що існує поза людиною й незалежно від неї.

Оскільки істина не існує окремо від знання, тому, згадуючи про неї, людина має в думці істинне знання, виражене в поняттях, судженнях, теоріях та інших його формах. Внаслідок однобічного сприйняття об'єкта, поспішних узагальнень, тлумачень вірогіднісного знання як достовірного або в результаті використання недосконалих пізнавальних засобів виникає помилкове знання. Воно може бути фактичним (за змістом) і логічним (пов'язаним з некоректним рухом думки, з порушенням логічних правил). Помилкове знання є неминучим. Тому метою пізнання є виявлення та витіснення його зі сфери знання.

Крім класичної концепції істини, яка розглядає пізнання як взаємодію та взаємозалежність об'єкта і суб'єкта, доводячи, що пізнання не є копіюванням об'єкта, існують й інші концепції.

Згідно з неопозитивістською концепцією когерентної істини, знання є істинним, якщо воно є внутрішньо узгодженим, несуперечливим. Його істинність полягає не в адекватності об'єкту, а в самоузгодженості. Завдяки цьому все знання є самоузгодженою системою.

Прихильники кореспондентної концепції істини виходять з того, що твердження повинні відповідати зовнішній дійсності. Йдеться про твердження, що містять поняття, які відображають доступні для сприймання органами відчуття (споглядання) якості та відношення. Втім, наука часто послуговується абстрактними поняттями, які відображають поняття і відношення, недоступні для безпосереднього сприймання органами відчуттів. У зв'язку з цим прихильники кореспондентної концепції істини поділяють мову науки на мову споглядання, мову теорії та кореспондентну мову (мову інтерпретації). Завдяки використанню мови

інтерпретації теоретичні поняття, які не піддаються безпосередньому спогляданню, замінюються поняттями, що описують відчуття.

Разом з тим, далеко не всі теоретичні поняття та твердження піддаються такій інтерпретації чи спрощенню до понять, які описують відчуття. Абстракції (особливо філософські категорії) не підвладні чуттєвості, спогляданню. Кореспондентна теорія є безсилою і щодо визначення істинності чи помилковості знання багатьох розділів вищої математики.

Свого часу І. Кант переконував, що питання про природу істини нерозривно пов'язане з питанням про критерій (мірило) істини. Якщо прихильники когерентної концепції шукають критерій істини в логічному доведенні, а творці кореспондентної концепції знаходять його в прямому спогляданні, то згідно з прагматистською концепцією істини вона полягає в її практичній корисності, ефективності. Тобто, істинність знань перевіряється успіхом у певній діяльності. Наголошуючи на активній ролі суб'єкта, представники прагматизму пов'язують істину з практичною корисністю, вигодою, співвідносять її з діяльністю людини [4].

Відтак, теорія пізнання узагальнює пізнавальні процеси, які мають місце і в повсякденному житті, і в сфері природознавчих та соціальногуманітарних наук, і в сфері духовної культури. Проблема істини – це проблема відповідності змісту людських знань змістові об'єкта пізнання. Якщо зміст об'єкта пізнання адекватно відображається суб'єктом пізнання, то ми маємо ситуацію пізнання істини. Якщо такого відображення немає, то ми маємо ситуацію омани.

Іноді говорять про "вічні" істини. Проте ці істини є такими лише в певних межах, зокрема в розумінні застосування їх до обмеженої предметної сфери, кордони якої можуть у подальшому розсовуватися чи звужуватися. Розвиток таких істин відбувається шляхом включення у відповідні судження (якими виражаються ці істини) повніших і точніших вказівок на необхідні умови їх істинності. Твердження про об'єктивність і конкретність істини, єдність відносної й абсолютної істини підтверджується всією історією науки і практики.

Існує кілька способів практичної перевірки істинності теоретичних положень: через активне спостереження; з допомогою експерименту, який відтворює досліджуване явище у відносно чистому вигляді; шляхом перевірки життям наукових припущень тощо. Основним критерієм істини постає практика. Та під практикою у філософському її розумінні потрібно мати на увазі не спостереження і навіть не окремі експерименти, спроби реалізувати теоретичні плани, а тривалий, фактично нескінченний

історичний процес життєдіяльності людини, в якому лише й може відбутися відсів усього помилкового, хибного від справді істинного. Ігнорування такого розуміння практики давало можливість оголошувати абсолютними істинами, нібито вже доведеними практикою, утопічні, а то й маячні ідеї деяких політичних діячів.

Не можна ототожнювати спосіб обґрунтування істини з її перевіркою, оскільки спосіб доведення значною мірою входить у процес формування істини, а перевірка істин, у кінцевому підсумку, завжди має практичний характер. У процесі формування істини можна досягти несуперечності, послідовності знань, проте їх відповідність дійсності залежить не лише від логічної досконалості доведення, а й від істинності вихідних положень, засновків, які можуть виявитися хибними. Іншими словами, формально-логічні засоби перевірки істини відіграють підпорядковану роль, а справді надійним критерієм істини є практика.

1. Арутюнов В. Філософія: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / Київський національний економічний ун-т. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 221 с.

2. Білодід Ю. Філософія: Український світоглядний акцент: Навчальний посібник / Юрій Білодід. – К.: Кондор, 2006. – 355 с.

3. Ільїн В. Філософія: Підручник. В 2-х ч./ Володимир Васильович Ільїн. – К.: Альтерпрес. – 2002. – Ч.1: Історія розвитку філософської думки / Авт. передм. А.А. Мазаракі. – 2002. – 463 с.

4. Кремень В. Філософія: Мислителі. Ідеї. Концепції: Підручник. – К.: Книга, 2005. – 525 с.

УДК 343.3

МАФІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

Студент Колонюк Сергій

Наук. керівниця: ст. викл. Чоп Т.О.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Сьогодні слово «мафія» використовується дуже широко. Цим поняттям позначають не тільки різноманітні форми організованої злочинності, але і будь-які закриті спільноти, де можливість отримання певних благ обмежується колом «своїх» людей. Тим чином, мафія має конкретно-історичне походження, обмежений «ареал» поширення

(південна Італія і США), а також специфічні культурні та організаційні форми.

У другій половині ХХ ст. це явище стало об'єктом багаточисельних історичних, антропологічних та соціологічних досліджень, що дає можливість більш вузького розуміння і визначення мафії, а також систематичного порівняння з аналогічними явищами в інших країнах. Одні дослідники акцентують увагу на прагненні мафії до підтримки неформального політичного панування на підконтрольних територіях; інші - на форми соціальної організації, ритуали, етнокультурні особливості; треті розглядають мафію як економічне явище, спрямоване на виробництво і продаж певних послуг.

Спочатку, в 1960-1970-х рр. сицилійську мафію досліджували за допомогою етнографічних і антропологічних методів, додаючи до цього нечисленні історичні документи. Показання свідків високопоставлених членів мафії, дані на судових слуханнях у 1985-1997 рр., стали найважливішими джерелами, які були використані дослідниками мафії в рамках соціологічного та економічного підходів. Більшість дослідників сходиться в тому, що мафія є спрощений аналог або субститут держави, або ж альтернативна форма соціальної інтеграції.

Причиною виникнення такого роду утворень, з точки зору досліджень, можуть бути два типи ситуацій: неспроможність держави вирішити проблему кооперації і довіри, або звернення держави до структурного насилля. Тобто, «позасистемна» структура – це спосіб заміщення з певних причин інституційної довіри довірою персональною, формування приватно-публічного простору.

Досить довгий час в історії дослідження мафії була популярна концепція «індустрії насилля» Леопольдо Франкетті (поч. 19ст). Виникнення мафії він пояснював накладанням двох факторів: відсутності системи правосуддя та правозастосування, яка б користувалась авторитетом у населення та недовірою населення до справедливості закону та захисту з його боку. Витоки цієї концепції, як більшості подібних, у веберовському тлумаченні держави як носія легітимної монополії на використання насилля, до чого схилились раніше концепції Макіавеллі та Т.Гоббса. Натомість Д. Гамбетта в своїй праці «Сицилійська мафія» зазначає, що насилля в даному випадку є не ціллю, а засобом забезпечення приватного захисту, а отже мафія повинна розглядатись як «індустрія приватного захисту». Більшу частину своєї історії населення острова прожило під владою інших держав - грецької, нормандської і іспанської. Феодальна Сицилія не мала власної державності, але її жителі виробили

неформальні механізми самоврядування, які дозволяли підтримувати досить незалежне життя. Цей історичний фон створив локальну субкультуру, характерною рисою якої була ворожість до держави і схильність покладатися на свої сили. Конфлікт з державою набув особливої гостроти після переможної висадки на острові армії Джузеппе Гарібальді в 1863 р і подальшого створення єдиної італійської держави.

Явище, відоме як мафія, спочатку виникло і стійко відтворювалося в декількох провінціях острова Сицилія, в основному в західній її частині, а також у південно італійській провінції Калабрія. Назва організації, Cosa Nostra, перекладається як «наша справа», її аналог в Калабрії, Ndrangheta, походить від грецького слова «сміливий», «Благородний». У Неаполі тривалий час існувало злочинне об'єднання Самогга («сварка»).

До початку ХХ в. мафія зайняла міцне місце в політиці і економіці південної Італії, нараховуючи більше 200 відносно автономних братств або «сімей», кожна з яких контролювала певну місцевість. Чисельність деяких сімей не перевищувала 10 осіб. Основною рисою поведінки мафіозо є вимога поваги (Rispetto) з боку інших і дотримання відповідного поведінкового кодексу честі, відомого як omerta, «здатність бути чоловіком», а також постійна турбота про підтримку і підвищення власного соціального статусу. На практиці це виражалось в наступних рисах поведінки. По-перше, людина, яка претендує на статус мафіозо, повинна бути готова до насильства, щоб відстояти свою власність, інтереси, рішуче помститися за завдані збитки або образу, причому зробити це самостійно, без допомоги офіційної влади і всупереч покаранню. По-друге, принцип omerta припускав уміння зберігати таємницю, не поширювати інформацію за межі довіреної кола, не ділитися нею з владою. По-третє, норми поведінки, які регулюють відносини між чоловіками і жінками і стосуються сфери сім'ї. Якщо сицилійський чоловік був захисником всіх жінок у своїй родині, то мафіозо виступав у цій ролі по відношенню до спільноті в цілому.

Американський антрополог Антон Блок, визначив мафіозі як «політичних посередників», які регулювали відносини між основними класами, а також служили сполучною ланкою між місцевою громадою та представниками влади. Політичні функції мафіозо включали у себе охорону власності та життя, посередництво, підтримку морального порядку (соціальна інтеграція).

Нормативна система, встановлена мафією заснована на систематичному використанні секретності і насильства, «конститууює правопорядок, альтернативний державі». Багато дослідників (Франчетті,

Гесс, Арлаккі) звертали увагу на економічний аспект діяльності мафії - як на її прагнення до вилучення доходу, так і на її роль в локальній господарській системі.

УДК 37.013:130

АСПЕКТИ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ МЕНЕДЖЕРА

Студентка Костюк І.О.

Наук. керівник: к. філос. н., доцент Коберська Т. А.
*Національний університет водного господарства та
природокористування, м.Рівне*

Враховуючи сучасну потребу в ефективному управлінні в різних сферах суспільно-політичного життя в Україні актуальною є необхідність детального вивчення питання етичної культури та культури мовлення менеджерів-управлінців. Оскільки саме менеджери є основною інформаційною ланкою зв'язку організації з оточенням, що формально та неформально відповідають за результати її діяльності.

Найбільш відомими з точки зору теоретичного обґрунтування означеної проблематики є роботи вітчизняних дослідників – Л. Карамушки, О.Курбака, Л.Столяренко, Є.Ходарківського. Проблемам етичної моралі, етичного та соціального менеджменту присвячені дослідження О.Білоуса, В.Косарева, Р.Пустовійт та С.Борнера, Р.Вебера, К.Еварда, Р.Рютингер.

Сучасний менеджмент найчастіше пов'язують із бізнесом, тому вважають, що мірою його результативності є прибуток підприємства. Водночас мірою ефективності менеджменту, має стати не тільки оптимальність реалізованих ресурсів, а й дотримання суспільно значимих цінностей, що сприяє досягненню максимально очікуваних результатів. Саме з цим пов'язана необхідність етичного менеджменту, тобто менеджменту, в основі якого знаходиться етичні засади – норми та правила взаємовідносин не тільки керівників і підлеглим, керівників різних рівнів, але й відносин із споживачами, партнерами та конкурентами. Гуманізувати взаємовідносини на усіх рівнях, реалізувати етичні принципи та норми у професійній діяльності неможливо без достатнього рівня розвитку духовності кожної людини – члена суспільства та трудового колективу. У силу соціальної природи менеджменту етична компетентність менеджера повинна стати нормою.

Аналіз теорії та практики управлінської діяльності в організаціях дає можливість зробити висновок, що компетентність менеджера є системним явищем і визначається сукупністю таких його складових: знання, уміння, навички у сфері управлінської діяльності; професійні знання, уміння, навички у відповідній виробничій сфері; етична культура; психологічна культура.

Перш ніж аналізувати поняття «професійної етики» слід визначитися із сутністю терміна «культура». Культура як сфера духовного життя людини включає в себе предметні результати її діяльності, а також індивідуальні особливості, які із цієї діяльності виявляються: знання, уміння, навички, рівень інтелекту, моральний та естетичний розвиток, світогляд, засоби і форми спілкування з іншими людьми.

Психологічна культура менеджера, яка є важливою компонентою професійної компетентності менеджера, включає в себе знання психологічних закономірностей розвитку та проявів психіки особистості, психологічних аспектів спілкування та взаємодії в різних соціальних групах, знання психології управління, а також уміння використовувати набуті знання. Однак психологічна культура є важливою, але недостатньою умовою успішного бізнесу та управління. Сучасний менеджмент повинен базуватися на етичних цінностях. Процес усвідомлення необхідності посилення ролі етики в сфері бізнесу та менеджменту з кінця ХХ ст. визначається позитивними зрушеннями.

У професійній діяльності виділяється окремий вид етики – професійна етика, під якою розуміють узагальнення специфічних моральних норм, пов'язаних з особливостями функціонування різних професій, зокрема таких, які передбачають безпосередній вплив на психічну реальність людини. Структуру професійної етики менеджера утворюють наступні компоненти:

- етичні ставлення (прийнятність або неприйнятність сумнівних з моральної точки зору дій у конкретних ситуаціях професійної діяльності);
- етична поведінка (налаштованість на етичні стосунки в процесі здійснення менеджером управлінських комунікацій).

Важливим компонентом професійної етики менеджера є «відкритість світові людської культури» – врахування ним етичних норм, правил та уявлень, що регулюють ставлення, поведінку і стосунки ділових партнерів в процесі міжнародної взаємодії.

Професійна етика – це такі моральні обов'язки, в яких відбивається ставлення представника певної професії до об'єкта праці, до колег, до

партнерів, до членів суспільства. Це усвідомлення своєї моральної відповідальності і готовності виконувати свій професійний обов'язок.

Культура мовлення виступає як один із компонентів діяльності менеджера. Культура мовлення – це дотримання встановлених мовних норм усної та писемної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовних засобів залежно від мети й обставин спілкування. Культура мовлення тісно пов'язана із культурою мислення, культурою суспільних і духовних стосунків людини.

У термінологічному плані з поняттям «культура мовлення» ототожнюється поняття «культура мови». Культура мови – сукупність таких якостей, які мають найкращий вплив на адресата (слухача) з урахуванням конкретних обставин і відповідно до поставленої мети: багатство (різноманітність) мови, її чистота, виразність, ясність і зрозумілість, точність і правильність.

Розглянувши специфіку культури мовлення в управлінській діяльності, можна виділити, що професійне спілкування вимагає більш суворого та організованого ставлення до використання його учасниками. Аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок, що необхідно дотримуватися офіційно-ділового стилю спілкування та активно залучати керівників до поглиблення своїх знань, умінь та навичок щодо комунікативної компетенції.

УДК 141.7:376-056.45:37.04

«СИНДРОМ СЕЛФІ» У КОНТЕКСТІ КРИЗИ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ

Студентка Котульська І.І.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Кондратюк Л.Р.
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль*

Дедалі частіше люди обмінюються не тільки інформацією, фотографіями, спілкуються, а презентують себе за допомогою автофотографування, більш відомого як селфі. Надмірний потяг до такого виду фотографування і, відповідно, демонстрування цього в мережі стає предметом наукових досліджень.

На думку психологів активно фотографувати самих себе й виставляти ці фото в соціальних мережах може стати одним із видів

неврозу нав'язливих станів. Перебуваючи в цьому стані, людина робить десятки селфі на день з однією метою: отримати схвалення у вигляді «лайків» як підтвердження своєї значимості. Цією проблемою почали цікавитися фахівці різних галузей знань: психологи, культурологи, антропологи, медіа-експерти. Так К. Крейц, експерт з психології інтернету, вважає, що селфі – це сигнал про нестачу уваги. Фахівці зазначають, що постійне бажання фотографуватися і виставляти світлини у соціальних мережах насправді компенсує відсутність самоповаги особи [2, с. 30].

Людина як соціальна істота прагне до активних контактів та отримання задоволення від них. Останнім десятиліттям задоволення від особистого спілкування стрімко заміщує віртуальна комунікація. Це спілкування на нетривалий час «втамовує голод», але насправді потреба контакту незадоволена. Незважаючи на це, молоді люди активно захоплюються взаємодією з іншими через селфі, за допомогою якого активно формується власне віртуальне «Я», що суттєво відрізняється від реального «Я» і, відповідно, створює хибне уявлення та труднощі у реальному спілкуванні. Надмірне формування власного віртуального іміджу за допомогою селфі створює чимало проблем у формуванні успішних стосунків та адекватного сприймання власного образу. Спроба втечі від реального образу «Я» за допомогою селфі є однією з причин формування неадекватної самооцінки особистості, відсутності позитивного самосприйняття особистістю і реальної небезпеки загубити себе справжнього. Тому важливим є вивчення причин та особливостей ставлення до селфі у студентської молоді.

Бум селфі підтверджує унікальний феномен, що пов'язаний із бажанням майже кожного інтернет-користувача транслювати свою приватну інформацію через мережі. Беззаперечно, реальність для багатьох стає засобом формування віртуального «Я» особистості. Візуальний зміст повідомлень, що стосуються особистого життя, побуту, емоцій, проведення часу, а, інколи, і повсякденних та дріб'язкових справ, які користувачі демонструють за допомогою селфі, підтверджують факт інтернет-активності, що відповідно відображає їхню соціальну активність. Проте більшість користувачів не живуть реальним життям, а нібито працюють на власні контенті в мережі. Основною проблемою в цьому випадку є свідоме зосередження більшості молодих осіб, а особливо підлітків, на активності в мережі, що призводить до відриву від суспільного життя. Нестримне бажання публікувати власні фотографії у мережі, оцінювати світлини інших успішно замінила потребу в суспільній рефлексії, у бажанні живого спілкування, наповнення власного життя

справжніми непідробними емоціями, а не тисячами смайликів і «лайків» [1, с. 247-248]. Важливо зазначити, що віртуальна самопрезентація молоді не завжди є ідеалізованим образом особистості, що перебільшує певні позитивні характеристики, чи показує неіснуючі позитивні якості, і навпаки – вона може мати дещо негативних характер. В першу чергу, це може залежати від ситуацій та конкретних комунікативних задач, які стоять перед особистістю, а тому віртуальна самопрезентація може бути як засобом захисту, так і засобом привабливості. Таким чином, проблема самопрезентації молоді в соціальних мережах є актуальною на даний час [3, с. 430-431].

Заради гостросюжетних селфі підлітки потрапляють у смертельно небезпечні ситуації. Головна привабливість подібних селфі для підлітків – можливість продемонструвати свою завзятість і відчайдушність мільйонам однолітків і отримати їх визнання та повагу. Саме це бажання змушує їх ризикувати своїм життям заради вдалого кадру. Таким чином, зробивши аналіз наукової літератури та дослідивши прояви даного феномену серед молоді, можна дійти висновку, що селфізм – поширений соціальний феномен, який неоднозначно впливає на формування особистості.

1. Калька Н. Дослідження детермінант селфі у студентської молоді / Н. Калька, Л. Оришин // Проблеми гуманітарних наук. Серія «Психологія». – 2015. – Вип. 35. – С. 247–258.

2. Лісовий О. В. Криза самоідентифікації особистості в умовах соціальних трансформацій / О. В. Лісовий // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : Збірник наукових праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 19. – С. 30–34.

3. Современные исследования виртуальной коммуникации: проблемы, гипотезы, результаты // Образование и информационная культура: Социологические аспекты. Труды по социологии образования [под ред. Собкина В. С.]. – Т. V. – Вып. VII. – М. : Центр социологии образования РАО, 2000. – С. 395–430.

УДК 140.8

СИЛА НАШИХ ДУМОК

Студентка Кравчук Л. О.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Розумович О. А.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені В. Гнатюка*

Хочу розпочати з того, що викладу тут не лише свої погляди на те, як змінюється світ і як його змінити, я викладу не лише думки великих

філософів, але й відомих людей, щоб довести вам, наскільки філософія оточує нас і як наші думки можуть змінити наше життя, та, можливо, й увесь світ. Усі ці великі люди, яких я згадаю, уже дійшли до більш глибокого усвідомлення речей, про це ж саме говорить філософія у поєднанні з наукою.

Таємниця багатьох відомих людей полягає в тому, що все у світі притягується за допомогою сили тяжіння. Кожна наша думка – великий дар від якого залежить те чи інше у нашому житті. Ми самі творимо своє майбутнє. Думки притягують те, про що ми думаємо, Всесвіт дає нам те, що ми просимо, наука каже що не можна розглядати Всесвіт окремо від розуму. Якщо ви чогось не розумієте, це ще не означає, що це потрібно заперечувати. Можливо, ви не розумієте що таке електрика? Та майже ніхто не розуміє, проте, це не заважає нам користуватися нею. Ви повинні вибирати про що думаєте і отримувати від цього задоволення. Завжди створюється один шедевр – це Ви самі! Наприклад, ви падаєте з ліжка, але ж не важливо – хороша ви людина чи ні, ви впадете, тому що сила тяжіння діє на усіх. Філософія, як і ця сила, діє на всіх, незалежно від віку. Наші думки – наша сила, проте ми не завжди правильно нею користуємося.

Думки породжують наші емоції, а за емоціями ми можемо розрізнити що ми до себе притягуємо. Звісно, емоції бувають погані та хороші, і всі ми розуміємо різницю між ними: в одних ми відчуваємо себе добре, а в інших погано. Якщо ви боїтеся, хвилюєтеся, то далі цих відчуттів у вашому житті буде все більше й більше. Усі ваші сьогоденні думки створюють ваше майбутнє.

« Наше сьогоденнє буття є результат наших минулих думок «

Будда

Всесвіт перелаштується під ту пісню, яку ви співаєте. Своїми думками і своїми почуттями ви творите своє життя, і так буде завжди. Все що ви не зробите, можна виправити, потрібно лише змінити осмислення.

«Рухаючись по дорозі життя, ви самі створюєте свій Всесвіт»

Вінстон Черчилль

1. Для початку, потрібно гарно попросити, віддати розпорядження. Кожен чоловік знає що коли дружина цінує його за ті речі що він робить, то що йому хочеться? Робити їх лише більше. Кожного ранку потрібно вставати і казати дякую, дякувати за все, та просити і вірити в те, що хочеш, але насправді щиро та від чистого серця. Ми не віримо в свої істинні бажання, тому що не віримо що ці бажання можуть матеріалізуватися. Всі, хто в житті чогось добилися, не знали заздалегідь

як вони цього досягнуть, проте вони знали лише одне, вони мають це зробити.

2. Потрібно прийняти результат, відчутти ту радість та оті відчуття, якби ми мали те чи інше, відчутти володіння цим. Коли ми займаємось візуалізацією, ми займаємось матеріалізацією. Закон тяжіння являє собою усвідомлення факторів, які допомагають вам викликати почуття володіння тим, що ви бажаєте. Може бути так: ви прокидаєтесь, і ось! Ваше бажання здійснене, або у вас народиться ідея відносно дій, які повинні зробити, відкриються нові можливості. Може статися все що завгодно! У цьому вся філософія нашого буття – віри у себе, у життя, у щось вище, в цьому і психологія, і релігія, і наука. Час зупиняється коли захоплюємось тим що любимо і це прекрасно! Потрібно лише казати: я знаю, що я знаю, що я знаю що скоро все вийде! Коли ви відчуваєте імпульс, внутрішню силу, велике бажання того, що задумали, не роздумуйте, дійте! В цьому наша ціль! Лише подумайте: вночі їде машина, фари освітлюють близько 20 метрів дороги, але ви доїдете із Києва до Львова, тому що вам достатньо бачити лише наступні 20 метрів. Так само і життя: через деякий часу відкривається нова дорога, новий шлях, і так кожного разу. Так далі і далі, і ми досягнемо того, що задумали, тому що ми так бажаємо. Довірившись Всесвіту ви будете здивовані тим що до вас вернеться. В цей момент відбувається диво.

«Людина сама придумує межі світу. Він може бути розміром з вулицю — а може стати нескінченним»

Артур Шопенгауер

Вирішення наших проблем знаходиться всередині нас. В кожній людині є щось чарівне, ми повинні себе увесь час вивчати, ми повинні поважати себе, бо поважаючи себе ми будемо любити і інших. Чого б ви не мали, де б не були, з ким би не спілкувалися - завжди дякуйте за той шлях, яким йдете. Будьте смішною, веселою людиною, посміхайтесь. Горе перестас бути горем, коли ви смієтесь з нього, воно йде геть, бо ви з нього насміхаєтесь.

«Уява всеосяжна, вона є попередній показ прийдешніх подій життя»

Альберт Ейнштейн

Мати Тереза говорила: «Я не піду на антивоєнний мітинг, а на мітинг в підтримку миру - запросіть!» Якщо ви проти війни - будьте за мир. Якщо ви проти голоду, будьте за те, аби в людей було більше їжі. Думайте про те, чого ви хочете, а не про те, чого не хочете.

«Єдина людина на землі, яку ми ще в силі змінити, це ми самі»

Ошо

Ви знали, що у вашому тілі достатньо енергії, аби на протязі тижня освічувати ціле місто? Не ставте собі обмежень. Вийдіть за рамки того мислення, яким ви виховані і до якого ви звикли. Вся сила людини йде зсередины, а тому знаходиться під її контролем. Фокусуйтеся на бажаннях, і те, чого ви не хочете - зникне. Візьміть олівець і пишіть, не зупиняйтеся, пишіть історію себе. Все змінюється завжди і тільки вам вирішувати, в яку сторону відбуватимуться зміни.

«Чи думаєте ви, що спроможні на щось, чи думаєте, що неспроможні, в будь-якому випадку ви будете праві»

Генрі Форд

Ваше життя буде таким, яке ви самі створюєте і ніхто не буде його оцінювати ні зараз, ні потім. «Якщо це не в кайф - не роби!» Якщо ви відчуваєте радість від медитацій - медитуйте, якщо від бутерброда з ковбасою - з'їжте його. Робіть те, що приносить вам радість. Насолоджуйтеся життям. Це феноменальна пригода. Все, через що ви пройшли, всі перешкоди, які вам траплялися на шляху - все це було потрібно, вони готували вас до мрії. Візуалізуйте добро яке ви бажаєте, це нас вчить кожен релігійний догмат, кожна велика книга з філософії, кожен великий лідер. Верніться до вивчення спадщини мудрих, та вивчайте її. Наймудріші знали велику річ - вони знали таємницю. Тепер і ви її знаєте. Використовуйте її і живіть в задоволення. Ніхто замість вас не виконає танець чи пісню, ніхто ніколи не зможе написати дійсно справжню історію вашого життя. Усвідомлення того ким ви є і чого ви доб'єтесь - все починається прямо зараз. Із цієї миті. Кожна людина чарівна, унікальна, і не важливо, що з вами відбувалося раніше, не важливо, молодю ви себе відчуваєте чи ні, в той момент, коли ви починаєте думати правильно, включається те, що є всередині вас, певна сила, яка більша ніж світ і вона захопить ваше життя. І те, що ви почули - істина.

1. Берн Р. Таємниця / Р. Берн – Москва: Ексмо, 2015. – 216 с.

2. Берн Р. Сила / Р. Берн – Москва: Ексмо, 2011. – 272 с.

3. Фрейд З. Вступ до психоаналізу / З. Фрейд – Київ: [Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля»](#) 2015. – 480 с.

ТВОРЧИСТЬ ЯК ПОКЛИКАННЯ ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ М.БЕРДЯЄВА

Студентка Купчак Т. В.

*Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Гаєвська С. Р.
Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Творчість – це прорив кордонів відомого, вихід за межі тривіального, стереотипного, тому дослідження проблеми творчості є актуальним на сьогоднішній день в контексті розвитку сучасних інформаційних технологій та передачі рутинної діяльності машинам. Що в свою чергу, збільшує цінність творчих проявів людини та ставить проблему розвитку її творчих здібностей в усіх сферах діяльності (а не тільки в традиційних мистецтвознавчих практиках).

Одним з перших в європейській філософській думці виокремлює поняття творчості давньогрецький філософ Платон який стверджував, що будь-який перехід з небуття в буття – це і є сутністю творчості, і отже, розробку будь-яких речей можна назвати творчістю, а їх виробників – справжніми творцями, які реалізують свій задум в певному матеріалі.

В сучасному світі навіть виникла наука евристика, метою якої є прагнення допомогти усвідомити загальнолюдську значущість творчості, її суспільну необхідність та розробка методів формування творчих здібностей людини.

Слово евристика означає метод знаходження (або винаходу). Підвалини цього методу були закладені ще у філософській концепції Сократа, який з допомогою «майєвтики» розкривав творчі можливості людського мислення в осягненні ним призначення та сенсу людського існування. Наукова література, не маючи одного єдиного тлумачення евристики як такої, частіше ототожнює це поняття з психологією наукової творчості та формуванням творчих здібностей в процесі пізнання об'єктивної реальності.

Незважаючи на велику кількість наукових праць, що присвячені питанням евристики, вони, як правило, стосуються її окремих проблем, і не дають чітких уявлень ані про об'єкт ані, про суб'єкт евристики, ані про її статус серед інших наук. При цьому спільним та безперечним є те, що у всіх випадках евристика нерозривно пов'язана з пошуком способів розвитку творчого підходу в будь-якій сфері діяльності.

Творчість та евристику в єдине ціле поєднує акцентування уваги на нетривіальності, неординарності, новизні та унікальності як вищих цінностей людської діяльності. Стосовно поняття «творчість» такими якостями характеризується результат творчої діяльності, а стосовно евристики – методи та засоби отримання цього результату.

Поняття творчості нероздільно переплелось у нашому уявленні зі створенням культурних цінностей, оскільки тільки те є творчістю, що знайшло культурний резонанс, стало загальновідомим та збереглося у пам'яті.

Бердяєв називав себе «філософом свободи». Свобода визначається ним «фундаментальною онтологічною реальністю, куди треба прагнути піти з нашого світу, світу «мнимостей», де немає свободи і, отже, немає життя». Примат свободи над буттям визначає і сенс людського життя – «мета людини не порятунок, а творчість».

Бердяєв стверджував, що якщо Бог – творець, а людина створена за образом і подобою Божою, то вона теж повинна бути творцем, інакше вона як людина не відбудеться.

Більш чітко і повно ідею позабуттєвого характеру свободи М. Бердяєв розкрив у книзі «Сенс творчості. Досвід виправдання людини» (1916р). У розумінні творчості філософ виходив з переконання, що вона не детермінована зовнішніми причинами і потребами світу. Творчий акт для Бердяєва завжди є панування духу над природою і над душею, творчість немислима без свободи, вона вносить новизну в усе існуюче. Творчість для Бердяєва є феноменом духовного досвіду, справжнім «потрясінням і підйомом всієї людської істоти, що спрямовує її до іншого, вищого життя, до нового буття» [1].

Хоча творчість постає як «політ у нескінченність», трансцендування, вона в результаті закріплюється в культурному продукті (поезії, музиці, живопису, філософському тексті, тощо), який завжди кінцевий, а тому не може вмістити в себе все багатство творчого натхнення, осяяння автора.

Творчість не може бути колективно-загальною, вона завжди індивідуальна, і тільки в особистому духовному досвіді поєднується з переживанням недосконалості самого продукту творчості. Творець самотній, але його творчість має світовий, загальнолюдський, соціальний характер, стверджував філософ.

Творчість є проявом найвищих здібностей людини, найвищою формою її діяльності, джерелом нових матеріальних і духовних цінностей. Творчість виступає знаряддям оновлення, розвитку, удосконалення форм

та умов життя людей, суспільства. Тому евристика шукає способи розкриття творчого потенціалу людини, акцентуючи увагу на духовних можливостях людини та розвитку нестандартного, продуктивного мислення, через яке людина стає дотичною до глибинних сфер загальнолюдського досвіду, розширюючи межі свого буття тут і тепер.

1. Бердяєв Н. Філософія свободи. Сенс творчості/ М. Бердяєв. – М:Прогресс, 1989. – 581с.
2. Пономарьов Я. А. Психологія творчості. / Я. Пономарьов. – М:Прогресс, 1976. – 298 с.

УДК 141.32

ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАЦІЇ У КАРЛА ЯСПЕРСА

Студентка Куцеля В.О.

Наук. керівник: канд. філос. наук, ст. викл. Храпко П. Ю.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Ясперс розрізняє в людському «я» кілька рівнів, і кожному з цих рівнів відповідає свій спосіб спілкування:

Емпіричне «я». Це - «я», що ототожнює себе (і «я» інших людей) з природним тілом. Емпіричне «я» підпорядковане інстинкту самозбереження, прагне до задоволень і уникає страждань, - в загальному переслідує утилітарні цілі. Емпіричний індивід ставить до інших людей як до засобу для задоволення своїх потреб. Тому і спілкування індивідів на цьому рівні є не метою, а лише засобом для самозбереження, безпеки, насолоди;

Свідомість взагалі. На цьому рівні «я» усвідомлює себе носієм знань. Розсудливе «я» мислить категоріями, науковими поняттями, прагне до правильності мислення і поведінки, підпорядковується загальним нормам. Індивіди на рівні «свідомості взагалі» різняться між собою кількістю засвоєних знань, а «якісно» всі вважаються рівними. Спілкування між ними засноване на формально-правовому принципі «рівності всіх перед законом» і являє собою «обмін думками»

«Я» на рівні духу. Це - «я», яке усвідомлює себе частиною цілого (народу, нації, держави), чимось особливим. У сфері духу, писав Ясперс, «окремий індивід усвідомлює себе таким, що стоїть на своєму місці, яке має свій особливий сенс у середині цілого і визначається останнім. Його

комунікація – це комунікація окремого члена з організмом. Він відрізняється від всіх інших, але становить з ними одне ціле.

Значені три рівня свідомості і три типи комунікації необхідні людині як істоті біологічній, мислячій і соціальній. Однак вони не охоплюють всієї людської істоти цілком, не зачіпають найглибших і інтимних сторін душі. Найбільш глибокий рівень «я», четвертий, це - екзистенція. Цьому рівню відповідає екзистенційна комунікація.

Поняття екзистенції і екзистенційної комунікації

Екзистенція – такий рівень людського буття, який не може бути предметом наукового дослідження. Вона необ'єктивована, тобто ніколи не може бути представлена як об'єкт розгляду. Ось як пояснює це сам Ясперс: «У будь-який момент, коли я роблю себе об'єктом, я сам одночасно є щось більше, ніж цей об'єкт, а саме істота, яке себе таким чином може об'єктивувати». Розглядаючи себе в тій мірі, в якій я можу бути представлений як об'єкт, я «втрачаю себе, змішую те, чим я виступаю для себе, з тим, чим я сам можу бути».

Екзистенцію не можна визначити науковими чи філософськими термінами, а можна тільки охарактеризувати шляхом «екзистенційного прояснення» (Existenzerhellung).

Екзистенція не те, що є, але те, що здійснюються. Вона тотожна свободі, яка теж не може бути представлена як об'єкт, не може бути визначена і пізнана. Свобода невіддільна від самості (Selbstsein).

Свободу Ясперс намагається відрізнити і від природного або розумової детермінації, і від необмеженого свавілля. Справді вільний вибір вчинку визначається «покликом екзистенції». Однак як його відрізнити від «голосу» плоті або розуму? Свободу Ясперс витлумачує як глибоко особисту (неприродного, що не розсудливо-загальну) необхідність, пов'язану з розумом. Розум виступає протиотрутою по відношенню до крайнощів раціоналізму і ірраціоналізму.

Яким же чином Ясперс сполучає несумісні, на перший погляд, «речі» - екзистенційну свободу і розумну необхідність? Найважливішу роль в поєднанні свободи і розуму грає комунікація.

Свобода (екзистенція) нерозривно пов'язана з нею, адже поза комунікації неможливо людське буття і, отже, не може бути самої свободи. Комунікація - початковий феномен людського буття: «... Ми суть те, що ми суть, тільки завдяки спільності взаємного свідомого розуміння. Не може існувати людина, яка була б людиною сам по собі, просто як окремий індивід». Людське буття - завжди «буття з іншими».

Таким чином, німецький філософ-екзистенціаліст намагається зрозуміти людину як певне інтегральне ціле, складовими якого є: емпіричне «я», свідомість та колективне «я» та екзистенція. Важливо те, що всі вони є потрібними в житті людини і погане функціонування будь-якого призводить до певної руйнації людини як цілого. Про те, незважаючи на потрібність кожного з цих рівнів, безперечно рівень екзистенції є для Ясперса найголовнішим. Саме екзистенція, та пов'язана з нею екзистенційна комунікація безпосередньо пов'язана зі свободою людини, її самістю, неповторністю та індивідуальністю. Безперечно надзвичайно важливим, на нашу думку, також є те, що екзистенція не може здійснитися наодинці, окремо і завжди потребує допомоги та сприяння від «іншого», що, в свою чергу, говорить про інтерсуб'єктивне спрямування філософського проекту К. Ясперса.

1. <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=2799&level1=main&level2=articles>

2. <https://moluch.ru/archive/30/3462/>

УДК 008

ПОСТ-ПРАВДА ЯК ЕЛЕМЕНТ ТВОРЕННЯ КУЛЬТУРИ

Студентка Лисовець Наталія

Наук. керівник: д. філос. наук, проф. Зайцев М.О.

*Національний університет «Острозька академія», м. Острог
Зеленогурський університет, м. Зелена Гура*

Проблема пост-правди в першу чергу стосується питання про вплив технології на культуру та суспільство. Термін «post-truth», згідно тлумачення укладачів Оксфордського словника, описує або позначає обставини, при котрих «об'єктивні факти є менш важливими при формуванні громадської думки, ніж заклики до емоцій і особистим переконанням». Це твердження, яке ніби базується на правдивих заявах, насправді не має під собою фактажу. При цьому не варто ототожнювати пост-правду і брехню, адже це абсолютно інший рівень обману в якому сама подія відходить на другий план, важливо його емоційне сприйняття. Подібну ситуацію в 90-х описував З. Бауман коли говорив про новий тип моралі, а відповідно і новий тип відносин в суспільстві: «Важлива не якість емоції, а сама емоційність, емоційна залученість Іншим до участі в певному потоці спільних дій» [2].

Своє перше офіційне застосування цей феномен знайшов в есе Стіва Тесіч 1992 року, опублікованому в журналі «The Nation magazine». Описуючи конфлікт в Перській затоці автор характеризував сучасну ситуацію наступним чином: «Ми, як вільні люди, вільно вирішили, що хочемо жити в якомусь світі пост-правди». Але насправді ранні форми пост-правди мали своє місце в політиці з XVII ст., а в медіа практиці з XVIII в. Англійська дослідниця Е. Класер прокоментувала це так: «є помилкове відчуття, що політика пост-правди дійсно нова, і це тому, що у Інтернеті є спосіб стерти минуле, і ми всі втратили нашу громадську пам'ять, наше почуття історії» [3].

Саме завдяки віртуальній реальності і новим медіа ми увійшли в суспільство «пост-правди». Нова цифрова культура дозволяє будь-якій людині, що має комп'ютер і доступ до Інтернету, може публікувати свої думки в соціальній мережі і відзначати це як «факт». Контент часто оцінюється виходячи з того, скільки переглядів він отримує. Таким чином створюється атмосфера, заснована на приманці, яка привертає емоціями, а не досліджуваними фактами. Е. Класер стверджує, що сучасній людині доступна величезна кількість фактів в Інтернеті, це веде до орієнтації, зосередженої на знанні основних вимог до інформації, а не на правдивості або формулюванні ретельно продуманих думок. Також аналізуючи сучасну цифрову культуру, вона прийшла до висновку що «ми увійшли в нову еру, в якій істина не тільки піддається нападу, а й стає неактуальною». Тому «якість» експертів, які пов'язані з правдою, тепер нижче ніж колись. Як сказав в ході кампанії Брексита британський політичний діяч М. Гоув: «у людей було досить експертів» [3].

Завдяки віртуальності людина втрачає власну ідентичність. Нові медіа створили ілюзію в якій громадянин-споживач 21-го століття підкований і наділений повноваженнями, хоча людей зазвичай дезінформують. Епоха пост-правди в віртуальній реальності - це епоха збурень. Вона цілком відображає основні принципи постмодерної боротьби - вона завжди відбувається в ім'я інтересів меншості або пригноблених і її ворогом виступає уявна більшість в особі влади. В результаті пости в соціальних мережах можна розглядати як частину постмодерної боротьби [1].

Принцип відкритого доступу створює ілюзію прозорого реалізму в нашому уявленні про цифрової культури. Ми отримуємо образ людини відфільтрованого за допомогою Instagram. Найстрашніше, що культура нерéalності в Інтернеті зберігає репутацію справжності. І цілком логічно

зробити висновок, що пост-права у віртуальному середовищі знайшла нові горизонти і стала невід'ємною частиною Культури 2.0.

1. Андрусів В. Світ постморалі. В пам'ять про Зигмунда Баумана [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/society/svit-postmorali-v-pam-yat-pro-zigmunda-baumana.html>.
2. Бауман З. Життя во фрагментах: Ессе о постмодерністській моралі. Лондон: Блэкуелл, 1995. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nir.ru/sj/sj/bauman.htm>.
3. Glaser Eliane. Is Digital Culture Responsible for Post-Truth Politics? [Electronic resource] - Access: <http://opentranscripts.org/transcript/post-truth-politics>.

УДК 130.2

ФІЛОСОФ ЯК АРХІТЕКТОР ЛЮДСЬКОЇ ДУМКИ

Студентка Лисюк О.О.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доцент Гаєвська С.Р.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Традиційно, філософію міста прийнято будувати через опис архітектурних стилів. Такий підхід укоренився в Європейській традиції, яка передбачає, що рух архітектури є не просто зміною будівельних стилів та інженерних конструкцій, але і «втіленням духу», відображенням світогляду епохи, зримою філософією свого часу. Філософські міркування, у свою чергу, будуються в термінах архітектури. Класичний філософський дискурс увібрав в себе безліч термінів, що вживалися раніше в чисто будівельних практиках. Виходить, що, з одного боку, архітектура і є філософія міста. З іншого, терміни архітектури як метафори складають каркас Класичного філософського дискурсу. Архітектура, у наявному вигляді матеріальних конструкцій в сфері містобудування, виступає в якості іматеріальної метафори у сфері філософії, являючись медіатором між ними.

Таким чином, архітектура забезпечує філософію термінологією: «обґрунтувати», «сконструювати», «спиратися на» ... Думка розвивається подібно будівлі і, якщо це необхідно, стверджує себе, знищуючи цілі міста або, як мінімум, їх старі будівлі і засновує «нове місто», як це передбачає Декарт в «Міркуванні про метод». Філософ, у одній із частин, доволі цікаво посилається саме на архітектуру та містобудування, порівнюючи його з

людським життям, еволюцією, релігійними питаннями тощо; ставлячи попередньо згадане будівництво чи реконструкцію, ніби міцним каркасом системи мислення та існування всього людства.

Також, визначним «архітектором філософії» став ні хто інший, як Іммануїл Кант. У його роботі «Критиці здатності суджень» виникає поняття будинку, споруди, системи. Вчений організовує філософію згідно розуміння, як слід формулювати мистецтво архітектури та досліджує метафору архітектури, архітектурної техніки у філософії. Філософ повинен діяти як хороший архітектор, талановитий конструктор. Тоді виникає наступне питання, що ж повинен виконувати хороший архітектор?

Перш за все, він дбає про основу свого проекту – фундамент; розробляє ідею і хоче втілити її в реальність. Архітектор і філософ шукають надійні підстави, на яких можна було б відбудувати філософію, як ціле. Вона повинна мислити як підрозділ в розділі «мистецтва зведення цього будинку» обґрунтовувати навколишнє та обґрунтовувати себе, маючи твердий ґрунт під своєю основою. Ця архітектурна метафора розуму, пояснює кожен наступну метафору.

Філософія репрезентується як архітектура, переводитися в архітектуру і продукує себе у цьому перекладі. Межі філософії встановлюються метафізичним статусом архітектури. І Кант і Декарт відбудовують свої філософські системи у вертикальній, встановленій архітектонічною картиною, ієрархією положень і обґрунтувань.

Архітектонічний дискурс переходить у філософію ХХ століття. Заняття Людвіга Вітгештейна та Мартіна Хайдеггера проектуванням і будівництвом здаються тут не випадковими, бо саме це ремесло багато в чому визначило форму і зміст їхніх текстів. У статті «Річ» М. Хайдеггер вказує на «представленість внутрішньої конструкції чистого розуму», яка є його «кресленням. Кожен принцип філософії - структурний. Так організовується висловлювання про статус основ, які повинні бути стабілізуючими для мислення. «Архітектура має подвійну функцію», стверджує Хайдеггер, - у одному випадку вона є собою, в іншому стає моделлю для побудови філософії. Архітектурна парадигма є матрицею, яка задає способи бачення універсуму світобудови. Для філософії цілий світ відмінностей знаходиться між власне архітектурою та її образом, який проектується на тому, що архітектурою не є.»

Оскільки мистецтво підпорядковується істині, яка його репрезентує, то архітектура, як одне з мистецтв, функціонує як механізм всього. Тому основні підходи застосовуються не лише на будівельному майданчику але і описуються в томах праць великих філософів.

Отож, цікавтесь, читайте, розвивайтесь. Будьте мудрими філософами свого життя та чесними архітекторами своєї думки.

УДК 821.161.2

РОМАНТИЧНА ПОЕЗІЯ ЮРКА ІЗДРИКА

Студентка Литвиненко Н.

Наук. керівниця: ст. викл. Чоп Т.О.

*Тернопільський Національний Технічний університет
імені І. Пулюя*

Творчість Ю. Іздрика як літератора, художника чи музиканта – однозначно не для широкого загалу. Як писав Ярослав Голобородько: «Іздрик, поза усяких сумнівів, є канонічним інтелектуалом, який працює із текстом так, щоби приховати свою інтелектуальну сутність за власною образною інтелектуальністю». Розглядаючи поезію Іздрика в контексті постмодерної творчості можна говорити про його твори як про мовну гру, яка є ключовою ознакою неklasичного поетичного доробку.

Ігровий характер поетичного твору є предметом дослідження багатьох науковців (Г. Винокур, Р. Якобсон, М. Бахтін, О. Флоренський, Г. Гадамер, Ю. Лотман). Сучасну рефлексію гри як об'єкта інтелектуальної рефлексії здійснювали в українському літературознавстві М. Зубрицька, Р. Мовчан, М. Шаповал, С. Лизлова, Л. Пікун, О. Боярчук, О. Філатова.

Феномен гри, як невід'ємний чинник сучасного мистецтва, стає невичерпним джерелом свободи творчості, що насичувала її креативну діяльність динамікою експерименту, давала можливість відчутти все багатоманіття навколишнього середовища. Ігрова стратегія апелює до енергії первинного хаосу буття, вона допомагає не лише створити мистецький об'єкт, спроможний максимально влучно передати афективну насиченість буття, але й повернути людині всю гостроту її сприйняття, знищуючи перепони між нею і суцим. Цей безпосередній «контакт реципієнта зі світом, з Іншим (буттям, яке знаходиться в процесі становлення)» утворює естетичну подію, інтенсивність енергетичного заряду якої в постмодерному творі є настільки потужною, що здатна вражати навіть малочуттєвих людей. Основні прийоми постмодерного тексту: поетика абсурду, контрастність (суміщення різних моментів реальності, високого та низького), різка прозаїзація, сарказм, розкадровка поетичного тексту, верлібр, оноματοпея, акцентний вірш та інші.

Тексти Іздрика мають свою унікальну синестезію, у деяких – звучить музика, десь можна відчуту фактури, колір, інколи, навіть, розрізнити смак чи запах, настільки вони живі і атмосферні. Окремо треба відзначити мову автора, а точніше лексику, адже читаючи його поезію, вам обов'язково траплятиметься трохи незвичних слів, серед яких: «лабіринти апорій», і «виходити на прю», «вертогради», «тиньк», «дивертисмент», «корпускула» та багато інших родзинок, без яких Іздрик просто не може обійтися. Він сміливо намішує у своїх текстах неологізми, авторську ненормативну лексику і англомовні рядки.

Розглядаючи постмодерну поетику, помічаємо, що на перше місце серед її характерних особливостей ставлять іронію, яка, зрештою, є найсильнішим інструментом організації мовної гри. Саме в іронії превалює гра над сенсом, часто використовується іронічне перебільшення або ж зумисне заниження властивостей предметів, явищ чи характеристик особистості. Іронія – універсальний принцип мислення та творчості, що дає можливість різного рівня прочитання текстів. Досліджуючи творчий доробок Юрія Іздрика, варто виокремлювати ремінісценції, риторичні фігури, автоцитатії, основні різновиди мовних жанрів, що входять до складу іронії, а також принцип текстотворення, який актуалізує «ситуацію домовленості» між автором і читачем.

Романтична поезія Іздрика – це окрема розмова. Для самого автора, який також є учасником музичного гурту, процес написання поезії та музики абсолютно не контрольований. Як зазначає він сам: «бог любові наспіває свої пісеньки, а ти просто чуєш та говориш тим голосом любові, який однаково чутний для усіх закоханих». Тобто, романтична поезія для Іздрика – це музика, яку можуть чути ті, хто суголосний настрою та стану твору. Поезії, які увійшли у збірку «Календар любові» Іздрик писав майже три роки. За цей час автор написав близько тисячі творів, найкращі з них було покладено за основу збірника. Володимир Єшкілев назвав його «Псалтир для щоденного читання», а сам митець поділився, що вірші були спробою змоделювати власне життя, тому своїм позитивним настроєм можуть стати в нагоді і тим, хто їх читає.

Тексти поетичної збірки – онтологічна структура самотньої людини, буття якої переживається в мить, коли її мислять, бачать, люблять. Справжність існування – справжність присутності у комусь, як момент, коли абсурд відступає. Кохання Іздрика відверте, фрагментами, уривками інтимними воно дозволяє відчувати густі подихи випадкових і не дуже закоханих, фізіологія віршів переплітається із платонічним маревом, але відрази немає. Тому що кохання – це не етична категорія, а просто життя.

Grammar

було слово спочатку якого ніхто не почув
і скрижаль і закон якому ніхто не повірив
кажуть був і господь але він вже й про себе забув
або міру утратив і будь-які орієнтири
було слово спочатку і слово це було «кінець»
ми живемо у лімбі малої чорнильної крапки
ми – творіння вінець але це граматичний вінець
і нема сподівань що існує ще й інша розгадка
було слово спочатку якого ніхто не сказав
і про що воно було тепер невідомо нікому
та впаде наостанок невидима світу сльоза
й розпливеться чорнило і крапка обернеться в кому.

УДК 004.8:101.1

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Студентка Лук'яненко О. М.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Холодинська С. М.

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

Сучасні філософи та науковці часто розглядають міждисциплінарні науки як одне з визначних досягнень ХХ століття. Штучний інтелект і штучне життя – це гарний приклад інтеграції багатьох наукових галузей.

Основними методами вивчення штучного життя є синтез штучних систем з аналогічною живим системам поведінкою, вивчення динаміки розвитку процесу, а не кінцевого результату, конструювання систем, які демонструють феномен творення. Свідомість людини та штучний інтелект останнім часом є предметом дослідження багатьох науковців різних галузей науки. У таких умовах набуває особливої значущості розгляд основних філософських питань, пов'язаних зі штучним інтелектом і штучним життям. Ці проблеми широко розглядають сучасні західні філософи, наприклад, Майкл Веллер.

Природа мислення, загадка свідомості, таємниця розуму – усе це, безумовно, одна з проблем, яка найбільш хвилює людину. З того самого моменту, як людина стала замислюватися над проблемою мислення, у

підході до неї існує два основні діаметрально протилежні напрямки: матеріалізм і ідеалізм. Ідеалізм виходить із визнання мислення особливою сутністю, що в корені відрізняється від матерії, від усього того, з чим ми маємо справу в зовнішньому світі. Матеріалізм, навпаки, стверджує, що речовинний світ, який чуттєво сприймається нами, до якого ми самі належимо, є єдиним справжнім світом і наші свідомість і мислення є продуктом матеріального, тілесного органу.

Сьогодні дослідження в галузі штучного інтелекту ведуться за різними напрямками: уявлення та придбання знань, моделювання міркувань, машинне навчання й автоматичне породження гіпотез, інтелектуальний аналіз даних і обробка образної інформації, підтримка прийняття рішень, управління процесами і системами, динамічні інтелектуальні системи, планування й т. п. У сучасному баченні штучний інтелект може бути створений у поєднанні людського начала і машини. Спільність мислення зі здатністю відображення служить об'єктивною основою моделювання процесів мислення. Мислення пов'язане зі створенням, передачею та перетворенням інформації, а ці процеси можуть відбуватися не тільки в мозку, а й в інших системах, наприклад ЕОМ. Кібернетика, установлюючи спорідненість між відображенням, відчуттям і навіть мисленням, робить певний крок уперед у розв'язанні поставленої проблеми. Незважаючи на якісну відмінність машини і мозку, у їх функціях є загальні закономірності (у галузі зв'язку, управління та контролю), які вивчає кібернетика.

Оскільки кібернетика дозволяє моделювати деякі функції мозку, то свідомість або розум має чисто матеріальну основу. Однак дана область може вважатися слабо вивченою, незважаючи на дослідження не одного покоління вчених.

Певний час діалектико-матеріалістичне розуміння мислення спиралося, головним чином, на узагальнені дані психології, фізіології та мовознавства. Дані, отримані кібернетиками, дозволяють поставити питання про більш конкретне розуміння мислення.

Інструментом філософії є знання. Саме інструментом, а не результатом. Знання – це не кінцевий предмет, знання – це ланцюжок. Знання в галузі штучного інтелекту – також ланцюжок, причому нескінченний.

Інструментом кібернетики є моделювання. З точки зору теорії моделювання взагалі не має сенсу говорити про повну тотожність моделі й оригіналу. Тому не можна стовідсотково змоделювати розумну поведінку, об'єкт, здатний мислити. Усе це цілком узгоджується з поняттям знання.

Розвиток інформаційної техніки дозволив компенсувати людині психофізіологічну обмеженість свого організму в ряді напрямків. «Зовнішня нервова система», яка створювалася й розширювалася людиною, уже дала їй можливість виробляти теорії, відкривати кількісні закономірності, розсовувати межі пізнання складних систем. Штучний інтелект і його вдосконалення перетворюють межі складності, доступні людині, на такі, що систематично розсуваються. Це особливо важливо в сучасну добу, коли суспільство не може успішно розвиватися без раціонального управління складними і надскладними системами. Розробка проблем штучного інтелекту є істотним внеском в усвідомлення людиною закономірностей зовнішнього і внутрішнього світів, в їх використанні заради інтересів суспільства і, тим самим, у розвиток свободи людини.

Однак створення штучного інтелекту може супроводжуватися деякими соціально-етичними проблемами: 1) клонування свідомості (мозку) людини; 2) проблема безпеки; 3) проблема понадінтелекту й взаємин людства та штучного інтелекту; 4) глобальна інформатизація, Інтернет і штучний інтелект; 5) проблема Творця (людина бере на себе функції Бога зі створення самого себе та іншої мислячої субстанції).

Таким чином, можна зробити висновок, що на цей час проблема втілення штучного інтелекту до життя займає життєвий простір не тільки в системі інформаційних наук. Чи можливий взагалі штучний інтелект? Відповісти на це питання можна словами всесвітньо відомого геніального англійського математика А. Тьюрінга: «Комп'ютер можна вважати розумним, якщо він здатний змусити нас повірити, що ми маємо справу не з машиною, а з людиною».

УДК 141.7

ПРОБЛЕМА ВПЛИВУ НА СВДОМІСТЬ ЛЮДИНИ (БАГАТОЛИКІСТЬ МАНПУЛЮВАННЯ)

Студентка Майба М.І.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Гаєвська С.Р.
*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

«Ніхто не говорить, що думати заборонено або власні думки небажані. Але бажані думки виробляються в таких масштабах, що власне мислення тоне в їх масі, а ці бажані думки так тонко вводяться

в свідомість, що люди приймають це чуже мислення за результат роботи власної думки і найвищою мірою приватне ідейне надбання». (Йоганнес Бехер)

Через стрімкий розвиток інформаційної цивілізації все більшої актуальності набуває проблема маніпуляції свідомістю людей.

Маніпуляція з професійного словника циркачів вже доволі давно перейшла до термінології мало пов'язаної з мистецтвом рук (франц. manipulateur – рухи руки чи обох рук для виконання певного завдання). Вправні рухи кінцівок замінилися не менш філігранними розумовими вправами. Та й мета маніпуляцій ускладнилася – з розважального дійства чи ремісничої праці трансформувалася до намагання вплинути і змінити те, що зовсім не матеріальне – людську свідомість.

Причину маніпулювання пропонує Джеймс Бюдженталь. Ризик і невизначеність оточують нас з усіх боків. У будь-яку мить з нами може відбутися що завгодно. Усвідомлюючи умови свого існування в світі — свою “екзистенційну ситуацію”, — людина відчуває себе безпорадною.

Основною відмінністю між маніпулюванням масовою свідомістю та індивідуальним маніпулюванням у специфіці зосередження відповідальності. Коли маніпулюють масовою свідомістю, то із мас знімають відповідальність. Кінцева мета такого маніпулювання - пасивність мас, їхня інертність, при цьому навіюють переконання «за вас думають правителі». У міжособистісній маніпуляції, навпаки, відповідальність за рішення перекладають на адресата.

Маніпуляції є багатоликими: економічні, інформаційні, адміністративні, мовні, рекламні. Окремо можна виділити і міжособистісні чи побутові маніпуляції.

Деякі принципи маніпулювання масами з книги С. Зелніського «Маніпуляції масами та психоаналіз»:

1. Принцип першочерговості. Суть даного методу заснована виключно на специфіці нашої психіки, яка влаштована таким чином, що властива приймати на віру інформацію, що поступила в обробку нашою свідомістю в першу чергу.

2. «Очевидці» подій. Досить поширений обман, застосований з метою впливу на аудиторію в потрібних маніпуляторам цілях, коли є нібито очевидці подій.

3. Образ ворога. Подібний метод маніпулювання часто найбільш успішний, так як, шляхом штучного створення загрози та внаслідок цього загострення пристрастей, маси вже як би початково занурюються в стан схожий із зміненим станом свідомості.

4. Використання «лідерів думок». У даному випадку маніпуляції масовою свідомістю відбуваються виходячи з поширеного переконання що при здійсненні будь-яких дій індивіди орієнтуються на лідерів думок. В якості лідерів думок можуть виступати різні фігури, які стали культовими або достатньо авторитетними.

5. Переорієнтація уваги. Стає можливим виходячи з правила переорієнтації уваги, коли необхідна для приховування інформація відходить в тінь немов би випадково висунутих подій.

6. Недоступність інформації. Даний принцип ще називають інформаційною блокадою. Стає можливо подібне коли певна частина інформації, небажана для маніпуляторів - свідомо не допускається до ефіру.

7. Неправдиве загострення пристрастей. Коли використовується неправдиве загострення пристрастей за рахунок підношення нібито сенсаційного матеріалу, в результаті чого психіка індивіда не встигає належним чином зреагувати, створюється непотрібний ажіотаж.

8. Ефект правдоподібності. У даному випадку основа для можливої маніпуляції складається з відомої складової психіки індивіда, коли він схильний вірити інформації, що не суперечить його внутрішньому "Я".

9. Ефект «інформаційного штурму». У даному випадку варто говорити про застосовуваних маніпуляторами способів, спрямованих на невмотивовано величезну кількість інформації, яка подається аудиторії, в результаті чого втрачається істина.

10. Схвалення більшості. Застосування даної методики маніпулювання масами засновано на специфічному компоненті людської психіки як допустимість вчинення будь-яких дій (вчинків) після початкового схвалення їх будь-якими іншими індивідами.

Найслабшою ланкою в захисному бар'єрі психіки є емоції, які, відповідно, становлять значний інтерес для маніпулятора. Однією з основних і найсильніших емоцій є страх. Його визначають як первісну емоцію, що виникає в ситуації загрози біологічному або соціальному існуванню індивіда. Мова як засіб збереження національного досвіду через вербалізацію явищ дійсності є одним із найефективніших шляхів активації емоції страху і, відповідно, маніпуляції свідомістю.

Важливо не бути байдужим, бо саме байдужі найшвидше піддаються маніпуляціям, їм найлегше прийняти рішення, оскільки процес відбувається „з чистого листа”, без вагань, порівнянь, роздумів. Важливо не ставати на шлях сліпого фетишизму чи ідолопоклонства. Важливо критично мислити. Аналізувати, синтезувати й обґрунтовувати

оцінки достовірності/цінності інформації; сприймати ситуацію глобально, знаходити причини і альтернативи.

УДК 316.612

МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ : ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Студентка Мовчан Г. В.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Холодинська С. М.

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

Питання морально-естетичного виховання особистості є актуальним для сучасного суспільства. Молода українська держава зацікавлена саме у формуванні особистостей з необмеженими творчими силами, високим рівнем моральних принципів та розумово-вольовою активністю. Тому, визначаючи проблеми, зміст і методи морально-естетичного виховання молоді, ми спиралися, перш за все, на концептуальні положення програми національної освіти, а також місце гуманістичних цінностей людства у вихованні молодішої генерації.

Проблема ґрунтується саме на засадах філософського принципу внутрішньої єдності етичного та естетичного, моралі та краси і є тим самим його концептуальною основою.

Розглядаючи взаємозв'язок морального та естетичного з філософських позицій, ми виявили при цьому внутрішню спорідненість, сутнісну єдність етичної й естетичної сфер у ставленні людини до наслідків культурно-історичного процесу, до навколишнього середовища. З гуманістичної точки зору прекрасним є те, що духовно підносить людину і робить її шляхетною.

Проблема морально-естетичного розвитку особистості має досить глибоке історичне коріння. Ще антична культура приділяла значну увагу моральним та естетичним проблемам, надавала їм гуманістичного забарвлення. Одним із перших, хто наголошував на єдності етичного й естетичного, був Сократ. Відомий філософ підкреслював, що духовні якості людини виявляються навіть у зовнішньому вигляді. У вченнях Платона та Арістотеля часто використовується термін «калокагатія», що позначає гармонійне поєднання фізичних (зовнішніх) та моральних (внутрішніх) якостей людини; досконалість особистості, ідеал виховання людини. Крім того, Платон, розглядаючи у творах питання естетичного

виховання, зазначав, що вплив мистецтва на поведінку людини настільки великий, що необхідно встановити контроль з боку держави за художніми творами, які мали б відповідати моральним нормам наявного суспільства. Як відомо, ідеал калокагатії вплинув на ідеал гармонійно розвинутої особистості, що існує в культурі Нового часу.

Ми вважаємо, що саме рівень моральної свідомості визначає рівень моральної культури, тобто вміння будувати свої стосунки з іншими людьми на основі поваги, доброзичливості та принциповості, уваги, чуйності. Молодих людей від хаосу сьогодення врятує формування здібностей грамотно сприймати, розуміти, обґрунтовано оцінювати твори мистецтва з точки зору загальнолюдської моралі; будувати свої взаємини з навколишнім світом на засадах їх законів, приєднуватися до духовної скарбниці.

Естетичне виховання пов'язане з естетичним розвитком особистості в усіх сферах її діяльності та дає можливість відчувати й розуміти прекрасне в особистому й громадському житті, у природі, праці, мистецтві. Воно покликане також пробуджувати бажання створювати прекрасне й боротися з усім потворним. Тому естетичне виховання має починатися вже в ранньому віці.

Потрібно пам'ятати, що моральна поведінка – це не лише знання правил моралі, а й їх прийняття; це життя, відповідне до цих правил, віра в них і готовність їх відстоювати. Сьогодні доведено, що теза, нібито нашу свідомість визначає буття, є фальшивою і вульгаризованою. Людина керується також духовними принципами і цінностями, котрі створило людство, і ми з таким же правом можемо сказати, що буття визначається свідомістю. Розвиток людства передбачає не лише задоволення потреб людини. Він визначає також вимогу, щоб людина поводитися стримано щодо природи й суспільства. Таким чином, можна вважати, що головним призначенням моралі є захист людини в суспільстві шляхом розумних обмежень її природних інстинктів.

Варто звернути увагу ще на один аспект проблеми. Традиційне виховання – через навчання моралі – повністю ґрунтувалося в раціоналістичному способі мислення. Відповідні методи базуються на гіпотезах, доказах, синтезі, аналізі й т.п. Водночас, повністю заперечувались методи духовні, хоча всім зрозуміло, що поведінка людини переважно визначається її волею, почуттям, душею.

Хибність такого одностороннього підходу в трактуванні проблеми виховання є очевидною. Якщо людиною керує не лише шлунок, а й душа,

то глибин виховання неможливо досягнути лише раціоналістичним інструментарієм, неможливо з його допомогою «заглянути в душу».

Дослідження проблеми взаємозв'язку морального й естетичного дозволило зробити висновок, що естетичне не завжди впливає на моральне. Між зазначеними поняттями лежить більш глибокий і непрямий взаємозв'язок, тому що в основу естетичного (якщо розглядати його на засадах мистецтва) закладені не тільки моральні норми та принципи, а ще й особливий індивідуальний світогляд митця.

УДК 659.4

ПРИЙОМИ ЧОРНОЇ РИТОРИКИ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Студент Никончук В.О.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Коберська Т. А.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

Дослідження комунікації і комунікативних процесів на даний час входять в число найбільш актуальних проблем людства. Хто досягнув тонкощі та премудрості даного мистецтва, завжди будуть мати перевагу в спілкуванні перед своїми опонентами.

Варто наголосити, що при зверненні до комунікативних технік, методів й інструментів, самі по собі вони нейтральні; чесними або нечесними вони стають лише під час використання, перетворюючись на білу чи чорну риторику.

У сучасній теорії комунікацій, як показує аналіз дослідження даної проблематики, розроблені принципи організації чорної риторики. Найбільш повно вони сформульовані в книзі «Чорна риторика» К.Бредмайера [1]. До даної проблеми звертаються також С. Кара-Мурза, Г. Грачев, А. Цуладзе, особливості маніпулятивного впливу на свідомість людей через ЗМІ та інтернет вивчають Г.Почепцов, Я. Зодерквіст, технології впливу в період PR-кампаній – А.Радченко, І. Панаріна, С. Расторгуєва.

Завданням даного дослідження є аналіз різних комунікативних технологій спрямованих на переконання та вплив у процесі мовної комунікації та опис принципів дії маніпулятивних технологій у діловому спілкуванні.

Витончені способи маніпулювання свідомістю людей укорінені в глибинних структурах особистості, це і сугестивний вплив, гра на емоційному стані людини, і стереотипність мислення та часткова правда, а також навала нікчемної інформації, що не дозволяє зосередитися на проблемі аби виробити власну точку зору, та ін. Прийоми чорної риторики – маніпулювання всіма необхідними риторичними, діалектичними, евристичними й рабулістичними засобами для того, щоб спрямовувати бесіду в бажане русло й підвести опонента або публіку до очікуваного висновку чи результату. Такий вид риторики постає як вміння відрізнити, в яких контекстах і за яких обставин аргументи комунікантів нічого не означають або, навпаки, є вирішальними; усувати суперечності й «задавати тон» у кожній розмові; нейтралізувати негативне мислення й поведінку співрозмовника, перевести розмову в позитивне й конструктивне русло; кмітливо та елегантно усувати пастки; у конфронтаційних ситуаціях поводитися впевнено.

Якщо ж риторика використовує аргументоване переконання, то чорна риторика в більшій мірі ґрунтується на сугестивних лінгвістичних технологіях [2, с. 27]. Фахівці з чорної риторики визначають її як «убрану в слова домінанту переможця, переконливу завдяки послідовному використанню всіх засобів й інструментів, доступних у мовній сфері: вербальних, паравербальних і невербальних, тобто мовних, тілесно-мовних сигналів і сигналів, що супроводжують мовлення» [1, с.15].

І якщо переконання це – вплив на свідомість людей, звернене до їх власного критичного сприйняття, то навіювання – вплив на свідомість людини, при якому відбувається некритичне сприйняття одержуваної інформації. Відмічено, що установки, впроваджені за допомогою переконання, контролювати легше, ніж ті, що були привнесені способом навіювання [2, с.27]

Аналіз сучасних досліджень маніпулятивних технологій підтверджує, для того, щоб мовлення було переконливим, потрібно враховувати вікову аудиторію. Наприклад, для людей з операційним мисленням (програмісти) варто створити алгоритм дії запропонованої схеми, оскільки розписування барвистих образів не завше дієве. Молоді та середнього віку жінки люблять елементи флірту та загравання. Щоб домогтися підтримки пенсіонерів, залучають скажімо, якийсь образ зовнішнього ворога, якого разом виводять на «чисту воду».

Означимо деякі прийоми маніпулятивного спілкування. Для прикладу, варто повторювати свою ідею як можна частіше – це допомагає інформації міцно осісти у свідомості, апелюючи до логіки, до емоцій та

посиланням на авторитети. Для того, щоб продемонструвати свою значимість та власну позицію всі звернення подаються від першої особи. Використовують і часті запитання, які відводять у бік, відповідно чим більше опонент відволікається, тим важче йому сконцентруватися на навіюванні своєї ідеї. Велика кількість запитань приводить до сум'яття, відразу збиває людину і вона не знає, на яке питання відповідати в першу чергу. Також задіюють прийом відходу від відповіді, відкладаючи їх, висувуючи зустрічні питання або звинувачення. Спрацьовують і прийоми невідповідності слів та реакції на них, перебивання або ж кидання несуттєвих реплік, використання іронії, намагання утримувати ініціативу у розмові та фрази, що бентежать й змушують замовкнути. Як влучно зазначає К.Бредемайер, «Іронія – це троянській кінь словесної акробатики, самоіронія – заміноване поле для того, хто її використовує» [1, с.122].

Психологи радять звертатись до рефрейму, як ефективного протидіючого засобу при вербальній маніпуляції. Він допомагає як змінювати обставини так і саме ставлення до них й відповідно сприяє формуванню культури спілкування.

Отже, мова це – досить потужна зброя в руках сучасної людини. Для того, щоб захиститись від вербального нападу, потрібно знати та розуміти психологічні техніки мовлення та методи маніпулятивної риторики, що допоможе сформувати почуття впевненості в собі, навчить опиратися небезпечному соціальному та психологічному примусу та сприятиме продуктивному діловому спілкуванню.

1. Бредемайер К. Черная риторика. Власть слова. Пер. с нем. – 2-е изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 224 с.
2. Сугестивні технології маніпулятивного впливу : навч. посіб. / [В.М.Петрик, М.М.Присяжнюк, Л.Ф.Компанцева, Є.Д.Скулиш, О.Д.Бойко, В.В.Остроухов]; за заг. ред. Є.Д.Скулиша. – 2-ге вид. – К.: ЗАТ “ВПОЛ”, 2011. – 248 с.

ДЖИМ РОН ПРО СТИЛЬ ЖИТТЯ УСПІШНОЇ ЛЮДИНИ

Студент Переверзев О.Г.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Коротіч Г.В.
*ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь*

Розмірковуючи про стиль життя успішної людини, про мораль і бізнес, не можна не згадати про людину, яка присвятила цьому своє життя. Йдеться про Джима Рона (Jim Rohn, 1930 - 2009) – відомого американського філософа бізнесу, бізнес-тренера, оратора та автора численних книг із особистого розвитку. Ця людина більш ніж 40 років виступала з лекціями і проводила семінари перед аудиторією різних країн, навчаючи самовдосконаленню та психології успіху. Джим Рон розробляв стратегію роботи компаній Coca-Cola, I.B.M., Xerox, General Motors та ін., був особистим тренером Б. Гейтса. Розглянемо деякі його ідеї, які, на нашу думку, є корисними та цікавими [1].

Коли йдеться про створення успішного бізнесу, то, як правило, в уяві багатьох виникає такий його результат як багатство у розумінні купи грошей. До речі, один із каналів українського радіо транслює цікаву передачу, присвячену темі «Як бути успішним?». Так от, корисні поради автора-психолога щодо особистого гармонійного розвитку здібностей дитини перериваються вставками щодо конкретних прикладів досягнення успіху. Практично всі вони – про досягнення успіху як величезної суми грошей, що певною мірою нівелює задум автора, який не пов'язує успіх тільки з грошима. Джим Рон також не ототожнює багатство із грошима, хоча, насамперед, пише про них. Багатство – це ще здоров'я, гарна освіта, свобода творчого саморозвитку, знайомства із культурними надбаннями людства, вільний час для спілкування із родиною та друзями, а гроші слугують засобом для створення такої можливості. Щастя – це також не гроші самі по собі, а задоволення від життя і кохання, радість від кожного дня, наповненого спілкуванням, мріями, відкриттями, барвами, звуками, думками, можливістю розкрити все це для інших. Щаслива людина вміє приборкувати власні емоції та керує обставинами свого життя, вона дисциплінована, завбачлива, сповнена оптимізмом, вміє планувати і передбачати, вивчає чужий і власний досвід, постійно розвивається. Така людина є вільною від негативних наслідків страху, таких як брехня, низька самооцінка, заздрість, жадібність, ненависть. Щастя – це певний метод

мислення, який визначає почуття, дії та стиль життя, це спосіб інтерпретації світу та подій, що у ньому відбуваються. Щастя – це стан гармонійної рівноваги цінностей, це любов до життя з його таємницями. Більшість людей, на думку Дж. Рона, вважає, що щастя до них прийде десь у майбутньому, або що щастя вже ними втрачено. Однак щастя – те, що відбувається у даний момент. Як його досягти? Дж. Рон дає поради щодо особистісного розвитку, виходячи із власного досвіду та досвіду інших людей, які досягли успіху – такого, як його розуміє цей філософ бізнесу. Необхідно займатися постійним самоаналізом, саморефлексією, щоб зрозуміти власні справжні потреби, щоб повірити у себе. Поза особистісним розвитком, насамперед, духовним, досягти успіху неможливо.

Що є головним? Дисципліна, знання і освіта. Це – основа всього. Невдачі – закономірні наслідки неуправління та хаосу. Необхідно постійно вчитися, шукати важливу інформацію, бажати змінювати себе, прагнути дізнаватися чогось нового, розвивати уяву. Якщо людина за день не пізнала щось нове, то цей день треба вважати даремно втраченим.

Важливо навчитися правильно обирати мету, планувати час. Цілі не повинні бути надто простими, оскільки їхнє досягнення не принесе суттєвої користі. Цілі не повинні бути надто складними, оскільки у гонитві за нереальними цілями людина змарнує час. Необхідно замислитися над власним сенсом життя, не копіюючи чужі міркування, однак зважаючи на суспільні потреби. Власна справа повинна приносити, окрім практичної користі, задоволення, сприяти особистому розвитку. Треба осмислити самомотивацію. Якщо мета обрана правильно, то у людини є бажання її досягти.

Різниця між багатого та бідною людиною полягає, як вважає Дж. Рон, не у тому, скільки людина заробляє, а в тому, як людина використовує те, що заробляє. Окремо Рон торкається теми благодійності. Необхідно сформувати звичку передавати частину заробленого на благодійні цілі, навчати дітей на власному прикладі бути щедрими. Необхідно навчитися розуміти, що власна ефективна діяльність допомагає суспільству розвиватися, а цей розвиток позитивно впливає на тебе. Дуже важливим є те, що Рон звертає увагу на недопустимість жертвування життєвими цінностями (наприклад, спілкуванням із родиною, насолодою від витворів мистецтва) в ім'я фінансового успіху та кар'єри. Треба навчитися бути щасливим із тим, що є, продовжуючи досягати власної мети, продовжуючи прогресивно змінюватися.

Таким чином, Джим Рон намагається показати стиль життя успішної людини, яка не тільки встигає вести прибутковий бізнес, але й одержувати задоволення від можливостей пізнання. Гроші не є єдиною метою або цінністю, їхнє значення треба переосмислити. Усе залежить від людини, від її системи цінностей, від її стилю життя. Злу людину більша кількість грошей зробить ще злішою. Стиль життя – це культура, розуміння гарної музики, живопису, скульптури, літератури... Це кохання, дружба, взаємоповага, радість спілкування. Гарне життя – це не кількісні показники, це позиція, це дія, це ідея, відкриття, пошук. І це, на думку Рона, не залежить від суми на рахунку у банку. Це залежить, насамперед, від бажання стати особистістю з більш глибокими цінностями, з більш високими досягненнями, яка бажає зробити свій, неповторний, внесок у загальну культуру, плодами якої скористуються прийдешні покоління.

1. Рон Дж. 7 стратегій для досягнення багатства и счастья [Електронний ресурс] / Дж. Рон. – Режим доступу : <http://www.1masterskaya-uspeha.ru/dzhim-ron-7-strategij-dlya-dostizheniya-bogatstva-i-schastya/>

УДК 294.3

ЛЮБОВ ТА КОХАННЯ: ДЕМАРКАЦІЯ ПОНЯТЬ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ФІЛОСОФСЬКІЙ ДУМЦІ

Студентка Пилип Б.А.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Мельничук М.С.

*Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне*

Традиційно співіснують два близьких поняття – «любов» і «кохання». Над ними, як і над багатьма абстрактними речами точаться дискусії і суперечки. Тут, очевидно, головну роль відіграє не наукове трактування і термінологія, а суб'єктивне розуміння і уявлення людей про ці поняття. У своїй статі ми будемо намагатися розглянути ці два поняття з різних точок зору, і спробуємо визначити між ними різницю.

Проблемою кохання та любові переймалися різні видатні філософи, психологи та науковці всього світу такі як Джон Алан Лі, Роберт Стернберг, Зигмунд Фрейд, Стенлі Шехтер, Деніс Лоуренс Даттон та інші. Також хотілося б і відзначити наших співвітчизників, для яких філософія любові мала велике значення, серед них Микола Олександрович Бердяєв «Метафізика статі та любові», Соловйов

Володимир Сергійович «Поняття любові» та Назіп Віленович Хамітов з працями «Філософія статі» та «Тасмниця чоловічого та жіночого».

Сучасне суспільство, переживаючи наслідки глобалізації, урбанізації, емансипації жінок, всесвітнього поширення масової культури і втрати традиційних духовних і моральних цінностей, постало перед вибором подальшого шляху розвитку. Тема любові, яка ніколи не втрачала своєї актуальності, тепер набуває особливого значення. Складність і важливість любові продиктовані тим, що в ній сфокусовані в органічному поєднанні фізіологічне і духовне, індивідуальне і соціальне, особисте і загальнолюдське. Зрозуміле і не зрозуміле, інтимне і загальноприйняте [2].

Необхідність дослідження феномену любові викликана критичною соціально-психологічною ситуацією, системою соціальних переживань, яка в даний час визначає стан душі народу. Одним з вічних феноменів людських відносин, які виступають як потужний психотерапевтичний засіб, є любов. Феномен любові, властивий тільки людині, розуміється як первинно духовний процес, заснований на глибоких переживаннях (свідомих і несвідомих)[3]. Найчастіше, коли йдеться про любов, мають на увазі любов між чоловіком та жінкою. При цьому не менш важливі й інші ситуації любові: любов до себе, любов материнська і батьківська, брата і сестри, любов до справи і своєї країни, любов до Бога. Але ж і любов між чоловіком та жінкою буває дуже різна: закоханість і зріла любов, любов-прирасть, любов-звичка [4]

Багато людей і не замислюються над цим питанням тільки лише тому, що вважають дані поняття тотожними. Але в цьому вони помиляються. Давайте разом переконаємося в їх полярності. Закоханість, перш за все, являє собою нав'язливу ідею. Вона вимагає постійної близькості партнера, але при цьому взаємність не грає особливої ролі. А ось для любові - взаємність є невід'ємною характеристикою[7].

Якщо закоханість швидко приходить і також швидко зникає, то любов приходить непомітно і поступово. Як говориться «з першого погляду» може виникнути тільки закоханість, але не любов. Закохатися можна в зовнішність, а полюбити - тільки душу. Любов навколо себе бачить реальність, а закоханість - ілюзію. Ці поняття мають різну природу: любов - раціональну, закоханість - чуттєву. Якщо фундаментом любові є ознаки психіки, то закоханості - ситуаційні та гормональні ознаки.

Почуття любові повноцінні, одним з його основних ознак можна назвати самодостатність. Воно не потребує захисту. У процесі розвитку цього почуття народжується впевненість. З закоханістю все навпаки: вона вимагає захисту, в процесі її розвитку народжуються сумніви. Причина все

та ж: розум, керуючий любов'ю, дозволяє людині правильно оцінити об'єкт протилежної статі, його справи і вчинки. А божевілля, властиве закоханості, подібного не допускає. Любові притаманна довіра, яка не є характеристикою закоханості. Для любові

властива звичка, а для закоханості – пристрасть[1]. Кохання: творче почуття, яке передбачає прагнення до розвитку особистості та докладання певних зусиль для становлення та зміцнення відносин. Закоханість: руйнівне почуття, яке передбачає певну дезорганізацію особистості та ігнорування проблем, що виникають у відносинах[5].

Отже, любов приходить поступово, закоханість - швидко. Любов росте, а зростання вимагає часу. Закоханість же, як завжди, немов сніг звалюється на голову. Дійсно, пізнати людину, зустрівшись з нею всього лише кілька разів, неможливо. Щоб добре дізнатися людину потрібний час - місяці, а може і роки. Багато хто з вас чув вираз «Любов з першого погляду», але такого не буває. Можна випробовувати сильне ваблення до людини, яку тільки що зустріли, але, не дивлячись на свою силу, це ваблення поверхневе. Це закоханість очима в зовнішність, у вчинки, в реакцію. Але щоб людину дійсно любити, вам належить пройти величезний шлях. Любов йде поволі. Закоханість - відлітає. У центрі любові - завжди одна людина, закоханість же здатна вміщати декілька. Любов відродить відчуття власної гідності, відчуття упевненості в собі. Вона рухатиме вас до успіху. Ви старанно вчитиметеся, планомірно жити і не розмінюватися на дурниці. Закоханість же на відміну від любові скоріше руйнівна. Хоча закоханість може передувати справжній любові.

1. Бердяев М. Метафизика пола и любви / М. Бердяев : Самопознание. – 2014.
2. Вислоцкая М. Искусство любви(двадцать лет спустя) / М. Вислоцкая: Советский спорт,1990. - 320 с.
3. Ильин Е.П. Психология любви / Е.П. Ильин : Питер , 2013. – 560с.
4. Ильин Е. П. Эмоции и чувства/ Е. П. Ильин: Питер, 2001.- 752с.
5. Соловйов В. Смысл любви / В. Соловйов . - 1894.
6. Хамитов Н. Тайна мужского и женского: исцеляющие афоризмы / Н. Хамитов: Лыбидь, 2002.
7. Хамитов Н. Філософія статі: прояснення предмета / Н. Хамитов: Філософска думка. – 2000.

ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ

Студент Півень Б.О.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Ємець Н.А.
Чернігівський національний технологічний університет

Правова свідомість є формою суспільної свідомості, що характеризує уявлення та відчуття громадян стосовно фундаментальних засад суспільних відносин, що пов'язані не тільки з правом, а й зі значним спектром державного управління. Виокремлюючи поняття «правосвідомість» із міждисциплінарного контексту в контекст осягнення загальнофілософських закономірностей розвитку суспільства, слід зазначити, що його визначення, запропоновані різними науковцями, не ідентичні, що викликає потребу у виокремленні спектру підходів до дефініції цього терміна з вирішенням питання про те, який із зазначених підходів найліпше відповідає особливостям нашого дослідження.

Найвужчим тлумаченням цього терміна є розуміння правосвідомості як широти та глибини розуміння чинного права. Більш ширший підхід, окрім знання й розуміння чинного законодавства, бере до уваги також і характер ставлення до правових норм [1, с. 147]. Провідні вітчизняні фахівці в галузі філософії права відзначають, що правосвідомість являє собою сукупність «оціночних думок та настанов, що визначають ставлення суб'єктів соціальних відносин (соціальних груп, страт, особистості або суспільства в цілому) до права й чинного законодавства, а також практики його застосування до правових (або неправових) звичаїв, ціннісних орієнтацій, які регулюють людську поведінку й комунікацію в юридично значущих інтерсуб'єктивістських ситуаціях» [2, с.4].

Константи та цінності правосвідомості є аксіологічно-нормативним полем свободи, у межах якого діють різнорівневі соціальні суб'єкти. Слід зазначити, що таке розуміння правосвідомості найбільш вдало характеризує відношення людей до права в сучасних умовах розбудови демократичної держави на основі забезпечення природних прав людини. Таким чином правосвідомість можна розглядати, як систему ідей, уявлень, емоцій і почуттів, які виражають ставлення як окремого громадянина, так і суспільства в цілому до права, а також до різноманітної діяльності державних інститутів, пов'язаних з правом.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства важливо розуміти правосвідомість в контексті забезпечення основоположних та фундаментальних прав людини, демократичних цінностей. Проаналізувавши події новітньої епохи, які вплинули на формування правосвідомості, можна спостерігати безумовний, категоричний вплив правової свідомості на правовідносини та розвиток суспільства. Тобто, трансформацію самої правової свідомості суспільства на сучасному етапі розвитку [3, с. 450].

Трансформація – це зміна ставлення до чогось. Тобто, під трансформацією правової свідомості слід розуміти зміну ставлення до права у соціумі. Прикладом такої трансформації є суспільство України.

В контексті участі суспільства у забезпеченні правопорядку рівень правосвідомості суспільства дещо зменшився. Але, прикладом протилежного можуть бути події в Україні в 2014-15 рр., а саме недопущення поширення іноземної агресії вглиб української території. Все це було б неможливим без так званої самооборони, що є нічим іншим, як забезпеченням правопорядку саме силами самоорганізації населення. Тобто, на даний час відсоток людей, які мають бажання (або вважають за необхідне) прийняти участь в забезпеченні правопорядку власними силами, принаймні в Україні, дещо зріс.

З вищезазначеної тенденції можна зробити висновок, що рівень правового нігілізму в Україні поступово знижується, і здійснюється це завдяки відповідним змінам у свідомості людей, бажанню забезпечити належний рівень життя, застосуванню основоположних принципів демократичного розвитку західної моделі тощо. Простежується певний позитивний рух до підвищення рівня правової свідомості суспільства та єдності українського суспільства.

З вищезазначеного можна підсумувати, що українське суспільство пострадянської епохи трансформується та поступово підвищує свій рівень правової свідомості, рівень відношення до права та всього, що пов'язано з правом. Особливостями трансформації правосвідомості в нашій державі - є поступове вирішення тих проблем, що постали перед суспільством в результаті радянської епохи та тоталітарного минулого. Основними рисами такої трансформації виступають, по-перше, поява певної національної єдності на тлі боротьби за демократичні цінності та людську свободу, по-друге, поява великого бажання дотримання прав людини, та, безпосередньо, боротьба за ці права, по-третє, поступове подолання правового нігілізму, що неминуче приводить до підвищення правової обізнаності, а звідси й правосвідомості.

1. Алексеев С. С. Общая теория права. В двух томах / С. С. Алексеев – Т. I – М. : Юрид. лит. 1981. – 361 с.
2. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства як соціокультурний фено-мен: філософсько-правова рефлексія : автореф. дис. д-ра філос. наук : 12.00.12 / Калиновський Юрій Юрійович ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2010. – 36 с.
3. Гелд Д. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура / Д. Гелд, Е. Макгрю, Д. Голдблатт, Дж. Перратон ; [пер. з англ.]; передне слово Ю. Павленка. – К. : Фенікс, 2003. – 584 с.
4. Юрашевич Н. М. Эволюция понятия правового сознания / Н. М. Юрашевич // Известия ву-зов. Правоведение. – 2004. – № 2. – С. 178–187.

УДК УДК 111.852:7.01+94 (930+930.85)

ТОПОНІМІКА І ГІДРОНІМІКА ЯК ОСНОВА РЕКОНСТРУКЦІ СПОСОБУ ЖИТТЯ ПРАДАВНІХ НАСЕЛЬНИКІВ ЖИТОМИРЩИНИ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ВІЗІЯ

Студент Поліщук А.О.

Наук. керівник: д. філос. наук, проф. Поліщук О.П.,
канд. пед. наук, доц. Усатий В.Д.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Кожний народ, кожна нація має як власне походження, так і власну історію. В умовах сучасних викликів глобалізації, коли декілька націй світу стали головними «гравцями» у зносінах з іншими групами людей, важливим стає збереження культурної самобутності тих, хто не належить до таких «гравців». Тому вивчення культурної спадщини українства, його предків на основі розгляду походження назв поселень чи гідронімів є актуальним як у теоретичному відношенні, так і практичному, бо йдеться про відновлення історичної пам'яті нашого народу.

Мета даної розвідки – проаналізувати походження назв «Крошня», «Крошенка» і з'ясувати особливості способу життя та вірувань стародавніх мешканців Житомирщини у динаміці культуротворчих процесів. Враховуємо, що власні географічні назви чи назви річок зафіксували історичний досвід людей, які жили на цих землях у давнину.

Житомир – це обласний центр сучасної України, в його межах є залишки унікального городища. Тому місто внесене у Державний реєстр історичних міст України [2, с. 4]. Так, в 1878 р. київський професор

Володимир Антонович почав розкопки в околицях цього міста залишків поселення X-XI ст. До складу експедиції входив й Сергій Гамченко, який з 1886 р. провів на території міста самостійні археологічні розкопки та опублікував про них звіт у монографії «Житомирський могильник» (Житомир, 1888, 124 с.). На погляд цього дослідника, могильник коло річки Кам'янка належав культурі древлян. Їхній поховальний обряд був досить незвичним, хоча б тому, що клалося померлим як «подарунок на той світ». Також незвичним було й поховання померлих у середині величезних дубових колод. (Цікаво, що навколишні землі споконвіку мали назву «Мальованка», походження якої не є зрозумілим. Але не з'ясованим є й походження назви цього міста та багатьох назв його історичних районів чи гідронімів на його землях. Це засвідчує, як видається, древність їх походження). Древні мешканці цих земель – це давні землероби. Доказом цього можуть бути знахідки серпів, дерев'яних відер із зерном і печеним хлібом у 77 похованнях Житомирського могильника, який розміщений на березі Кам'янки (із 500 знайдених). Можливо тому Петер Шафарик й припустив походження назви міста від слова «житичі», проте вона ніколи не фіксувалася (на відміну від назви «древляни»). Ми звернемо увагу на топонім «Крошня» та гідронім «Крошенка» (враховуємо, що річка є притокою Кам'янки, на берегах якої знайдемо знаменитий могильник). Крошня – цікавий район з історичного боку. Так, тут знаходяться рештки двох пізньотрипільських поселень (типу городського). Одне з них якраз і розташовується на плато лівого берега Крошенки, тут зібрано велику кількість фрагментів кераміки з глини червоного кольору, з домішками кварцу, слюди (І. Ярмошик). Нижче за течією Крошенки виявлено поселення й давньоруського часу, що розташоване на південний схід від городища на Соколовій Горі. (Кераміка виготовлена на гончарному колі, з гарним випалюванням. В основному це фрагменти широкогорлих горщиків з лінійним орнаментом на плічках). Це поселення існувало одночасно з городищем на Соколовій Горі і датується XI-XIII ст. Отже, Житомирський могильник був пов'язаний із декількома поселеннями на берегах двох річок, одна із яких – Крошенка. На думку українського філолога П. Білоуса, назва Крошня пов'язана з слов'янською міфологією – богом Хорсом [1, с. 375]. Відтак місцеві жителі своїм верховним божеством мали цього бога, як переконаний дослідник. Але краєзнавець Г. Мокрицький вважає, що назва походить від професії цих людей, від «назви виробництва, яке діяло у цій місцевості з давніх часів. Йдеться про видобуток і крошіння каменю [1, с. 374]». Проте в інших місцевостях теж є каміння, але відсутня така назва. Якщо брати до уваги

Змієві вали, то їх рештки є, звичайно, в Житомирській області, навіть неподалік від сучасного Житомира. Але камінних споруд не виявлено, коли мова йде про культуру древлян. Отже, достовірних писемних джерел про походження таких назв немає. Проте зазначені версії відносять дані назви до слов'янської людності, бо назва вважається суто слов'янською. Це древляни із своєрідним світобаченням, і маємо своєрідний «образ, зафіксований у назві селища, місцевості» [3, с. 37]. На нашу думку, такі назви фіксують поселення тих, хто виготовляв великі корзини – крошні, придатні для перенесення значної кількості неважких речей (наприклад риби чи птахів). А також вони могли бути й рибалками. У Білорусії є річка Крошенка, що витікає із озера Вечельє. Ця річка – права притока Ушачі, де є багато риби. (Тут є група озер – Ушацькі озера). Але зацікавлює герб селища міського типу Ушачі, біля якого протікає білоруська Крошенка. На ньому – жінка із крошнями в одній руці та зеленою рослиною в іншій (ніби льон, котрий потребує вологих ґрунтів). Проте ще більш цікавим є її одяг (блакитний) та жовтий німб над головою, а ще дві жовті хвилясті лінії біля ніг (можливо як символ священної ріки). Відтак припускаємо, що маємо зображення давнього слов'янського божества Макоші (звичайно у варіанті християнізованої культури).

Тоді древляни (землероби, ткалі, птахолови й рибалки) із поселень Житомирщини теж могли вважати її своєю покровителькою.

1. Мокрицький Г.П. Вулиці Житомира: енциклопедія. Кн. 1 /Г.П. Мокрицький. – Житомир: Волинь, 2007. – 637 с.
2. Мокрицький Г.П. Житомир: Архітектурно-краєзнавчий ілюстрований путівник-довідник /Г.П. Мокрицький. – Житомир: Волинь, 2007. – 224 с.
3. Поліщук О.П. Міфологічні імперативи культуротворчості: таємниці Древлянської землі та їх вплив на світобачення Лесі Українки /О.П. Поліщук, А.О. Поліщук //Культуротворчість в системі сучасної гуманітаристики: матеріали І-ї Всеукр. наук.-практ. міждисциплінарної Інтернет-конф. 16 лютого 2017 р. -- К., Дніпро, Слов'янськ, 2017. -- С. 35- 38.

УДК 141.78

КУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРС МЕТАМОДЕРНУ

Студент Присяжнюк М.В.

Наук. керівник: к. філос. н., доцент Коберська Т.А.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Культурний дискурс розглядає соціальне життя людей з точки зору понять культури та мови, тобто їх ціннісної та нормативної свідомості. Розкриття змісту культурного дискурсу полягає в декодуванні та виявленні онтологічних та світоглядних засад певного комунікативного акту, будь-якого історичного, політичного, мистецького та іншого тексту.

Порівнюючи твори мистецтва кінця ХХ століття і сучасності, критики одноставно прийшли до думки, що ми не стоїмо на порозі нового світоглядного та культурного періоду – ми його вже переступили. Починаючи десь з 2009 року усі види мистецтва: кіно, музика, література, архітектура – трансформуються у щось, що вже неможливо називати постмодернізмом. А як влучно відмічає Н.Зражевська, «гра нерозпізнаними змістами культури перетворюється в небезпечну для людської особистості духовну прірву» [1, с.139]. Власне це усвідомлення спонукало до філософського аналізу зазначеної проблематики.

Результатом «вичерпаності та втоми» постмодерну стало народження нового культурного дискурсу, умовно позначеного дослідниками, як «трансмодерн» (Е. Дусоль), «альтермодерн» (Н. Бурріо), «пост-постмодерн», «метамодерн», який вводить дещо нові естетичні та художні канони з устремлінням створити принципово нове художнє та інтелектуальне середовище.

Англійський філософ Алан Кірсбі в статті «Deth of postmodernism and beyond» зазначає, що постмодернізм зникає, а те що стає на його місце – псевдо-модернізм. Пізніше переосмисливши термінологію, на сторінках своєї книги «Digimodernism», він анонсує це поняття як «цифромодернізм». Загалом термін метамодернізм введений в широкий вжиток Тімотеусом Вермюленом та Робіном ван дер Акером в праці «Notes of Metamodernism», для відображення подолання світогляду постмодернізму та заміни громіздких ідіом, що мали ідентичне значення на зразок – пост-постмодернізму.

Люк Тернер у маніфесті метамодернізму (Metamodernism Manifesto) акцентує увага на розгойдуванні між бінарними полюсами, постійною динамікою та нестабільністю. І як своєрідний напрямок, Л.Тернер пропонує шлях прагматичного романтизму [4]. Пояснення автор опублікував в статті «Metamodernism: A Brief Introduction». Метамодернізм покликаний через нову чуттєвість, відсилаючи до своїх передтеч, висловити дух сучасності. Проявляється це м'ятежністю між цинізмом і романтикою, апатією і емпатією, цитуванням і спробами створити щось абсолютно нове. Сучасна дослідниця Т.Істоміна відмічає,

«чим більше нам пропагують жорстокість, тупість, нищість, тим більше ми тягнемось до чуттєвості та ширості» [2].

В.Мартинов наголошує, що ми втягуємось у ситуацію, коли іронія та дистанція розчинюються у всьому й породжують нудьгу. І вже більше не цікаво як дещо деконструюється та розвалюється, набагато цікавіше, що залишається коли все розвалилось, як зароджується і відроджується порядок, істина, відповідальність за реалізацію свого проекту [3]. Водночас, метамодерн – час повернення того факту, що зрозуміти чужу думку простіше, аніж сформувати особистий топос і впевнено заявити про його інтереси мовою філософії.

Покоління метамодернізму знаходиться між сумнівами постмодернізму і модерніською жагою почуття, сенсу, напрямку. І тому, любов – це не обов'язково те, над чим потрібно іронізувати, надія – це не те, чому не можна довіряти, зазначає Тімотеус Вермюлен. Приставка «мета», каже автор – це схоже на коливання і обертання в майбутнє, минуле, нинішнє, тут, там чи де небуть ще, з та між ідеалами. Отже, «мета» передбачає, що людина може вірити в одне сьогодні та в протилежне завтра або ж в протилежне одночасно. Метамодернізм замінює межі теперішнього на контури безмежного майбутнього. Насправді – це і є доля метамодер-Нової людини: слідувати за постійно відступаючими горизонтами [5].

Метамодернізм це – подолання постмодерністської іронії та сарказму через архаїку, пошук нової серйозності; стирання меж між трансцендентним та іманентним, відсилання до метафізики чи зміненого стану свідомості; розширення особистих меж; нескінченна складність, ускладненість; мережева структура оповідання; вільне плавання в часі; неоромантичні установки, тобто установки на досконалість самотнього героя, на відхід від натовпу, на певну контрадікцію з нею. Як зазначає сучасний філософ М. Епштейн, як метафізика є філософським вченням про надчуттєві принципи буття, те що «понад» фізикою, свідчить про перехід у нову якість, так і метамодерн може вийти за рамки фізичного досвіду в поле трансцендентного, постаючи, таким чином, певною новою релігією свободи та особистого духовного пошуку.

Сучасний філософ О.Митрошенков основними складовими пост-постмодернізму визначає – віртуалістику (з її специфічною ознакою – інтерактивністю), технообрази, глокалізацію і транссентименталізм. Тенденціями нової стильової хвилі постає аутентичність, деяка радикальна відкритість, новий гуманізм, новий утопізм, поєднання інтересу до минулого з відкритістю в майбутнє, «м'які» естетичні цінності,

устремління до трансцендентного, відхід від норми та стандартизованої моралі до моралі творчої. Викристалізовується нова естетика, пропагуючи жити у стилі «бути», а не «мати», виступаючи за шлях «одинаків». Також це повернення до ліризму, високих образів, звернення до патріотизму, при цьому ніякої іронії, як це було в постмодернізмі не спостерігається.

Отже, у філософсько-естетичному вимірі характерними рисами культурного дискурсу метамодернізму є: звернення до філософських категорій віртуальної реальності та гіперреальності, намагання перейти на якісно новий рівень подачі художньої інформації; заперечення іронії та сарказму постмодерну, прагнення зробити мистецтво та його образи певною мірою справжніми та щирими.

1. Зражевська Н.І. Масова комунікація і культура: Лекції. – Черкаси, 2006. – 195с.
2. Истомина Т. Метафизика метамодерна // <http://postmodern.in.ua/?p=2072>
3. Серова М. В чём суть эпохи метамодерна (постпостмодерна) и что будет после неё? // <https://thequestion.ru/..v-chyom-sut-epokhi-metamoderna-postpostmoderna-ichtob>
4. Тернер. Л. Манифест метамодерниста // eroskosmos.org/metamodernist-manifesto/
5. Тимотеус Вермюлен, Робин ван ден Аккер: Что такое метамодернизм? // <https://dvoetochie.wordpress.com/2014/06/19/metamodernism/>

УДК 111

ГЕНДЕР І НАСИЛЛЯ

Студентки Процько Наталя,

Наук. керівниця: ст. викл. Чоп Т.О.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Гендер – сукупність соціальних норм, вимог і очікувань, а також система розподілення влади, символічної і культурної «ваги» людей відштовхуючись від визначеної їм статі. Гендер – структурна характеристика, вона звернена до рівня функціонування суспільства. Поняття гендерної ідентичності – це відчуття людиною себе чоловіком, жінкою, і чоловіком, і жінкою; кимось між цих двох термінів; кимось, хто визначає себе поза цими термінами. Гендерна ідентичність звернена до рівня індивідуального, особистого. Традиційне суспільство категоричне стосовно гендерної норми – системи прихованих та явних соціальних вимог щодо людей, які передбачають абсолютне підпорядкування наступним нормам: 1.Обов'язкова гетеросексуальність; 2. Парність: всі люди хочуть і повинні вступати у відносини; 3.Шлюбність: всі люди

бажають і повинні перебувати у шлюбі; 4. Дітність: всі люди зацікавлені в народженні дітей; 5. Цисгендерність: гендерна ідентичність людей завжди відповідає приписаній їм статі.

Традиційне суспільство відштовхується в своїй абсолютній нормі від категорій Маскулінність та Патріархат. Стосовно патріархату як панівного соціального устрою, суспільство виділяє домінуючу групу, яка має матеріальні та нематеріальні блага, можливість вибору та впливу на певні рішення, вільний доступ до ресурсів і влади за рахунок експлуатації інших груп, які знаходяться в підлеглому положенні. Основа такого суспільства - маскулінна позиція, модель поведінки, яка автоматично висувається для наслідування усім представникам чоловічої статі. Нормами такої поведінки є фізична, інтелектуальна та емоційна твердість («Чоловік має бути сильним/розумним, раціональним/логічним/не плакати/забезпечувати сім'ю» «не бути бабою»). Фемінність, в свою чергу, автоматично наділяє осіб, з приписаною їм відповідністю жіночій статі, норми слабкості, інтелектуальної некомпетентності, ірраціональності, емоційності, пасивності.

Як альтернатива агресивній гендерній нормі виробляється явище Гетеронормативності, яке активно розробляють дослідники/ці ЛГБТКАП+ (Л - лесбійки; Г - геї; Б - бісексуали/кі; Т - трансгендерні люди; К - квір/шукаючі; А - асексуали/кі; П - пансексуальні люди; + - та ін.) об'єднання, зважаючи на дискримінацію стосовно непривілейованих груп (трансгендерні люди, асексуали, бісексуали).

Проблема насилля стосовно гендеру, як правило, вивчає питання агресивної, принизливої поведінки чоловіка проти жінки. Проте менш популяризованою є тема насилля щодо представників ЛГТБКА.

Термін гомофобія був введений у вжиток журналістом Мартіном Веінгбергом у 1972 р. Проблема гомофобності навіть в демократичних суспільствах настільки велика, що статистика відзначає: 77% представників ЛГТБКА спільноти зазнають вербального переслідування, а 29% стикались з погрозами та стали жертвами фізичної розправи.

З точки зору психології, проблемою є не явище гомосексуальності, а ставлення до нього. Стереотипами стосовно його несприйняття є пряма асоціація з СНІДом, наркотиками та педофілією, хоча офіційна статистика говорить про зворотні речі. Так, 80 % чоловіків-насилників цікавляться саме дівчатками, а переважна більшість лесбійок ніколи не мала інтимних стосунків з неповнолітніми дівчатками.

Досліджуючи прояви гомофобії, психологи дійшли цікавих висновків:

1) Переважне поширення гомофобії серед чоловіків пояснюється загальноприйнятим сприйняттям маскуліної частини людства як доміантної, лідируючої, а фемінної як підпорядкованої, звідси підсвідомий страх втратити свою чоловічість, вплив, контроль. 2) Агресія щодо оцінки гомосексуальності може свідчити про латентну гомосексуальність людини. 3) Чим освіченіше суспільство, тим менше гомофобних стереотипів та міфів. 4) Найагресивніша гомофобія у тих, хто мав власний негативний досвід сексуальних стосунків.

Неприродність гомосексуальних стосунків актуальна лише в позиції традиційного суспільства, яке керується принципами гендеру, як соціально призначеної норми. Вона являється не більшим порушенням норми, ніж ліворукість. Натомість, науково доведено два загальновідомі факти: 1) гомосексуали такими створені; 2) вони в цьому не винні; 3) природа гомосексуальності не залежить від їх носіїв та не підлягає лікуванню.

Сюзен Фарр, очільниця ЛГТБКА-руху, працюючи над проблемою гендерного насилля, так сформувала найголовніші тези, які мають надихати та мотивувати суспільство на увагу до цієї проблеми: – Дітей не будуть називати слабкими чи агресивними, вони просто будуть тим, ким вони є, і матимуть змогу робити те, що хочуть. – Люди зможуть любити того, кого хочуть, незалежно від статі, проблема буде тільки в тому, чи хороша він/вона людина, чи любляча. – Постане змога поглиблення ніжних стосунків між жінками і чоловіками, жінками і жінками, чоловіками і чоловіками, і вони не будуть сконцентровані навколо сексу, люди не боятимуться образ через те, що вони виявляють ніжні почуття до актуальних чи потенційних друга/подруги. – Якщо виникне змога для вияву ніжних почуттів, усі ми не почуватимемося більше в ізоляції, особливо ті, хто зазвичай рідко відчуває на собі такі вияви, наприклад, неодружені літні люди.

– Жінки зможуть виконувати будь-яку роботу за власним вибором, не боячись ярлика чоловікоподібності. – Якщо чоловікам не доведеться більше доводити і стверджувати свою мужність, насильства стане менше. Їхнє бажання домінувати і керувати не буде поширюватися з особистого рівня на рівень внутрішньої та зовнішньої політики і використання усе досконаліших та могутніших озброєнь для контролю над іншими країнами. – Люди зможуть носити будь-який одяг за власним вибором, і головним критерієм його буде зручність, а на вияв жіночності чи мужності.

У повсякденному житті не буде поділу ролей за статевою ознакою.

Студентка Пугаченко В.Д.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Петрушкевич М.С.

Національний університет «Острозька академія», м. Острог

Роль релігії завжди була великою у житті людини. Втім, ступінь її впливу на суспільні процеси і конкретних людей відрізнявся залежно від конкретних історичних епох. Якщо згадати минулі роки і ті процеси, які тоді розгорталися, можна з упевненістю говорити про те, що вплив релігії був більшим, ніж сьогодні, і особливо це стосується християнства. Але сучасна ситуація з вірою, релігією і церквою відрізняється. Це пов'язано із тим, що моральність людей зросла, та стала прагматичнішою. Відповідно, відпала необхідність керувати людьми за допомогою церкви, сьогодні церква більшою мірою є місцем, де люди знаходять своє заспокоєння.

Отже, віра завжди була і залишається найважливішою властивістю людської свідомості, найважливішим способом і мірилом його духовного життя.

Парадигма постмодерну стала певною формою самоусвідомлення цивілізації заходу другої половини ХХ століття. Безумовно, релігія також не змогла оминати її впливу, і виявилось найперше це в неорелігіях. Лідери нових об'єднань та течій вміло почали висвітлювати проблеми "тріховного" світу, пропагувати себе як істинних спасителів моралі та мудрості. Ці релігії прирікали на спасіння кожному людину, обіцяли внутрішнє вдосконалення, і подолання безвиході. Отже, переживання особистості та власне вона сама, стали центром релігійного життя, посилювався й прагматизм віри. З'явилась зовсім інша форма прояву ідентичності сучасної віруючої людини. [7, с. 28] Відтепер, важливим стає не те, що має істину, а те що подобається. В добу постмодерну, прояви новітніх релігій, відіграють значну роль, адже у їх вченнях, звертається увага найперше — на потреби та бажання людини. Для прикладу можемо навести вчення синтетичних неорелігій, і їх діяльність в цілому.

Неорелігії практично руйнують традиційні засади світових релігій, вводять нові поняття істин, поєднують окремі релігійні традиції, і тим самим прагнуть подолати міжлюдське ворогування у світі. До того ж, вони трансформують людську свідомість, внаслідок чого релігійність стає міжкультурною, множинною та прагматичною. Взагалі, розвиток нового усвідомлення релігії будується на таких принципах постмодерну як:

плюралістичність, вибірковість, структурність, невпевненість, залежність від технічних процесів і т.д. Власне, сам успіх парадигми неорелігій можна пояснити їх взаємодією із сучасними соціокультурними процесами, наприклад масовою культурою, секуляризацією, глобалізацією та науково-технічним прогресом. [1, с. 32] Усі вчення новітніх релігій об'єднує загальна ідея антропоцентризму. Отже, сама епоха постмодерну, постає важливим чинником функціонування усіх неорелігій, оскільки слугує каталізатором переосмислення елементів вчення, спонукає до адаптації, а також, підтримує трансформації в сферах економіки, політики та інших проблемах сучасності. Однією з основних рис впливу процесів постмодерну на неорелігії є — незмінна модернізація, узагальнення та поєднання самого віровчення з культовою практикою. Крім того підкреслюємо, що відбувається процес трансформації у вищу віру, яка є універсальною за формою та змістом.

Функціонуючи, новітні релігії закликають традиційних віруючих поглянути на глобальні об'єднуючі процеси та розвинені комунікації. Зокрема, на сьогодні їх діяльність можна охарактеризувати такими рисами:

1) Активне залучення міжнародних контактів. Це дозволяє новим течіям розвиватись. Як наслідок, можемо бачити зростання створення міжнаціональних релігійних організацій.

2) Збільшення використання релігійними організаціями ЗМІ та відповідним технологіям для поширення їх основних положень та структури загалом.

3) Синтез нових релігійних течій.

4) Поєднання окремих елементів різних релігійних рухів. Важливим є те, що ритуали та доктрини поєднанні штучним способом, проте зазвичай доцільною інформацією. [2, с. 94]

Варто також згадати, що вчення неорелігій характеризуються такими особливостями, як визнання релігії та соціуму. Вони зорієнтовані на те, що об'єднує всі релігії — віру у надприродне. Тим самим, новітні течії намагаються показати свою незалежність від традиційності.

Наступну особливість можна пояснити тим, що неорелігії не пропагують вічність в контексті сакрального життя, а закликають самому творити своє життя у реальності. Головною метою тут є — створення раю на Землі. Але так, як перепорою в цьому є війни, наркоманія, расизм, бідність і т.д., виходом стає — об'єднання людей, так зване “оновлення”. В умовах цих перетворень, помітними стають також суттєві зміни й в усвідомленні самої доби постмодерну, її реальності та ідеї Бога загалом.

Таким чином, антропоморфні уявлення про істоту замінюються духовними, та з'являється концепція про зв'язок Бога з усіма процесами на землі. Тому, якщо традиційні релігії наголошують на трансцендентності Бога та його всемогутність, то новітні рухи підкреслюють його іманентність, так звану можливість взаємодії з людиною та динамічність. Також, певним чином відбувається певна десакралізація священного письма: відтепер вони постають культурно-історичними пам'ятками, а не вмістом божественної істини.

Щодо емпіричних ознак перетворень, варто виокремити: суперечливий стан релігійної свідомості, що проявляється в поєднанні різних віровчень; втрата чіткого орієнтира стосовно мети власного духовного розвитку; циклічність віровчень і відповідно, самих організацій. [3, с. 88] Для сучасної віруючої людини, релігія дещо втратила роль морального імперативу: зараз моральні норми постають не як обов'язкові, а як об'єкт бажання чи не бажання. [4, с. 19] У нових синтетичних релігіях відкидається «вроджений» гріх та поширюється думка, що люди самі повинні нести відповідальність за скоєне. Основною проблемою залишається незнання, саме це й намагаються усунути новітні релігії. Метою їх віри є — задоволення людських потреб. І тут, на допомогу приходять риторика і масовий маркетинг, які пропонують послуги на будь-який смак. Отже, головним відтепер є — психологічне здоров'я. [5, с. 199] Варто також підкреслити, що на сьогоднішній день у релігійному житті неорухів помітна активна соціалізація, наприклад через благодійницьку діяльність, просвітництво, поширення у ЗМІ і т.д. [6, с. 85]

Отже, підсумовуючи все вищесказане, можемо зробити висновок, що епоха постмодерну та розвиток комунікаційної системи сприяють активній зміні конфесійної ситуації світу, зокрема і неорелігійного його елементу. Власне ситуація поступово трансформується в сторону конкуренції нових релігійних організацій за інтересами, що намагаються побудувати все кращі способи для задоволення потреб кожної віруючої людини.

Загалом, неорелігії — це безумовно, один із феноменів духовної культури. Якщо вони існують, мають прихильників та розвиток, значить попит на них є. Особливі новими поглядами на світ, толерантним ставленням до прибічників інших традицій та власною демократичністю — вони відіграють значну роль у розвитку світу та суспільства.

1. Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа // И.П. Ильин. – М.: «Интрада», 1998. – 225 с.

2. Балагушкин Е.Г. Новые религии как социокультурный и идеологический феномен // Е.Г. Балагушкин. – СПб.: «Общественные науки и современность», 1996. – № 5. – с. 90-100.
3. Ваторопин А.С. Религиозный модернизм и постмодернизм // А.С. Ваторопин. – М.: «СОЦИС», 2001. – № 1. – с. 84-92.
4. Колодний А.М. Християнство доби постмодерну: [Колективна монографія] // А.М. Колодний. – К.: «Знання», 2005. – 310 с.
5. Вэйз Дж.Э. Времена постмодерна // Дж.Э. Вэйз. – М.: Фонд “Лютеранское наследие”, 2002. – 240 с.
6. Филипович Л.О. Поширення нових релігійних течій в Україні: примха часу чи закономірність // Л.О. Филипович. – К.: НАНУ, 1998. – № 5-6. – с. 84-95.
7. Филипович Л.О. Глобалізаційні виклики християнській духовності на межі тисячоліть // Л.О. Филипович. – К.: НАНУ, 2005. – с. 28-37.

УДК 140.8:17.03

ФІЛОСОФІЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ГАНСА ЙОНАСА

Студентка Ракоміна Т.М.

Наук. керівник канд. філос. наук, доц. Коротіч Г.В.

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

Із початку появи на планеті Земля людини до природного розвитку додався ще розвиток суспільний. Людина розпочала шлях підкорення природи з метою використання її можливостей у своєму житті. Якщо у давнину вплив людської діяльності на навколишнє середовище був таким, що природа могла відновлювати свій стан та існувати відносно незалежно, то із початком науково-технічної революції природні зміни стали катастрофічними та незворотними. На жаль, коеволюційного типу взаємодії людини та природи ще й досі не досягнуто. Виникає питання: чому? Насамперед, як це не дивно (бо про загострення глобальних проблем не тільки багато говорять на різних форумах, але й воно є дуже відчутним у будь-якій точці планети), ще й досі немає адекватного усвідомлення людством катастрофічного стану навколишнього середовища, а якщо навіть це усвідомлення потроху починає вже формуватися (зусиллями екологів, філософів та ін.), все одно відчувається брак відповідальності. Відповідальності за життя своє та природи, за наслідки власної діяльності. Ось чому, на нашу думку, роботи видатного сучасного німецько-американського філософа Ганса Йонаса, присвячені

темі відповідальності та пошукам нових імперативів людського життя, є необхідними для вивчення та практичної реалізації.

Ганс Йонас слушно зауважує, що вся традиційна етика була антропоцентричною [1, с. 17]. Значення етичної сфери обмежувалося безпосереднім спілкуванням людини з людиною, її ставленням до самої себе. У минулому використання людиною сил природи та її ресурсів носило переважно стихійний характер: вона забирала в природи стільки, скільки дозволяли її власні продуктивні сили. Але науково-технічна революція відкрила людині нову проблему – проблему обмеженості природних ресурсів, обмеженості допустимого впливу суспільства на природу, переосмислення характеру цього впливу. Постає проблема не тільки збереження природних ресурсів, а й їхнього відтворення. Стало ясно, що вплив людини на природу має відбуватися не всупереч її законам, а на основі їхнього пізнання. Тому, справедливо вважає Ганс Йонас, традиційна етика втратила актуальність і виникла нагальна потреба у створенні нової концепції етики, підґрунтям якої буде принцип відповідальності. Тобто, відповідальність стає центральним поняттям сучасної філософії та етики.

Осмислюючи по-новому поняття «відповідальність», Ганс Йонас підкреслює, що не тільки людина є самоцінною істотою, природа також має самостійну цінність, і це треба узгодити. Вже недостатньо усвідомлення відповідальності за наслідки дій, що вже відбулися, та за сучасні дії. Необхідно усвідомлення відповідальності, а, точніше, самовідповідальності, орієнтованої на майбутнє.

Людина – боржник природи. Чим тут можна зарадити? Усвідомленням того, що глобальні кризи (особливо, екологічна) спрямовують людину на шлях пошуків розумної гармонізації взаємодій у системі «техніка – людина – біосфера». Людина, перетворюючи все більшу частину природи у своє середовище, збільшує свої межі свободи по відношенню до природи, а це мало б загострювати почуття відповідальності за власні дії. Тут знаходить своє конкретне втілення філософський принцип: чим повніше свобода, тим вище відповідальність. Як зауважує вчений, можливості людини є її долею, яка що далі, то більше перетворюється на долю універсуму.

У пошуках етики для технологічної цивілізації Ганс Йонас переосмислює Категоричний Імператив Іммануїла Канта з огляду на сучасні реалії. Він пропонує різні його варіанти, наприклад, такий: чини так, щоб наслідки твоєї діяльності узгоджувалися із продовженням автентичного людського життя на землі [1, с. 27]. Ми можемо ризикувати

власним життям, однак не маємо права ризикувати життям людства. Відповідальність набуває загальнолюдського значення. Це відповідальність, перш за все, не тільки за власні вчинки та їхні наслідки, а ще за той предмет, який висунув вимоги до моїх дій (наприклад, за іншу людину, за країну, за природу, за майбутнє людства). Людська могутність вимагає свідомого самоконтролю над нею та усвідомлення самостійної цінності життя як такого.

1. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації : пер. з нім. / Г. Йонас. – Київ : Лібра, 2001. – 400 с.

УДК 291.3

НАНОТЕХНОЛОГІЇ ТА СУЧАСНА ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Студент Романович А.А.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Мельничук М.С.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Нанотехнології на сьогодні розвиваються дуже швидко і перспективно. Нанотехнологія, за прогнозами вчених, повинна змінити світ на кращий і на сьогодні стала найдинамічнішою дисципліною науки і технології. Чи є нанотехнологія загрозливою для довкілля і здоров'я людини, оскільки усвідомлення ризику є основним у нових розробленнях. Усі зміни, що породжені інноваціями у системі суспільних відносин та зумовлений ними резонанс у всіх сферах суспільного життя, вимагають нагального їх теоретичного осмислення.

Про зміст та структуру нанотехнологічних процесів є досить багато праць. Так: Ернст Капп, який написав «Засади філософії техніки», Петро Климентович Енгельмейер, написав роботи «Загальні питання техніки» і "«Філософія техніки»", Фридрих Дессауер написав роботу «Суперечка про техніку» Льюїс Мамфорд «Техніка та цивілізація» та інші – спочатку досліджували інновації в техніці та технологіях, а далі і в інших сферах людської діяльності

Якщо проаналізувати досягнення в галузі нанотехнологій за останній час, то це створення надлегких і надміцних матеріалів, це мініатюрні запам'ятовуючі пристрої з величезним обсягом пам'яті, рання діагностика ракових захворювань, надчутливі сенсори та інше. [3]

Очевидно, що нанотехнології, за прогнозами вчених, дадуть фантастичні результати, але варто не забувати, що вони тісно пов'язані з проблемами навколишнього середовища та енергетикою. Це має позитивні і негативні наслідки. Позитивним є те, що використання нанотехнологій дасть змогу ліквідувати низку екологічних проблем сучасності. Але, на жаль, сама нанотехнологія не є такою екологічно безпечною, про що свідчить багато й аналізів технологічних процесів. [3]

У зв'язку з цим з'являється екологічна проблема. Екологічна проблема це глобальна проблема, що має подвійний соціоприродний характер, вона одночасно і природна, і соціальна. При цьому останнє відіграє вирішальну роль, оскільки соціальні умови розвитку екологічного буття підтверджують серйозність екологічної проблеми, її небезпеки для подальшого розвитку людства. Стає все очевиднішим, що досягнень природничих і технічних наук для аналізу екологічної проблеми недостатньо. Потрібний комплексний підхід, поглиблення і розширення інтеграції знань і соціальної практики, взаємне збагачення різних підходів до вирішення цієї проблеми.[2]

Крім екології, в нанотехнології криється небезпека і для інтелекту людини. Квантові, молекулярні чи біологічні комп'ютери можуть дати штучний інтелект здатним до самовідтворюваності. Між людиною і комп'ютером утвориться тоненька стінка.

Необхідно знати, що нанотехнології - це робота на молекулярному чи атомарному рівнях, яка пов'язана зі самозбиральними процесами. Наприклад, деякі організації можуть створювати віруси, практично з нічого.

Наука, будучи органічним компонентом культури та економіки суспільства, соціальним інститутом, що має власну структуру і певні функції, які склалися протягом століть, усе більш актуалізується у суспільному бутті. З розвитком науки пов'язане зростання свободи самої суспільної людини. У той же час, технічний прогрес, без його гуманізації, може принести як окремії людині, так і всьому людству багато горя і проблем. Особливо актуально проявляється проблема гуманізації науково-технічного прогресу на нинішньому етапі його розвитку – на етапі нанотехнологічної революції.[1] Тому, завдання гуманізації підготовки наукових і, насамперед, технічних, інженерних кадрів, перш за все, їх моральне виховання, особливо на сучасному етапі, бо моралістична людина – це особистість, здатна творити тільки в ім'я Добра.[1]

З аналізу проблеми, пов'язаної з розвитком нанотехнологій, можна зробити висновок, що люди повинні бути обізнані з нанотехнологіями і

тими проблемами, які до них належать. Якщо знати джерело проблеми, то завжди можна знайти протидію. Це проблема з'являється в ракурсі міждисциплінарних інтересів і вимагає зусиль вчених багатьох галузей. Головна задача сучасних наукових пошуків це високогуманістична спрямованість в ім'я життя. Інноваційні процеси зумовлюють формування нового типу суспільства – інформаційного, яке базується на знаннях, інформації та інноваціях. Стрижневою тенденцією тут є процес становлення як національного, так і глобального інформаційного суспільства

Необхідно пам'ятати, що людина є центром, навколо якого вишиковується система глобальних проблем, у тому числі екологічна проблема. У діяльність людини з перетворення природи включається те, що в недалекому минулому сприймалося як зовнішня природа. Особлива якість людини – її розумність і моральність. Проблема екологічного виклику безпосередньо пов'язана з розумною здатністю людини виробити науково-обґрунтовану глобальну, регіональну і національну стратегію, що дозволяє успішно подолати нинішню небезпечну екологічну ситуацію

1. Лукьянец В.С. Нанотехнологическая революция: глобальное обновление антропосферы // Totallogy-XXI (тринадцятий випуск). Постнекласичні дослідження.– К.: ЦГО НАНУ України.– 2005
2. Марков Ю.Г., Соціальна [екологія](#). Взаємодії суспільства і природи: 2- вид. - К.: Сиб. Унів. Вид-во, 2004
3. Негодаев И.А. Нанотехнология сквозь призму философии. IV Российский философский конгресс "Философия и будущее цивилизации", /т.3.- М.:«Современные тетради», 2005, с.363-364./

УДК 111.11: 17.023.36

БУТТЯ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ТЕХНІЧНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Студентка ОА-21 Самедова Л.Р.

Наук. керівник: професор, доктор філос. наук Залужна А. Є.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Починаючи з технічної революції, що відбувалася в епоху Нового часу, перед людським суспільством постало відповідальне історичне завдання - зберегти свою «людяність» в умовах технічної цивілізації, що набувала обертів із кожним десятиріччям, а наприкінці ХХ сторіччя – із

кожним наступним роком. Це завдання, на жаль, не вирішене й дотепер, не віднайдено універсальної панацеї для протидії технократизації навколишньої дійсності. Окреслена наукова проблема турбує вже не одне покоління вчених і стає все більш актуальною, навіть можна сказати більше, – потребує негайного вирішення. Для подолання відчуженості, що посилюється через надмірну технократизацію світу, людина має «освоїти» техніку в психологічному й соціальному аспектах шляхом надання об'єктам технічного середовища символічного значення. Це, на нашу думку, один із найефективніших та безболісних способів примирення людства і техніки.

Проблему техніки в бутті людини розглядали: М.Гайдеггер, Е. Дюркгейм, Е. Тоффлер М.Бердяєв, Х.Ортега - і - Гасет, В. Барретт, В. Ростоу, Р. Дарендорф, Е. Капп, Дж. Гелбрейт, А. Бергсон, Г. Маркузе, К. Ясперс.

Техніка, безсумнівно, збагачує людське існування, вона є засобом, за допомогою якого людина пристосовує середовище до себе, економить свої зусилля, змінює обставини, полегшує життя. Основний сенс техніки – звільнення людини від влади природи та зведення її існування до більш комфортного та зручного. «Її призначення – звільнити людину як тварину істота від підпорядкування природі з її бідами, погрозами і кайданами» [7, с. 123].

Проте, науково-технічний прогрес кардинально змінив характер сучасного суспільства, (іменованого як «технічна цивілізація») вкрай загострив екзистенційну ситуацію людини, сенсу її життєдіяльності в нових соціальних умовах. «Техніка, – як писав М. Бердяєв – остання любов людини, і вона готова змінити свій спосіб життя під впливом предмета своєї любові. Техніка примножує життєві блага». Але водночас техніка, на думку філософа, «чужа і ворожа культурі і людині» з її невинним розвитком «весь світ вступає в катастрофічний період свого розвитку» [2, с. 147].

У своїй праці «Людина і машина» М. Бердяєв розглядав характерний парадокс: без техніки неможлива культура, з нею пов'язана сама поява культури, але остаточна перемога техніки в культурі, вступ людства в технічну еру веде культуру до знищення. Вчений виділив у культурі два етапи: технічний і природно-органічний. Остаточна перемога першого над другим означає переродження культури у щось інше, відмінне від культури [2, с.149].

Досконалість техніки є причиною погіршення природної основи буття людини, змін і деформацій у традиційних уявленнях про моральні й

соціальні цінності. Під сумнів ставиться самоцінність людської долі. Водночас виявляються порушення міри людського відношення до природи. Розвиток технічної цивілізації призводить до краху людського у людині, згубних перспектив втрати людської ідентичності. Втім, І.Ф. Ігнат'єва зазначає про небезпеку техніки для людини: «Небезпека полягає не тільки в самій техніці, але і в нашому розумінні її. Рішення сьогоднішніх проблем на планеті пов'язане з гуманізацією відносин людини і техніки, а це, в свою чергу, вимагає усвідомлення людиною самої себе як людини, а не як бездумної машини. Ворожим духом є насамперед інший дух: філософському гуманізованому представленню про людину протистоїть ворожа технізована картина її буття, яке неспівмірно розширює сферу свого впливу» [3, с. 28].

В умовах технічної цивілізації прогресує процес втрати духовності, що пов'язано з руйнуванням християнських цінностей [4]. Отже, людство стає силою, що руйнує культуру, духовність, людське в людині.

М.Бердяєв вважав, що негативна роль техніки проявляється тоді, коли засоби (техніка) замінюють цілі життя. Техніка робить з людини знаряддя виробництва речей, «речі стають вище за людину». Відтак, філософ, аналізуючи проблему техніки як проблему людського існування, стверджує «Техніка хоче оволодіти духом і раціоналізувати його, перетворити в автомат, в раба. Це і є титанічна боротьба людини і технізованої нею природи» [2,150].

Техніка і інформаційні технології дегуманізують людину, позбавляють її почуття індивідуалізації і, навпаки, культивують прагматизм, утилітаризм, космополітизм. а тому в них захована небезпека «страшної поразки душевного життя людини, і насамперед, емоційного» [2, с.153].

У цьому контексті, один з основоположників екзистенціалізму в США В. Барретт вважає, що від людини залишився якийсь жалюгідний фрагмент, який не може представляти цільну особистість. Особистість зруйнувалася. Людина втратила свою самотність. Вона ні в основній, ні в другорядній сферах свого життя не приймає самостійних рішень. [1]. «Машинізація суспільства і як наслідок — механістичність уявлень про світ/людину вели до спрощення сприйняття реальності, її подальшої стерилізації, омертвіння і навіть своєрідної соціальної некрофілії...» [6, с. 74–75].

Проблема полягає в тому, що моральні засади як визначальні імперативи життєдіяльності в умовах технічної цивілізації перестають бути такими. У зв'язку з цим В. Князев справедливо застерігає: «Йдеться

про можливість заміщення контактів людини з реальним світом та іншими людьми роботою з інформацією, творчістю інформаційних моделей, буттям лише в світі знань і можливих інформаційно-модельованих світів. Це може призвести до самозамикання людини у створюваному нею світі... виникнення в суспільній формі руху матерії своєрідних «чорних дірок», непроникних, замкнутих культурних світів, а в кінцевому підсумку – до стану масової соціальної шизофренії» [5, с. 5]. І в цьому випадку «спрацьовує» механізм технократизму – засіб досягнення мети стає домінуючим, набуваючи ознак мети діяльності.

В умовах технічної цивілізації людина змушена пристосовуватися до невблаганних законів функціонування технічних систем. Досягнення техніки, особливо сучасної, вимагають неминучої розплати заних: за стрімке підвищення продуктивності праці – безробіттям; за житловий комфорт – роз'єднаністю людей; за досягнуту мобільність – шумовим навантаженням, незатишністю міст і загубленою природою.

Суспільству варто зрозуміти, що джерелом справжньої людяності служать не машини, комп'ютери, аудіо-, відеотехніка, а сердечні і теплі міжлюдські стосунки, засновані на доброті, дружелюбності, любові, милосерді. У технізованому суспільстві світ людини «закривається», вона все більше стає відстороненою, «закритою», відчуженою. Безпосереднє живе спілкування замінюється технічними і електронними засобами комунікацій.

Для того, щоб гуманізувати сучасну людину, пробудити у неї високі почуття краси, любові, чуйності необхідні теплі і відкриті міжлюдські взаємини, а також вплив справжньої літератури і мистецтва, музики, здатних, схвилювати, розчулити, викликати душевні потрясіння.

1. Баррет У. Ірраціональна людина: огляд екзистенційної філософії (1958): *Irrational Man: A Study in Existential Philosophy* [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://en.wikipedia.org/wiki/Irrational_Man:_A_Study_in_Existential_philosophy.

2. Бердяев М.О. Людина і машина. / М.О. Бердяев // Питання філософії. – 1989. – № 2. – С. 147-162.

3. Ігнат'єва І.Ф. / І.Ф. Ігнат'єва. – Антропологія техніки. – 1992. – 130 с. 36.

4. Залужна А.Є. Життєвий світ людини як смисловий універсум культури: морально-естетичні виміри : автореф. дис. ...д. філос. наук / А. Є. Залужна ; Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2012. – 32 с.

5. Князев В. Человек и технология (социально-философский аспект). / В. Князев. – К.: Лыбидь, 1990.

6. Неклесса А. И. Будущее и грядущее : кризис современного мира / А. И. Неклесса // Полис. – 2012. – № 2. – С. 70–84.
7. Ясперс, К. Сучасна техніка / К. Ясперс // Нова технократична хвиля на Заході. – М., 1986. – С. 119-125

УДК 111.11: 17.023.36

ІММОРАЛІСТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДІВ Ф. НІЦШЕ

Студентка ОА-21 Ситнікова А.О.
Наук. керівник: професор, доктор філос. наук Залужна А. Є.
*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Філософія життя є одним із основних напрямків неklasичної філософії. Вона започатковує той напрямок, що концентрує свою увагу на проблемі людського існування, проблемі особистості. Звичайно, людина завжди була в центрі уваги філософії. Адже питання універсального граничного характеру, які ставить і намагається вирішити філософія, мають сенс не самі по собі, а по відношенню до людини та її буття. Саме тому, філософські міркування відношення людина - світ покладають як вихідну ланку своїх мислительних побудов.

Філософія життя виникає в другій половині XIX століття. Біля її витоків стоять Фрідріх Ніцше, Вільгельм Дільтей і Освальд Шпенглер. Але, коли ми говоримо про філософію життя, ми маємо на увазі насамперед Ф. Ніцше. Саме з ім'ям Ніцше пов'язується і захоплене її сприйняття, з одного боку, і обурена критика, з іншого. З ім'ям Ніцше і його ідеями пов'язане те табу, що було накладене на філософію життя в радянський час. А тому про них, у кращому випадку, не прийнято було говорити.

Імморалізмом тлумачиться в сенсі життєво-філософської позиції, що претендує на вихід за усталені рамки існуючих моральних понять та цінностей. Втім, імморалізм не варто ототожнювати з аморалізмом – життєвою позицією, яка навмисно заперечує моральні норми і цінності.

Так, протест проти етики закону і його абстрактного ідеалу обов'язку, з одного боку, та критикою християнської моралі співстраждання, з другого, проходить стрижневою лінією крізь усю творчість Ніцше. Натомість, філософ на місце законницького моралізму впадає в крайність нового моралізму, а саме імморалізму надлюдини. Ідеал

сильної людини, що стає “по той бік добра і зла” найбільш виразно представлено в книзі “Так говорив Заратустра” як моральний кодекс життя, доведений через Заратустру людям. Ніцше як носій нової моралі помітив вразливе місце будь-якої морально-етичної доктрини, згідно з якою добрі в добрі стають злими і жорстокими саме в ім’я добра, а відтак, розробив етику любові до дальнього, яку протиставив етиці “любові до ближнього”. Ф.Ніцше протиставляє силу життя культурним нормам й цінностям, вважаючи, що саме людська слабкість і незахищеність спричинною виникнення культури як системи штучних засобів виживання. Мораль – це засіб боротьби слабких проти сильних. Життя не підлягає моральним оцінкам, бо воно є лише таким, яким воно може бути.

Ніцше вимагає “переоцінки усіх цінностей”, він закликає панівні класи відмовитись від ліберальних переконань, демократичних традицій, моральних норм, релігійних вірувань і т.д. А вища моральна мета людської буттєвості полягає у підготовці появи на землі вищого інтелектуально-морального типу людини – надлюдини й сприяння аристократичного облаштування світу через “панування кращих”..

(Хто ж така надлюдина? Чи існувала вона раніше? Які її характерні риси? Як вона пов'язана зі своїм народом, нацією? Ніцше завжди говорить, що надлюдина повинна бути як метою і смыслом для кожної людини. У людині цінним є тільки те, що служить наближенню, ствердженню надлюдини. Але, коли мова заходить про саму надлюдину, Ніцше завжди використовує образи, красиві порівняння, афоризми, але не поняття, не дефініції. Надлюдина – “це блискавка”, “божевілля”, “білява бестія”, “творець” і т. д. Але в головному, в основному характеристика надлюдини дається Ніцше через критику сучасної людини, людини декадансу.

Надлюдина – це, насамперед, людина з високо розвиненою волею до влади, тому що воля до влади не просто характерна риса життя, саме “життя тільки окремих випадків волі до влади...”. Ніцше переконаний, що вся людська культура є результатом діяльності надлюдини, опредметнення її творчих сил, її прагнення переступити межі існуючого. Надлюдина – це та, хто стоїть по той бік добра і зла, а тому «зло, як рунівне для людини трансформується в найбільш привабливу силу [1, с.19].

Ця сторона добра і зла – це система існуючої моралі, система християнських цінностей, де, на думку Ніцше, усе поставлено з ніг на голову, де співчуття, слабкість, покірність проголошуються добром, а жорстокість, сила, незалежність – злом, де бідні, неспроможні, незнатні,

стражденні, хворі, потворні є гарними, а знатні, могутні, злі, жорстокі, глибоко упевнені в собі є поганими.

«Так казав Заратустра» займає важливе місце у творчості філософа. Головна думка твору – «Людина – це те, що треба подолати». Не розвинути, не зберегти, не примножити, не зрозуміти чи ще щось. «Я ходжу серед людей, як серед уламків майбутнього», – говорив Заратустра, адже він бачив лише майбутнє, в якому пануватиме надлюдина [4].

Концепція надлюдини запроваджена Ніцше як заперечення християнської ідейпотоїбчності: Заратустра проголошує надлюдину призначенням суспільного буття й велить своїм слухачам забути про тих, хто проповідує потойбічні надії, щоб відірвати їх від землі.

Заратустра проголошує, що християнська втеча з цього світу в інший вимагає також вигадки безсмертної душі, відмінної від тіла, яка переживе тілесну смерть. Звідси виникає зневага до свого тіла та його умертвіння, аскетизм. Надлюдина Заратустри тілесна, а її душа є лише одним із аспектів тіла. В очах Заратустри надлюдина – мета, яку повинно поставити перед собою людство. Сенс життя теперішнього покоління людей – рух у напрямку до нового покоління. Це мета, а міст на шляху до неї – людина, яку треба подолати.

Таким чином імморалізм філософії Ніцше став своєрідним способом осмислення кризового стану людського буття. Сам Ніцше бачив свою місію в тому, щоб здійснити переоцінку всіх цінностей, що стане викликом для суспільства, протестом проти релігії, загальноприйнятих соціальних та естетичних ідеалів, тобто всього того людського досвіду, сформованого віками [2].

Проте спроба людини переосмислити мораль по-новому, відкинувши вищі загальнолюдські орієнтири і цінності може перетворити людину на істоту аморальну, далеку від тієї «надлюдини», якою вона повинна стати.

1. Залужна А.Є. Життєвий світ людини як смисловий універсум культури: морально-естетичні виміри : автореф. дис. ...д. філос. наук / А. Є. Залужна ; Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2012. – 32 с.

2. Ницше Ф. К генеологии морали / Фридрих Ницше ; [пер с нем. К. А. Свасьяна] // Так говорил Заратустра. К генеологии морали. Рождение трагедии, или Эллинство и пессимизм / Фридрих Ницше. – Минск, 1997. – С. 299–451.

3. Ницше Ф. Рождение трагедии, или Эллинство и пессимизм / Фридрих Ницше ; [пер с нем. Г. А. Рачинского] // Так говорил Заратустра. К генеологии морали. Рождение трагедии, или Эллинство и пессимизм / Фридрих Ницше. – Минск, 1997. – С.453–591.

4. Ницше Ф. Так говорил Заратустра / Фридрих Ницше ; [пер с нем. Ю. М. Антоновского] // Так говорил Заратустра. К генеологии морали. Рождение трагедии, или Эллинство и пессимизм / Фридрих Ницше. – Минск, 1997. – С. 3–297.

УДК 323.1(477)

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

Студент Слаб'як Т. Б.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Коберська Т. А.

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м.Рівне*

Філософія актуалізуючи проблеми «людина – світ», «людина – нація», «нація – світ», формує і філософію національної ідеї, яка включає всі форми рефлексії над ідеєю нації, сутністю і сенсом існування українського народу, усвідомлення ним своєї «самості».

Активні маніпулятивні технології мас-медіа та відомі хижацькі політичні чинники призводять до втрати єдності країни й відповідно занепаду нашої держави. Історіософський екскурс та й нещодавні події підтверджують, що в скрутні часи в основі консолідації народу постає національна ідея. Саме цей інтерес і спонукав збагнути, що ж таке національна ідея, як проявляла себе в історичній долі України і як вона нам може допомогти сьогодні?

На сучасному рівні розвитку філософського знання загалом поняття «ідея» означає суб'єктивний образ, певну форму знань на рівні їх переходу до практичного втілення. Національна ж ідея це – філософія національного життя, його теорія й практика, особлива форма світобачення через призму національних цінностей та ідеалів. У числі інших найістотніших моментів вона включає в себе, передусім, мету існування етнічної спільності (причому на різних рівнях обґрунтування та проявів – від емоційних до науково виражених і ґрунтовно прорахованих), а також з'ясування її історичного призначення, системи ціннісних орієнтирів, стійких прагнень і уподобань (як усвідомлених, так і не рефлексорних), визначення свого місця серед інших народів, ставлення до них.

Отже, національну ідею можна охарактеризувати як відгук національного духу на стан буття того чи іншого народу. Це усвідомлення потреби вдосконалення національного буття, що закріплюється в

національній свідомості, в його вольових спрямуваннях та політичних максимах. Помічено, що національна ідея виникає тоді, коли в бутті певної людської спільноти вже склались структури, щодо надбання даним народом сталої національної самоідентифікації, а з іншого – наявні тенденції, котрі набувають негативно-руйнівного значення в процесі націогенезу. Водночас, є сили, здатні бути ґрунтом в подальшому зміцненні і розгортанні національної консолідації.

М. Бубер писав: “Ми говоримо про національну ідею, коли який-небудь народ помічає свою єдність, свій внутрішній зв'язок, свій історичний характер, свої традиції, своє становлення і розвиток, свою долю і призначення, робить її предметом своєї свідомості, мотивуванням своєї долі” [1, с.8]. Національна ідея, отже, не є чимось сталим, незмінним, раз і назавжди даним. Вона, як і будь-яке духовне утворення, має свою історію та логіку розвитку. В історіософії виділяють чотири історичні форми вияву української національної ідеї: державно-самостійницька, емоційно-поетична, культурно-просвітницька та концептуально-доктринальна [2, с.9].

Перша форма склалась на поч.17 ст. – серед.18ст. – мала військово-політичний характер і проявлялась у постійних пошуках протекторату з боку Польщі, Туреччини, Швеції та Московського царства. Проте з остаточною втратою державності та церковної автономії національне буття українського народу занепадає. Наступним рівнем постає емоційно-поетична форма, здійснюючись у фольклорі й українському національному мистецтві. Свій граничний вияв емоційно-поетична форма української ідеї знаходить у творчості Т.Шевченка, який переводить її зміст на рівень національного самоусвідомлення. Національне самопочуття українського народу, переростає в самопроєктування, у свідомий потяг до національного самоствердження. Культурно-просвітницька форма національної ідеї пов'язана з творчістю П.Куліша, М.Костомарова, М.Драгоманова, І.Франка, Л.Українки, а також із діяльністю товариств, громадських організацій і політичних партій, що діяли в Україні у II пол. 19 – поч. 20 ст.

Отже, українська національна ідея проходить шлях від напівсвідомої національно-етнічної диференціації через емоційно-художню та культурно-історичне самоусвідомлення з елементами месіанізму в етико-антропологічну площину з подальшим розгортанням у просторі творення і здійснення соціально-політичних програм. Це проявляється у ствердженні її в концептуально-доктринальній формі як системи поглядів,

провідних ідей і теорій, що визначають мету, характер та засоби втілення в життя поставлених цілей.

Е. Грейлінг описує нації, як штучні конструкції, «їх межі звертаються до крові минулих війн». Він стверджує, що «немає жодної країни на землі, що не є домівкою для більш ніж однієї, але, як правило, співіснуючої культури. Культурна спадщина – не те ж саме, що й національна» [3, с.78-79]. На думку противників націоналізму ідея потенційно репресивна, бо нібито занурює індивідуальність у рамки національного та дає елітам або політичним лідерам потенційні можливості маніпулювати чи контролювати маси. Варто відмовитися від позиції, що націоналізм є природно «загрозливою ідеологічною формацією» [4, с.565]. Насправді націоналізм потрібно розглядати не лише як патріотизм, чи «відповідь імперському виклику», і вже зовсім не як «європейський винахід» чи «ідеологічне збочення» [5, с. 326], а, виходячи із фундаментального статусу нації в суспільному бутті, як базову природну форму суспільної свідомості та світогляду будь-якої особистості, що засновується на національній ідеї.

Щодо сьогодення української національної ідеї, то варто з'ясувати, наприклад: хто є, чи стане головним носієм української ідеї, хто її пропагуватиме еліта, політичні сили, партії, громадські організації, держава, ЗМІ? Та особливо – за рахунок чого відбуватиметься консолідація – циркулярів чиновників, патріотизму громадян чи пожертви відчайдухів?

- 1.Забужко О.С. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період. – К.: Наукова думка, 1992. – 144с.
- 2.Яськів Б.І. Релігія в контексті генези української національної ідеї: дис. канд. філос. наук: 09.00.11. – К., 1996. – 183с.
3. Grayling, A.C.The Meaning of Things: Applying Philosophy to Life. London: Weidenfeld & Nicolson. 2001.
- 4.Дюрінг С. Література – двійник націоналізму? // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – 633с.
5. Касьянов Г.В. Теорії нації та націоналізму / Г.В.Касьянов. – К.: Либідь, 1999. – 352с.

«МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА І ЇЇ РОЛЬ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ»

Студентка Смола І. Р.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Поперечна Г. А.

Тернопільський національний педагогічний університет

Сучасне суспільство неоднорідне. Кожна людина – це особливий мікросвіт, зі своїми інтересами, проблемами, турботами. Але при цьому у багатьох з нас схожі інтереси і запити. Деколи, щоб їх задовольнити, необхідно об'єднатися з іншими людьми, адже разом легше досягти мети. Такий власне і є соціальний механізм утворення субкультур – об'єднань людей за інтересами, які не суперечать цінностям традиційної культури, а доповнюють її. І молодіжні субкультури (які часто ґрунтуються на захопленні різними жанрами музики, спортом, літературою та ін) - не виняток.

Мета цієї роботи: розглянути основні характеристики і аспекти молодіжних субкультур, виділити їх особливості, показати їх взаємозв'язок та вплив на формування моди, смаків і світогляд молодого покоління. Працюючи над темою, я зіткнулася з різноманіттям позицій, точок зору авторів.

У 1950 році американський соціолог Девід Райзмен у своїх дослідженнях вивів поняття субкультури як групи людей, які навмисно обирають стиль і цінності, схильності меншістю. Більш ретельний аналіз явища і поняття субкультури провів Дік Хэбдидж у своїй книзі «Субкультура: значення стилю». На його думку, субкультури приваблюють людей зі схожими смаками, яких не задовольняють загальноприйняті стандарти і цінності. Француз Мішель Мафессолі у своїх працях використовував поняття «міські племена» для позначення молодіжних субкультур. Віктор Дольник в книзі «Неслухняне дитя біосфери» використовував поняття «клуби». В СРСР для позначення членів молодіжних субкультур використовувався термін «Неформальні об'єднання молоді», звідси жаргонне слово «неформали». Для позначення субкультурного спільноти іноді використовується жаргонне слово «тусовка».

Молодіжна субкультура - система цінностей і норм поведінки, смаків, форм спілкування, відмінна від культури дорослих і характеризує життя підлітків, молоді приблизно від 10 до 20 років.

Субкультура молоді отримала помітний розвиток в 60 - 80-ті роки в силу ряду причин: подовження термінів навчання, вимушена не зайнятість працею, акселерація. Субкультура молоді, будучи одним з інститутів, фактором соціалізації школярів, відіграє неоднозначну роль і справляє неоднозначний вплив на підлітків. З одного боку, вона відчужує, відокремлює молодь від загальної культури суспільства, з іншого сприяє освоєнню цінностей, норм, соціальних ролей.

Субкультурна активність молоді залежить від таких факторів:

А) Від рівня освіти.

Б) Від місця проживання.

Проблема в тому, що цінності і орієнтації молоді обмежені в основному сферою дозвілля: модою, музикою, розважальними заходами, часто малозмістовним спілкуванням. Молодіжна субкультура носить розважально - рекреативний і споживчий характер, а не пізнавальний, творчий і творчий.

Зростання самодіяльних молодіжних груп пов'язаний з особливостями психічного розвитку особистості у підлітковому та юнацькому віці, прагненням до самоорганізації, до утвердження своєї самостійності, характерному для соціального дозрівання на підлітковому і юнацькому етапах. Ця тенденція проявляється в моді на одяг, музику, і т.д.

Основними характеристиками молодіжної субкультури є: відсутність вибірковості в культурній поведінці; переважання стереотипів і групового конформізму; володіє особливою модою, мистецтвом і стилем поведінки; вона сповнена штучними заміниками реальних цінностей; вживання наркотиків; на першому місці серед авторитетних джерел інформації в молодих людей - комп'ютер, на другому – телевізор, і лише потім – школа (як середовище проживання), у кінці списку - сім'я; наявність молодіжної мови – сленгу. Прояв молодіжної культури - неформальні молодіжні об'єднання. Для багатьох підлітків об'єднання в неформальні групи є однією з форм протесту проти звичного укладу життя, опіки з боку старших. Підліткова група являє собою новий специфічний вид емоційних контактів, неможливих в сім'ї.

Неформальні групи в більшості своїй нечисленні, об'єднують підлітків різного віку, статі та соціального статусу і функціонують, як правило, поза контролем дорослих. Структура їх залежить від багатьох факторів, але, головним чином, від стійкості (стабільності), функціональної спрямованості і взаємин між членами.

Прикладами субкультур є музичні субкультури: хіпі, растамани, металісти, панки, готи кіберготи, емо. Окремим явищем є японські

субкультури: акіхабара-кей і аніме-культура, косплеї, visual kei, мода «Лоліта», гяру, fruits (стиль Харадзюку).

Висновок:

В останні два десятиліття у суспільстві відбуваються незворотні зміни, які справляють істотний вплив на молоде покоління. Нинішнє молоде покоління виховується в принципово інших умовах, ніж попереднє. Підлітки в сучасній ситуації здавалися в найбільш скрутному становищі, тому що їх потреба в залученні, причетності до суспільства, прагнення до самоствердження, самовдосконалення, з одного боку, стимулюється, з іншого - жорстко стикається з відсутністю розуміння, поваги з боку дорослого співтовариства; з відсутністю умов для реального виходу підлітка на серйозні справи товариства. Дане протиріччя призводить до гострого конфлікту та штучної затримки особистісного розвитку підлітків, позбавляючи їх можливості зайняти активну соціальну позицію.

Зараз в ЗМІ йде дискусія про позитивних і деструктивних субкультурах, про «шкідливість» і «корисності».

Але, напевно, слід говорити не про деструктивності тієї чи іншої субкультури, а про окремих її представників. Як і в будь-якій соціальній групі, в субкультурі теж можна зустріти і злочинців і наркоманів... жодне об'єднання не застраховане від цього. Тому я категорично проти навішування ярликів, мовляв, ця субкультура — хороша, а ось ця — погана. Забороняючи ніби то «шкідливі» рухи, ми заганяємо їх у підпілля і змушуємо бунтувати, а це природна психологічна реакція, особливо для молоді і підлітків.

Субкультура - це частина суспільного організму, вона не суперечить базовій культурі, а доповнює її. Тому спочатку необхідно вивчати субкультури, а лише потім намагатися забороняти. Адже у всіх нас набагато більше спільного, ніж відмінностей, і завжди можна домовитися.

1. <# «justify»> 1.fsselecrtion.forumbookt44-topic. komarenko.org /

2. Лекція № 11 Постобщество (Структурна соціологія) проф. Дугін. konservatizm.org / konservatizm / sociology /molodezhnye-extrimizm-rossii/2011/05/molodezhnye-subkultury /

3. «Теорія моди». № 10, зима 2008-2009. Дік Хебдідж. Глави з книги «Субкультура: значення стилю».

4. «Теорія моди». № 10, зима 2008-2009. Дмитро Громов. Любера: як ставали пацанами.

5. «Теорія моди». № 10, зима 2008-2009. Джо Терні. Погляд крізь камеру стеження: антисоціальний трикотаж і «ці моторошні типи в капюшонах».
6. «Теорія моди». № 10, зима 2008-2009. Енн Пірсон-Сміт. «Готи», «Лоліти», «Дарт Вейдер» і коробка з маскарадними костюмами: дослідження феномена косплея в Південно-Східній Азії.

УДК 515.212

АКСІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ СФЕРИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Студенти Тимошенко О.В., Тищенко І.П.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Ємець Н.А.

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів

Актуальність дослідження проблеми становлення та розвитку аксіологічних засад державного управління полягає в тому, що для більшості політиків та державних службовців і просто пересічних громадян закономірності формування й функціонування соціально-ціннісних процесів суспільного розвитку, як і раніше, залишаються сферою стихійних рішень і ситуативних інтересів. В умовах соціально-політичної трансформації це може стати причиною стихійного руху суспільних процесів, що вже неодноразово призводило до прорахунків і помилок у державній політиці, які можуть мати тривалі негативні наслідки для країни. Це зумовлює необхідність зосередження уваги на соціально-ціннісних засадах державної політики і державного управління.

Ціннісні орієнтації державного життя не обходили своєю увагою класики філософської думки, Платон, Арістотель, Августин Блаженний, Н. Макіавеллі, Дж. Б. Віко, Т. Гоббс, Ш.-Л. де Монтеск'є, Дж. Медісон, Г. Гегель, К.Маркс, М. Вебер та ін. Аналіз наукових джерел дає змогу у загальних рисах виявити та описати еволюцію аксіологічних поглядів у світовій теорії державного управління. Передусім у своєму становленні державне управління розглядалося як включене в ціннісну ієрархію буття на підставі безпосередньої тотожності соціальної онтології й аксіологічної проблематики, про що свідчать античні класифікації правильних і неправильних форм державного управління, теологічна апологія державної влади в добу Середньовіччя, єдність в опозиції «держава – громадянське суспільство» Нового часу [1, с.174].

Аксіологічні проблеми суспільного розвитку входять в коло наукових інтересів провідних сучасних дослідників. Автори пропонують

різноманітні визначення понять соціальних цінностей, акцентуючи увагу на цінностях-цілях, цінностях-нормах і цінностях-результатах. В наукових доробках частково актуалізуються проблеми теоретико-методологічного характеру щодо механізмів взаємодії та взаємовпливу ціннісних систем: суспільно-політичної, соціально-економічної та державно-управлінської.

Слід зазначити, що проблема формування соціально-ціннісних засад державного управління досі не знайшла комплексного висвітлення як у вітчизняній, так і у світовій державно-управлінській науці.

Пострадянська парадигма науки державного управління висвітлює різні проблеми соціально-ціннісних засад предмета свого дослідження. Серед них – становлення категорійного апарату науки про державне управління; розробка нової парадигми державного управління; визначення соціально-ціннісних засад єдності українського соціуму та місця ціннісних структур у діалектиці національного і глобального рівня існування держави; окреслення ролі соціально-ціннісних засад стратегій державного цілепокладання; пошук шляхів подолання кризи авторитету державної влади як невідповідності соціально-ціннісним пріоритетам розвитку, що маніфестуються нею; виявлення і коригування етичних норм управлінського середовища; вдосконалення норм адміністративного права тощо [2, с.49].

Окреме місце у розробці соціально-ціннісних засад державного управління пострадянської парадигми посідає теорія соціально-правової держави і стратегії вироблення соціальних стандартів. Однак цілісної аксіологічної теорії в пострадянській державно-управлінській науці досі не створено.

Державне буття споконвічно наділялося ціннісним виміром. У процесі історичного розвитку проблему суспільних цінностей істотно загострило руйнування непорушної єдності соціальної онтології й аксіології [1, с.174]. Основні тенденції формування сучасних соціально-ціннісних концепцій державного управління - це позитивістські стратегії побудови соціальних наук, які панували в американській школі, редукували ціннісні компоненти теорії державного управління, що призвело до елімінації аксіологічної проблематики в цій сфері. Але суто емпіричні методології американської школи «public administration» заперечували роль всіляких ідеальних конструктів у науковому пізнанні [3, с.472]. Це спричинило втрату розуміння ролі людського фактора в державному управлінні, що було частково компенсовано «школою людських стосунків», яка намагалася пояснити роботу державних установ як проекцію поведінки їх службовців.

Пояснення природи потреб керівників соціальними, а не економічними причинами дало змогу повернути суб'єктивний вимір науки про державне управління, але не аргументувати значення соціальних цінностей у ній. Необхідність усунення цього недоліку постулювалась у біхевіористській і модерністській теоріях державного управління як у США, так і в Західній Європі. Однак у цілому можна стверджувати, що, незважаючи на численні спроби ввести ціннісні мотивації в концепти державного управління, емпірична методологія американської школи не дала їй змоги розкрити роль соціально-ціннісних засад державного управління.

Проаналізувавши процеси становлення і розвитку соціально-ціннісних засад сучасної теорії і практики державного управління, можна констатувати, що вони є необхідною умовою зміни системи суспільних відносин, а також кардинальним чинником впливу на соціокультурну динаміку, засобом формування та успішної діяльності відповідних структур держави. Це є запорукою формування методології моніторингу змінюваної ситуації латентних процесів перебудови ціннісної ієрархії, комплексної моделі розвитку ціннісних орієнтацій, важелів впливу на культурно-духовні процеси розвитку суспільства, ідеологічного забезпечення тощо.

1. Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування: Монографія / Кол. авт.: В.К.Андрушко, В.М.Баранчук, В.М.Бодрухін, та ін.; За заг. ред. О.Ю.Оболєнського. - Хмельницький: Поділля, 1999. - 570 с.
2. Козаков В. М. Аксиологічні засади державного управління в сучасній Україні / В. М. Козаков // Вісн. НАДУ. – 2005. – № 2. – С. 422–428.
3. Новіков Б. В., Сініюк Г. Ф., Круш П. В. Основи адміністративного менеджменту: Навч. посіб. - К. Центр навчальної літератури», 2004. - 560 с.
4. Ребкало В. А. Аксиологічні детермінанти державно-управлінських відносин. / За заг. ред. О. Ю. Оболєнського, С. В. Сьоміна, С. В. Загороднюка. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – С. 65–68.

УДК 123.1

ФУТУРОЛОГІЯ НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ У ХХІ СТ.

Студент Цапик Р.

Наук. керівниця: ст. викл. Чоп Т.О.

Тернопільський Національний Технічний університет ім. І. Пулюя

Важливою частиною людської природи є її уява, наші предки пояснювали явища навколишнього світу придумуючи різного роду духів,

богів, демонів і т.д. Час ішов, боги мінялись, з часом наука знайшла раціональне пояснення багатьом речам, які відбуваються навколо людини, але бажання уявляти нікуди не пропало, тому такий жанр, як наукова фантастика зароджується тоді, коли людина починає припускати, робити висновки, з тих винаходів, подій, що відбуваються на сьогоднішній день.

В НФ-творах (Наукова-Фантастика) зображаються речі принципово можливі в рамках сучасної науки, засновані на теоріях або припущеннях. Важливе значення має також переконливе обґрунтування зображуваного. Наприклад, багато творів засновані на допущенні надсвітлових швидкостей, що суперечить спеціальній теорії відносності Ейнштейна, але все ж може обґрунтуватися наукою. Досить часто, при вживанні терміну «фантастика», мається на увазі саме наукова фантастика. Засновником наукової фантастики вважається французький письменник Жюль Верн.

У більшості випадків головною фантастичною складовою твору постає фантастична ідея: винахід (надсвітловий двигун, мислячий робот, телепорт) або відкриття (подорожі у часі, телепортація, нове джерело енергії), вигадане місце дії (інша планета, паралельний світ), уявна соціально-політична система (утопічна чи антиутопічна), жива істота або речовина з незвичайними властивостями (чужопланетяни, мутанти, антиматерія), незвичайна ситуація, пов'язана з наукою і технікою (паранормальні здібності).

НФ налічує значну кількість піджанрів, але в рамках роботи можна зупинитись на трьох найзначніших: Жорсткій науковій фантастиці, М'якій науковій фантастиці(соціальной) і Темпоральній(хроноопера).

Жорстка наукова фантастика (англ. hard science fiction, hard SF) є категорією наукової фантастики, яка характеризується акцентом на наукових або технічних подробицях, на точній відповідності офіційній науці на час написання твору. Основні теми «жорсткої» НФ пов'язані, як правило, з природничими науками (астрономія, фізика, геологія), також до неї відносяться реалістичні космічні історії та твори про фантастичні технології. Термін був вперше використаний у пресі в 1957 році Пітером Шайлер Міллером в огляді Джона В. Кемпбела-молодшого «Острови у космосі» в журналі «Astounding Science Fiction». Жорстка наукова фантастика переважала від кінця XIX століття (Жюль Верн, Герберт Уеллс) та в «золотий вік наукової фантастики» 1960-х років (Айзек Азімов, Грег Іген, Артур Кларк, Станіслав Лем, Роберт Хайнлайн, Карл Саган тощо). В 1970-і почалася «нова хвиля», яка характеризувалася використанням науково-фантастичного антуражу на противагу науковості зображуваного.

Особливо поширився жанр космоопери.

М'яка наукова фантастика (англ. soft science fiction, МНФ) — різновид наукової фантастики, протилежність жорсткій науковій фантастиці. Позначає наукову фантастику, засновану не на точних («жорстких») науках (фізика, астрономія, хімія), а на «м'яких» і, особливо, соціальних (антропологія, соціологія, психологія, політологія тощо), звертається до соціально-філософських тем. Також цим терміном позначається НФ, в якій використовуються наукові припущення, гіпотези, не підтверджені офіційною наукою та акцент на людських переживаннях. Засновником МНФ в сенсі акцентування на переживаннях героїв, філософських проблемах, вважається Роберт Хайнлайн. Сам термін soft science fiction вперше вжив в 1978 році американський критик Джордж Елрік. Велика кількість творів МНФ присвячена соціології та суміжним науковим дисциплінам. Часто до них відносяться утопія та антиутопія, феміністська фантастика та подібні різновиди. Класиками м'якої наукової фантастики є Пол Андерсон, Роберт Хайнлайн, Джеррі Пурнелл, Ден Сіммонс, Ларрі Нівен, брати Стругацькі, Іван Єфремов, Айзек Азімов.

Темпоральна фантастика, хронофантастика, хроноопера — жанр, що розповідає про подорожі у часі. Ключовим твором цього піджанру вважається «Машина часу» Веллса. Хоча про подорожі у часі писали й раніше (наприклад, «Янки з Коннектикуту при дворі короля Артура» Марка Твена), саме в «Машині часу» переміщення в часі вперше було навмисним і науково обґрунтованим, і таким чином цей сюжетний хід був введений конкретно в наукову фантастику. Через зловживання прийомами в розважальній фантастиці жанр отримав також і прізвисько «хроноопера» (за аналогією з космоопера).

Особливості фантастичних творів у тому, що кожен з них існує у доволі розробленій сфері взаємопов'язаних понять та уявлень. Так, онтологія фантастики включає низку питань, спрямованих на буттєвий статус продуктів уяви та фантазії, які уособлюють своєрідну, відмінну від звичної, реальність. Як не дивно, Абсолютна свобода творіння тут виявляє певну внутрішню необхідність узгодженості ідеї твору, його смислу, контексту. Гносеологія фантастичного твору охоплює межовий досвід пізнання, передбачає моделювання нетипових пізнавальних ситуацій, аналіз предметності свідомості, унікальні засоби віднайдення та розвіювання ілюзій очевидного. Наприклад, інопланетянин як радикальна позиція Відсторонення, яка дозволяє роздивитись непомітне, звичне, традиційне чи очевидне з оберненої точки зору, а також підняти непомітні раніше аспекти комунікації. Одним з найважливіших розділів фантастики

є її аксіологія, адже моделювання штучних, на перший погляд, ситуацій, дозволяє здійснювати глобальну переоцінку цінностей, майже так, як мріяв Ніцше. І, звичайно, соціальний аспект фантастики, який дає можливість максимально зануритись у проекти утопій та антиутопій, моделюючи розвиток подій з різного роду сценаріями стосовно ідеологічних ідей людства, зокрема аналізом ксенофобії, розвитком толерантності.

УДК 504.000.141

НОВА ЕКОЛОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОСТІ

Студент Царик В.Л.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Кондратюк Л.Р.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль*

Духовні цінності – це духовні уявлення, явища, поняття, вимоги, що притаманні людині, спільноті або науковому чи етичному вченню. Ефективність сучасних стратегій суспільного розвитку залежить як від особистісного чинника (засвоєння духовних цінностей як особистих поведінкових регуляторів), так і універсального, що враховує глобально-планетарний вимір сучасних цивілізаційних процесів. Філософія займається дослідженням духовних цінностей, оскільки вони безпосередньо пов'язані із засадами моралі і світогляду. На думку відомого українського філософа С. Кримського, духовність – «завжди ціннісне домобудівництво особистості. Це шлях формування свого внутрішнього світу, що дозволяє людині не залежати повністю від контексту, зовнішнього життя. Тобто залишатися собі тотожним», це вихід до вищих ціннісних орієнтацій конституювання особистості та її менталітету [1]. Вона виступає одним з основних інтегруючих елементів суспільства, а основною її складовою є загальнолюдські цінності.

Стиль сучасного життя визначається мораллю, якої дотримується суспільство. Сьогодні, в умовах загострення кризових стосунків між людиною і природою настав час установити нові моральні принципи і критерії, що відповідають сучасним вимогам розумного співіснування Природи і співтовариства людей. Етичні концепції А. Швейцера («благоговіння перед життям») і Е. Левінаса (індивідуальне кінцеве існування людини як «Іншого») можуть бути яскравим прикладом того, як

питання екологічної етики органічно переростають в більш широкі – філософсько-світоглядні. Принцип самоцінності життя (життя взагалі і життя окремої людини) розглядається як засада нового світогляду – оптимістичного, який розвивається в умовах гуманної культури [3]. Людство повинно усвідомити необхідність взяття на себе кожною людиною надскладних зобов'язань перед собою, своїми близькими, природою. Ці зобов'язання реалізовуватимуться через самообмеження, що мають утверджуватися в нашому повсякденному житті. Ці необхідні обмеження вплинуть на формування нового характеру майбутньої цивілізації, на структуру відносин між окремими людьми, народами і країнами. Формуватиметься нова екологічна філософія, яка докорінно відрізнятиметься від нашої сучасної філософії, як мораль первісних людей від моралі сучасного суспільства.

Підвалинами нової моралі, нової екологічної філософії мають бути:

- ідея розумного співіснування (коеволуції) біосфери і техносфери;
- планетарний загальнолюдський підхід до збалансованого вирішення еколого-соціально-економічних проблем;
- ідея універсализму – глобальної і космічної взаємозалежності всіх процесів;
- ідея необхідності самообмежень підказаних екологічними законами і досвідом попереднього розвитку;
- ідея оптимального використання земних ресурсів на основі запровадження ресурсозберігаючих і маловідходних технологій та міжнародної експертної оцінки ресурсокористування.
- ідея збереження і примноження біорізноманіття;
- тотальна екологізація життя та перехід до екобезпечних технологій.

Нова екологічна філософія має об'єднати всіх людей планети для подолання нашого спільного лиха – глобальної екологічної кризи. Ця філософія сприятиме формуванню нового планетарного братства здатного до самообмежень, самодисципліни, взаєморозуміння та взаємодопомоги.

Стрижнем програми дій людства може стати програма, яка викладена в документах Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (1992 р. в Ріо-де-Жанейро), відкоригована й доповнена останніми роками. Реалізувати її доведеться в епоху, коли перед людським суспільством виникла ціла низка більш складних і масштабних проблем, здатних поставити його на межу загибелі, якщо ці проблеми вирішуватимуться невчасно. Складається ситуація, за якої лише

об'єднання всіх націй і народів на засадах стратегії сталого розвитку сприятиме досягненню глобальної екологічної безпеки.

Об'єднанню народів для вирішення основної проблеми – екологічної – мають допомогти й усі релігії світу за умови їхньої коректної трансформації відповідно до зміни життя на Землі. Як зазначає видатний еколог ХХ ст. М. Ф. Реймерс, десять біблійних заповідей у сучасній інтерпретації має знати кожен, і кожен зобов'язаний дотримуватися їх [2]. У випадку ігнорування цих заповідей необхідно вводити жорсткі санкції. Розбещеності, свавілля, егоцентризму, волюнтаризму й консерватизму треба негайно покласти край, бо світ надто слабкий, аби вистояти за таких проявів у суспільстві. Нова екологічна філософія, на відміну від старої – антиекологічної, має навчити нас поважати Природу, Землю, все живе на ній, навчити так співіснувати в біосфері, щоб життя на планеті тривало і розквітало.

1. Кримський С. Принципи духовності ХХІ століття // Кримський С. Ранкові роздуми. – К. : Майстерня Білецьких, 2009. – 120 с.
2. Реймерс Р. Ф. Надежды на выживание человечества. Концептуальная экология / Н. Ф. Реймерс. – М., 1997. – 365 с.
3. Швейцер А. Культура и этика // Швейцер А. Благоговение перед жизнью: Пер. с нем. / Сост. и посл. А. А. Гусейнова – М. : Прогресс, 1992. – С. 83–241.

УДК 316.733

ЗДОРОВ'Я ЯК ВИХІДНИЙ КРИТЕРІЙ СОМАТИЧНОГО БУТТЯ ЛЮДИНИ

Студентки Чечуга Т.В., Кравченко М.О.

Наук. керівник: канд. філос. наук, доц. Ємець Н.А.

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів

Здоров'я людини як багатоаспектне поняття міждисциплінарного характеру віддзеркалює одну із принципових характеристик людського існування. Здоров'я належить до вищих вимірів поряд із життям та свободою, а тому ця тема є універсальною, а її ціннісна актуальність не може бути вичерпана. Без філософської та аксіологічної інтерпретацій поняття «здоров'я» неможливе адекватне розуміння як ціннісних орієнтацій медицини, котра повинна забезпечувати людей власним служінням, максимально комфортно можливими і прийнятними формами життя людини, так і ціннісних орієнтацій людини [1].

У сучасних дослідженнях з філософії, біології, деонтології, медицини наведено близько 300 визначень поняття «здоров'я». У преамбулі Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) ще в 1946 р. подано визначення поняття «здоров'я», що дотепер є актуальним: «Здоров'я є станом повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних вад»[4]. Загалом, слід погодитися з провідними фахівцями, які визначають здоров'я як «стан цілеспрямованої життєдіяльності, що відтворює психофізіологічну потребу в добровільній напрузі» [5, с. 40]. Таке визначення, на наш погляд, характеризує здоров'я як родовий атрибут діяльності людини.

Дослідники, що займаються проблемами валеології, сходяться на думці, що для формування здорового суспільства потрібно, щоб більшість його членів усвідомлювали ідеологію збереження здоров'я. Здатність до збереження здоров'я розглядається як основа буття людини [2, с. 176]. Вони наголошують, що «у країні склалася кризова соціально-економічна ситуація, яка призводить до значного погіршення здоров'я населення, підриву системи охорони його здоров'я і руйнування економічних умов її подальшого розвитку, яка ще довго буде відображатися не лише на демографічному, а й на соціально-економічному розвитку країни» [3, с. 68].

В теперішній ситуації не те що ідеальне здоров'я, але хоча б більш-менш пристойне самопочуття для більшості з нас виявляється все менш і менш досяжним. Постійні стресові навантаження, погана екологія, далеке від ідеалу харчування, неправильний спосіб життя, безліч шкідливих звичок, а, зрештою, спотворене ставлення до себе самого і до навколишнього світу – ось що позбавляє нас того самого ґрунту, основ, на яких могло б вирости наше здоров'я і благополуччя.

Необхідною й головною передумовою збереження здоров'я є здоровий спосіб життя, як певна еталонна модель, система загальних умов, приписів, заходів, є продуктом колективної творчості. Тому поняття «здоров'я» являє собою інтегративну цілісність людини, що виявляється в оптимальній єдності соціального і біологічного аспектів розвитку індивідуальності на основі пріоритету духовно-моральних цінностей у конкретних умовах життєдіяльності [5].

Здоров'я розглядається не лише як ресурс, а як межа життя, що включає чотири складові. Перша - фізична складова - це правильне функціонування всіх систем організму, позитивне ставлення до свого здоров'я, прагнення фізичної досконалості й загальної фізичної працездатності, загартованість організму, додержання раціонального

режиму дня, харчування, виконання вимог особистої гігієни. Друга - психічна (психічний комфорт) - відповідність когнітивної діяльності календарному віку, розвиненість довільних психічних процесів, наявність саморегуляцій, позитивних емоцій, відсутність акцентуацій характеру і шкідливих звичок. Третя - соціальна (соціальне благополуччя) - це передусім, сформована громадянська відповідальність за виконання соціальних ролей у суспільстві, позитивно спрямована комунікативність, доброзичливість у ставленні до людей, здатність до самоактуалізації в колективі, високий соціальний статус у ньому, самовиховання. Нарешті, четверта, духовна (душевна) складова являє собою пріоритетність загальнолюдських цінностей, наявність позитивного ідеалу, що відповідає національним і духовним традиціям, працелюбність, доброзичливість, почуття прекрасного в житті, природі, мистецтві [6].

Поряд з поняттям здоров'я розглядається поняття хвороба. Хвороба – це порушення життєдіяльності організму під впливом шкідливих подразників зовнішнього чи внутрішнього середовища. При цьому знижується пристосованість живого організму до зовнішнього середовища й водночас мобілізуються його захисні сили. Філософське осмислення хвороби пов'язане насамперед із відчуттям часу, його дискретності. Часто хвороба при її стрімкому розвитку (травми внаслідок аварії, серцево-судинні катастрофи, тяжкі отруєння тощо) створює умовний розподіл життя на «до» та «після», унеможливаючи повернення до минулого, з його тепер вже ідеалізованим змістом. Філософський аспект хвороби полягає у відповіді на деякі питання, що мають екзистенційний зміст і потребують «внутрішньої» відповіді, тобто звіту перед самим собою [7].

Отже, здоров'я людини є найважливішим чинником соціокультурного розвитку і в той же час само залежить від соціальних умов, в яких опрідечена його родова сутність. Без цього неможливе відчуття повноти людського життя, оптимальне задоволення психофізіологічних і економічних потреб. Здоров'я характеризує існування людини, у результаті якого її життя та діяльність розглядається як природний саморозвиток присутніх їй сутнісних властивостей і якостей. Це розуміння вимагає нової стратегії профілактичної роботи, спрямованої на підвищення індивідуальної активності населення в практичному засвоєнні навичок і умінь здорового способу життя, на формування суспільної свідомості, орієнтованої на здоровий спосіб життя.

1. Гончаренко Л.О. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» «Здоров'я сучасної людини: цінності та суперечності». – 2014. [Електронний ресурс]. – <http://fil.nlu.edu.ua/>.
2. Марків О. Т. Здоров'я людини як фундаментальна цінність культури / О. Т. Марків // Гілея. Філософські науки. – 2009. – Вип. 27. – С. 176-182.
3. Омельченко С. О. Теоретико-методологічні засади взаємодії соціальних інститутів у формуванні здоров'я та здорового способу життя особистості / С. О. Омельченко // Молодь і ринок. – 2007. – № 8 (31). – С. 68-73.
4. Устав (Конституція) Всемирной Организации Здравоохранения [Електронний ресурс]. – <http://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/RU/constitution-ru.pdf>.
5. Гончаренко М. С. Валеологічні аспекти формування здоров'я у сучасному освітанському процесі / М. С. Гончаренко, В. Є. Новикова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 12. – С. 39-43
6. Оржеховська В. М. Здоров'язбережувальне навчання і виховання: проблеми, пошук / В. М. Оржеховська // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. – № 4. – С. 29-31.
7. О.А.Філатова Філософія як медико-психологічний і філософський феномен. – 2013. [Електронний ресурс]. – file:///C:/Users/User/Downloads/disease_as_medical_psychological_and_philosophical_phenomenon.pdf

УДК 1(091)

ЛЮДИНА ЯК «МІРА ВСІХ РЕЧЕЙ»: ПРО ДОЛЮ ТЕЗИ ПРОТАГОРА

Студент Юхно Д.В.

Наук. керівник канд. філос. наук, доц. Коротіч Г.В.

*ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь*

Давньогрецькі софісти першими в історії філософії звернулися до людини та її свідомості як центральної філософської проблеми. Видатний софіст Протагор зауважував, що людина є мірою усіх речей, таких, що існують і таких, що не існують – в їхньому існуванні чи не існуванні. Спостережливі, софісти вказують на відносність відчуттів та думок. Якщо одній людині здається, що дме вітер холодний, а іншій – що теплий, то чи можна сказати, яким він є сам по собі, поза людськими відчуттями? Взагалі, кожен вислів можна із рівним успіхом як обґрунтувати, так і спростувати. Звідси витікає можливий моральний релятивізм: людина у своїй поведінці керується лише власними уявленнями про добро та зло.

Однак, можна подивитися на ці міркування під іншим кутом зору. Будь-яку інформацію, що надходить ззовні, людина пропускає через себе, через своє тіло, особистість, душу, розум. Природно, що вона виступає якраз тією самою мірою, про яку висловився Протагор. Його теза вказує на певну здібність людини, на те, що людина при оцінці або погляді на речі не може «вистрибнути» з себе, зі своєї власне людської та до того ж індивідуальної сутності, бути стовідсотково неупередженою, об'єктивною. Людина у власні думки завжди вносить частинку себе, власну суб'єктивність (і як індивід, і як представник тієї або іншої спільноти, і як представник усього людського роду).

Слова Протагора можна зрозуміти й таким чином: усе на світі має сенс настільки, наскільки воно має сенс у людському існуванні. Ніякого світу, тобто речей, таких, що мають власне незалежне значення, просто не існує. Усе, що люди знають і сприймають, існує не інакше, ніж у вигляді чийсь думки. Тому, говорить Протагор, якою мені видається кожна річ, такою вона є для мене, а якою – тобі, такою вона є для тебе. Людина стає вихідною реальністю, а її життя – єдиним буттям, на яке треба зважати та на яке треба спиратися як на первинну достовірність. З одного боку, ми бачимо тут прояв вільнодумства і плюралізму в поглядах, а це може дати нові імпульси для процесу пізнання, а також бачимо зародження діалектики відносного й абсолютного в об'єктивній істині. З іншого боку, тут бачимо релятивізм і суб'єктивізм, які здатні привести до хаосу й анархії в суспільному житті та до неможливості отримання і розвитку наукових знань.

Ця відома теза одержала свій подальший розвиток у поглядах значної кількості вчених, однак хочеться пригадати думки геніального німецького філософа Іммануїла Канта. Здається, що тут треба було б згадати про його гносеологічний апіоризм. Як відомо, з точки зору І. Канта, розпочинаючи спостереження за речами, люди вже озброєні певними концептуальними інструментами – апіорними категоріями розуму. Це означає лише те, що людина може пізнавати світ лише в міру своїх пізнавальних здібностей і тому не може розраховувати на абсолютне знання. Тому треба згадати етику І. Канта. Якщо можлива етика як наука, то моральні норми повинні носити загальний і необхідний характер. Вимоги моралі апіорні та абсолютні. Етичний закон у І. Канта набуває форми Категоричного Імперативу – примусової поведінки, яка приписує людині вчинки, що є моральними самі по собі, без урахування цілей, бажань і обставин. Людина зобов'язана діяти моральним чином незалежно від того, які почуття викликають у неї об'єкти її дій. Формулювання

Категоричного Імперативу набуває у Канта абстрактно-універсального характеру: вчиняй так, щоб максима твоєї волі завжди могла мати також і силу принципу загального законодавства. Дане формулювання виключає відносну оцінку конкретних історичних обставин. Індивід, незалежно від його розвитку та моральних якостей (можливо, й не дуже розвинених), наділяється правом бути джерелом морального закону для всіх. До чого це може привести? До глобальних проблем, наприклад.

Відомий мислитель ХХ ст. Еріх Фромм, характеризуючи сучасний стан людини і суспільства, відзначав, що людина сьогодні перетворилася на Homo consumens (людину споживаючу), яка не вміє думати самостійно та єдина мета якої – більше мати і використовувати. Сучасні споживачі можуть визначати себе за допомогою наступної формули: я є те, чим я володію і що я споживаю. Головна проблема моралі нашого часу, слушно вказує Е. Фромм, це повна байдужість людини по відношенню до себе; ми забули, що людина – істота неповторна й унікальна; ми перетворилися на звичайне знаряддя зовнішніх сил, які диктують нам свої умови; ми почали відноситися до себе як до товару, а наші внутрішні сили є відчуженими від нас. Не тільки ми самі стали речами, ми інших сприймаємо так само.

Сьогодні багато мислителів погоджуються між собою в тому, що наступила «кризова епоха», провідною стороною якої є криза антропологічна. Людина є самотньою, «розколотою», «одновимірною», вона має нерозвинене, недіалектичне мислення, не поєднане із моральністю. Створюваний людиною світ є відображенням її сутності, згідно з якою вона діє. Людина не вміє досягнути перспективи своєї діяльності та передбачити наслідки власних дій, та ще до того ж вважає себе мірою всіх речей. Така людина не здатна конструктивно вирішувати глобальні проблеми людства, вона здатна лише їх посилювати.

Однією з форм сучасного антропоцентризму виступає так званий антропний принцип у космології, який можна сформулювати так: світ є таким, тому що існує (можлива) людина. При такому підході властивості Всесвіту ставляться в залежність від особливостей (властивостей) людини. Це означає, що теза Протагора продовжує отримувати все нові й нові інтерпретації. Думаю, що осмислення їх допоможе людині краще зрозуміти і себе саму, і світ, в якому вона живе і який вона створює, і основоположні цінності, які повинні лежати в основі її діяльності.

Студент Якін К.Ю.

Наук. керівник канд. філос. наук, доц. Коротіч Г.В.
*ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь*

Альберт Швейцер (1875 - 1965) – відомий теолог, філософ культури, гуманіст, музикант, лікар та просто глибоко порядна людина. Ця видатна постать, яка поєднала інтелектуальні дослідження та життєві пошуки, посідає у культурі ХХ ст. особливе місце хоча б завдяки змістовній критиці головних цінностей цієї культури. Вищою філософською істиною для А. Швейцера був принцип благоговіння перед життям, що його мислитель втілює у своє життя, тобто довів теоретично та практично. Це – благоговіння перед таємничою волею до життя, яка робить людину причетною до всього, допомагає сформувати цілісні знання про світ. Істинна філософія, на його думку, виходить із безпосереднього факту свідомості людини, що говорить: я – життя серед життя, яке хоче жити. Коли людина починає міркувати, вона знаходить у собі волю до життя, яка виражена через думку. Головний принцип моральності, запропонований А. Швейцером, розрізняє добро і зло таким чином: добро – це те, що слугує збереженню та розвитку життя, зло є тим, що знищує життя або перешкоджає йому. Із робіт вченого можна зробити висновок, що поняття «життя» в нього поєднує як матеріальне, так і духовне значення. По-справжньому моральною людина є тоді, коли допомагає будь-якому життю, якому в змозі допомогти, та утримується від того, щоб чинити живому зло. Життя як таке є для моральної людини священним.

Широко відомим є вислів А. Швейцера про те, що етика є безмежною відповідальністю за будь-що, що є живим. Світ насправді є жорстокою драмою. Одне життя самостверджується за рахунок іншого. Існуюча система цінностей закріплює панування матеріального над духовним, а суспільству дозволяється «розчинити» у собі індивіда. Це треба змінити, тому що культурна криза, в кінцевому рахунку, обумовлена кризою світоглядною. Головне у культурі – це моральна основа. Воля до прогресу в його універсальному та власне етичному аспекті народжується світоглядом, що стверджує світ та життя як самостійні цінності. Людина вчиться прощати та розуміти інших, вчиться щирості та правдивості,

зосередженості, саморефлексії. Вона прагне поєднати власну волю до життя з іншими волями, вчиться частинку власного життя передати іншим.

Там, де людина свідомо, з необхідності, чинить зло по відношенню до певного життя (наприклад, робить досліди на тваринах), вона повинна ясно уявляти дійсну необхідність цього вимушеного зла. Абсолютно чистого сумління не існує, це – міф.

Благоговіння перед життям означає, насамперед, визнати життя за головну цінність, визнати також, що людське життя має глибинний внутрішній сенс. Етика благоговіння перед життям – це універсальна етика любові, яка ґрунтується на заповідях Ісуса, на тому формулюванні Категоричного Імперативу І. Канта, у якому йдеться про те, що людиною не повинні офірувати в ім'я досягнення певних цілей, що людина не може бути тільки засобом для досягнення цих цілей. Слід позбутися «благоговіння» перед грошима як такими, перед владою та фізичною силою, якими у якості вищих цінностей захоплюється багато людей. Це є актуальним для України. Багаторічне відчуження людини від справжньої духовної культури, національного підґрунтя та традицій, від релігійної віри призвело до кризи у суспільстві, до зростання агресивності, до кризи взаємної довіри. Повноцінне духовне становлення людини значною мірою визначається волею до життя та благоговінням перед ним, любов'ю до природи, усвідомленням духовної величі людини, її єднанням із усім людством, потребою у служінні іншим людям, у добрі, у співчутті. Кожен індивід повинен брати на себе повну відповідальність за власні дії. Людина діє природно та істинно тоді, коли стверджує волю до життя, коли відчуває благоговіння перед життям як таким.

Глибокий гуманістичний зміст думок вченого є дуже актуальним для вивчення з точки зору наявності глобальних протиріч у світовому розвитку, зокрема проблеми збереження миру та недопущення воєн, проблеми наявності екологічних проблем, протиріч між багатими та бідними країнами. На нашу думку, саме етика А. Швейцера повинна стати головним духовним підґрунтям сталого розвитку людства.